

GEEN DAG ZONDER GODS WOORD

Nu met alle antwoorden uit de les!

Werkwijzer
voor junioren 9

Voorwoord

Deze werkwijzer is een hulpmiddel om het gesprek rondom het Junioren Werkboekje zo prettig en doeltreffend mogelijk te laten verlopen. De opbouw is vanuit de leefwereld van de junioren gedacht en houdt rekening met variaties in leeftijd, interesse, beginsituatie en leerstijlen. U wordt dan ook van harte aangeraden de werkwijzer te gebruiken en indien mogelijk het voorgestelde verloop te volgen.

Uw voorbereiding is natuurlijk grondig. In de week voorafgaande aan het gesprek met de junioren heeft u de betreffende bijbelgedeelten grondig gelezen. U hebt zich ingeleefd in situaties en karakters. U hebt ook uitgebreid aandacht besteed aan de rubrieken “activiteit” en “verwerkingsactiviteit”.

De rubriek “activiteit” is bedoeld om de deelnemers te betrekken bij de stof van de les. Hier proberen we op een indirecte manier de vragen te beantwoorden: waarom zou ik mij voor deze materie interesseren, wat heb ik hieraan, wat gaan we doen?

De rubriek “verwerken” is bedoeld om de deelnemers de stof te laten toepassen, op een andere wijze te herhalen en een plaats te geven in eigen beleving.

Het zal duidelijk zijn dat we vooral in de activiteiten rekening dienen te houden met de verschillende wijzen waarop mensen leerstof tot zich nemen en eigen maken. Het aanbod zal dus zo breed mogelijk moeten zijn: visueel, auditief, praktisch, dynamisch, analytisch enz.

Een van de problemen waarmee we kampen in de sabbatschool is dat we hoofdzakelijk vanuit een boek werken. Het gaat om lezen. Leesstof. Het is niet iedereen gegeven om de literaire kwaliteiten van de Bijbel te kunnen zien en waarderen. Dat betekent dat gespreksleiders a.h.w. de vertaalslag moeten maken van auditief naar visueel, van horen naar doen, van literatuur naar schema enz.

Dat klinkt als een onmogelijke taak. Dat is ook zo als we daar steeds weer heel bewust bij stil zouden staan en per vers of perikoop al de leerstijlen en intelligentietypen aan ons voorbij laten trekken.

Wat we praktisch kunnen doen is het volgende. Per week proberen we via de rubrieken “activiteit” en “verwerkingsactiviteit” heel bewust verschillende leertypen te bereiken. De ene week werken we met het gehoor, de volgende met het oog. Soms zullen beide in één les kunnen. Met andere woorden: we vragen ons iedere week bewust af of we “iets” hebben voor oog, oor, hart, lichaam. Dat zal niet altijd lukken.

Wat kunnen we doen voor:

Visueel ingestelden:

Werken met foto's,

Platen laten zien

De suggestie van kleur opwekken (wat zien ze?)

Landschappen en mensen laten zien via plaatjes, dia's enz.

De tekst van de Bijbel laten zien op een bord, wellicht in schematische vorm.

Welk landschap past bij de stof? Waar speelt het zich af? Waarom?

Gebruik van een zwart-wit tekening en de vraag hoe die moet worden ingekleurd. Waarom worden die kleuren genoemd?

Auditief ingestelden

CD's laten horen

Een hoorspel maken van de tekst

Vragen hoe iets klinkt, welke stem hoort er bij deze profeet? Waarom?

Vragen naar welke muziek bij een tekst hoort.

Laten voorlezen

Zingen (de les a.h.w. illustreren door goed uitgekozen liederen)

Laten kiezen uit muziek (welke melodie past het beste bij de stof, persoon, tekst?)

Rollenspel of casus

Praktisch ingesteld (doeners)

Stel: je hebt een ideaal voor de kerk/gemeente, welk stuk gereedschap past daar bij? Is jouw kerk een kettingzaag? Nee, wat dan wel. Vraag door.

Jesus staat voor een vraag. Wat zou jij doen?

De kerk dient liefde uit te stralen. Hoe zou je dat heel praktisch willen bereiken?

Er komen werkgroepen in de gemeente. Van welke werkgroep wordt je lid?

Wie van de personages in het verhaal staat het dichtst bij je?

Abstracte begrippen laten omzetten in “doe woorden”

Rollenspel of casus

Analytisch ingesteld

Het stellen van waarom vragen

Schema's laten maken

Sleutelwoorden laten opsporen

Abstracte woorden geven aan handelingen

Gesprek samenvatten

Verbindingen leggen tussen voorbeelden/symbolen en werkelijkheid

Rollenspel of casus

Het verhaal is een zeer belangrijk onderdeel van het gesprek. Het is in “gesprek met het verhaal” dat de junioren de Bijbel leren kennen en de Bijbel op een verantwoorde manier leren lezen. Vooral dat laatste is een belangrijke doelstelling van de gespreksleid(st)er. Verantwoord lezen betekent allereerst dat het verhaal ook werkelijk gelezen wordt: door u en door de junioren. Dat zal niet altijd lukken. Soms zijn verhalen te lang. Dan is het zaak dat u de leestocht wel hebt gemaakt en de junioren kunt behoeden voor foute gevolgtrekkingen, te snelle oordelen enz. Verantwoord lezen betekent ook dat het verhaal gelezen wordt zoals het er staat. Niets mag worden verbloemd of weggepoetst. Mensen en God worden niet beter voorgesteld dan ze in het verhaal naar voren komen. Laat dus al het verzachtende van de kinderbijbels achter u en laat de junioren kennis maken met wat er echt staat.

Van u, als gespreksleid(st)er vraagt dit extra inspanning. Niemand staat geheel onbevangen tegenover de tekst van de Bijbel. We brengen ons verleden mee en denken vaak dat we de verhalen al volledig kennen. Laat u verrassen door de tekst, zodat u de junioren kunt verrassen! Dat zal in de praktijk betekenen dat u het verhaal een aantal keren moet *lezen alsof u het nog nooit heeft gezien!* Neemt u die moeite dan zult u ontdekken dat u vol geestdrift de verhalen levend kunt maken voor de jongen mensen die u zijn toevertrouwd.

1

DE KNAPSTE JONGENS

Doelstelling(en)

De junioren spiegelen zich aan Daniël en zijn vrienden.
De junioren leren dat God het beste met hen voor heeft.

Materiaal

Liedjes: AWN III, lied 5

Vorbereiding

- Bedenk hoe de nadruk gelegd kan worden op het feit dat jonge mannen op God vertrouwen. Hun geloof wordt beloond. Pas op dat er geen wettische indruk wordt gegeven: alsof de zegen altijd volgt op gehoorzaamheid aan de letter van de wet.
- Leg de nadruk op het moeilijke van hun situatie: ver van huis in ballingschap. Lijn doortrekken naar bijvoorbeeld vluchtelingen uit het buitenland die zich hier moeten aanpassen.
- Verbinding leggen met het inleidende verhaal. De studenten hebben hun best gedaan en zijn er voor beloond. Ze hebben succes en eer geogst, maar niet alleen voor zichzelf, maar ook voor hun God. Dit was ook het geval met de jongens in Babel. Zij kregen de eer, maar met hen, ook hun volk en hun God!

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Kijk samen naar de woordzoeker waar profetennamen in zijn verborgen. Welke namen zijn er gevonden? Indien geen van de junioren de puzzel heeft gemaakt is het aan te bevelen daar nu een opdracht van te maken: hoeveel namen kunnen ze vinden in twee minuten! Bewaak de tijd nauwkeurig.

NB: In de puzzel zitten 14 profetennamen verborgen. nl. alle kleine profeten en Daniël en Samuël.

Kennen de junioren nog meer profeten? Jesaja, Jeremia, Ezechiël, Elia, Elisa.....

Het gesprek

- Vertel dat in de middeleeuwen (800-1300) de adel hun zoons vaak naar andere hoven stuurden om te leren. Prins Willem van Oranje, bijvoorbeeld, werd opgevoed aan het hof van keizer Karel de V. Hij leerde er hoe je een rijk moest regeren. Die kennis kon hij goed gebruiken toen hij de leider van de Nederlanden werd. Net als Daniël en zijn vrienden moest hij een vreemde taal leren, bekend raken met vreemde gewoonten, andere kleding dragen dan hij gewend was enz. Babylonië kan eventueel vergeleken worden met de Verenigde Staten van Amerika. In zijn tijd was het groot en machtig en kwamen mensen uit de rest van de wereld naar Babylon toe om te studeren.
- Ga in op de betekenis van de namen van de vier vrienden. Praat ook over de betekenis van andere bijbelse namen. (Weten de junioren er enkele?) en over onze eigen naamgeving. Kennen zij de betekenis van hun eigen naam? Zorg dat u informatie bij de hand hebt om namen te verklaren. Een bijbels woordenboek is in de meeste bibliotheken te vinden.
- Daniël wilde zich aan zijn godsdienstige plicht houden. Laat de junioren weten dat de Torah, de wet, gegeven is om de mens gelukkiger te maken. De wet is een hulp om te leven. De Torah kan je zien als een wegwijzer die de juiste richting aangeeft. Het Nederlandse woordje “wet” is dan ook geen goede vertaling voor Torah wat letterlijk “onderwijzing betekent. Daniël en zijn vrienden kozen de weg die de Torah hen wees. Leg niet teveel nadruk op gezondheid. Daniël 1 zegt niet dat je alleen maar groenten moet eten! Over een langere periode alleen groenten eten is *niet* gezond! De nadruk moet liggen op het feit dat zij in deze korte periode gezegend werden door God.
- Ieder mens kan leren. Sommigen beter dan anderen. Vaak is het ook zo dat wat de een met gemak leert, voor een ander moeilijk blijkt. De talentvolle pianist kan geen misschien geen hamer vasthouden. Het meisje dat op kantoor werkt en de hele dag denkwerk verricht, heeft misschien op school al ontdekt dat ze tekenen moeilijk vond. Daniël en zijn vrienden werden door de koning uitgekozen omdat ze aanleg hadden voor bestuurlijk werk. Het verhaal vertelt ons dat er ook nog iemand anders was die van hun talenten gebruik wilde maken. Het verhaal vertelt ons ook dat de jongens het belangrijk vonden hun God te dienen. De koning kwam op de tweede plaats. Daniël kreeg er als het ware nog een talent bij. God gebruikte hem als profeet.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

De tijd van Daniël kan vergeleken worden met onze tijd. Er was één dominante cultuur. Is er bij ons sprake van de amerikanisering van Europa, in zijn tijd ging het om de babylonisering van het Midden Oosten.

In Babylon bloeide de wetenschappen. Wie iets wilde betekenen in de literatuur, architectuur of beeldende kunst kon niet om de stad heen. De nieuwbouw maakte grote indruk op tijdgenoten. Het Aramees werd als voertaal gebruikt op internationaal vlak, zoals de Engelse taal die functie nu vervult.

De economie bloeide en de militaire industrie draaide op volle toeren. De internationale handel floreerde. Babylon was niet alleen de culturele, maar ook de religieuze hoofdstad. Allerlei stromingen hadden er tempels, heiligdommen en opleidingscentra.

Daniël 1:1. Met deze trieste woorden begint het boek Daniël. Zij verwijzen naar het begin van de zeventig jaren durende gevangenschap van het volk van Juda in Babylonië. Die deportatie naar het verre Babel voltrok zich in drie fasen.

De eerste deportatie wordt hier in 1:3,6 vermeld en vond plaats in **605** voor onze jaartelling. Onder de groep van mensen die in gevangenschap werden gevoerd, bevonden zich Daniël en zijn vrienden, met andere leden uit het koninklijke geslacht en uit de adel.

De tweede wegvoering vond plaats in **597**. In 2 Koningen 24:8-17 valt te lezen dat het gaat om koning Jojakim, zijn familie vergezeld door ongeveer 10.000 weerbare mannen. Onder hen bevond zich ook de profeet Ezechiël (Ezechiël 1:1,2).

De derde en laatste deportatie (2 Koningen 25:1-7) was tevens de meest ingrijpende. In **586** voor onze jaartelling werd de tempel verwoest, werden de stadsmuren gesloopt en grote delen van Jeruzalem platgelegd. De belegering, die drie jaar duurde, had een vernietigend gevolg: Nebukadnessar, het grootste deel van de bevolking werd mee naar Babel gevoerd om daar in ballingschap te verblijven.

Daniël 9:1

De ballingschap werd door profeten ruim van tevoren voorzien. Jesaja heeft koning Hizkia duidelijk gemaakt, dat de koning van Babel schoon schip zou komen maken in Jeruzalem. In de tijd van koning Jojakim riep Jeremia luidkeels dat de Babyloniërs Jeruzalem zouden verwoesten als er geen verandering kwam in het beleid.

Als balling aan het hof van Babel verdiept Daniël zich in de uitspraken van de profeten. Hij ziet dat de ballingschap een gevolg is van verkeerd politiek beleid: een beleid dat volgens de profeten dwars stond op de wil van God. Hij ontdekt ook dat het zeventig jaar zal duren voordat er een verandering komt in het lot van het volk.

Daniël 1:8

In het boek Daniël staan Babel en de heilige stad Jeruzalem tegenover elkaar. De steden zijn symbolen geworden: Jeruzalem voor het goede, Babylon voor het kwade. Ook in het boek de Openbaring, waar Babel (Babylon), het beest, het beeld en de valse profeet, strijden tegen Gods volk, komt deze tegenstelling voor.

Toen de ballingen uit de adel in Babylon aankwamen (1:3-8), werden ze geschoold om dienst te doen aan het hof. Het onderwijs zal bestaan hebben uit taal, literatuur, wetskennis enz. Nebukadnessar wilde Babyloniërs van hen maken, zodat hij op hun trouw en steun kon rekenen. Misschien wilde hij hen later wel als gouverneurs, ergens in zijn uitgestrekte rijk aanstellen.

Daniël 1:3

Over de jongeman Daniël is nauwelijks iets bekend. Er wordt niets vermeld over zijn afkomst, zijn geboorteplaats of woonplaats. Zelfs zijn leeftijd blijft geheim. Volgens een oude overlevering zou hij familie zijn geweest van koning Zedekia van Juda, die tijdens de derde deportatie naar Babylon werd gevoerd.

Als gevangene kon Daniël zich uiteraard niet verzetten tegen de opleiding die hem werd opgedrongen, maar tegen het voedsel en het drinken dat hem werd aangeboden maakte hij wel bezwaar. Dit bezwaar berustte waarschijnlijk op voorschriften uit de Tora die te maken hadden met cultische onreinheid.

- a. geen bloed eten (Deuteronomium 12:23,25),
- b. geen onrein vlees eten (Leviticus 11:44,45) en
- c. geen aan de afgoden geofferd vlees eten (Exodus 34:15)

Hij weigerde niet botweg, maar zocht een compromis.

Daniël 1:17-20

God zegende Daniël en zijn vrienden in hun studie, zodat zij na die drie jaar succesvoller waren dan de andere studenten. Ze worden 'tienmaal voortreffelijker' genoemd. De schrijver noemt de redenen van hun succes niet rechtstreeks, maar laat dat wel indirect weten.

- a. het 'houden van de geboden' van de HERE (drie keer in de tekst).
- b. bij het houden ervan, ontvangt men zegen op zegen. 'Zegen' komt tot tien keer voor in de tekst. Is dit een grappige 'toevalligheid' als men aan hun tienmaal voortreffelijker zijn dan de anderen denkt !
- c. God grijpt in. Let maar op de werkwoorden: 'God zal u *verheffen*' (vers 1); 'God zal aan u *overleveren*' (vers 7); 'Zij zullen voor u *vluchten*' (vers 7). 'Zij zullen voor u *vrezen*' (vers 10); 'De HERE zal u *stellen tot een hoofd*' (vers 13).

Daniël 1:6,21

De namen van Daniël en zijn vrienden vormen een samenvatting van het verhaal.

Daniël = God spreekt recht.
Hananja = de HERE is genadig
Misaël = bij God is redding
Azarja = de HERE helpt

Deze vier jonge mannen vertegenwoordigen Gods volk in Babel. Hun namen verraden dat redding uit gevangenschap te verwachten is en dat God zijn volk niet in de steek zal laten.

Jesaja 45:1.

Het eerste jaar van Kores (of Cyrus), de koning van de Meden en de Perzen, wordt gedateerd in 538 voor onze jaartelling. Kores wordt de gezalfde of 'messias' van God genoemd. Deze niet-Joodse 'messias' bewerkt de verlossing van Gods Joodse volk! Hij vaardigde een belangrijk decreet uit voor het volk van Juda: het mocht terugkeren naar het eigen land en naar de hoofdstad, Jeruzalem. Zo kwam aan de gevangenschap van Juda een einde. De terugkeer begon in 536, precies zeventig jaar na de aankomst van Daniël en zijn vrienden in Babylon.

ANTWOORDEN:

p.4: Een profeet is een boodschapper van God.

Namen van profeten die in de puzzel staan: Zacharia/ Maleachi/ Daniël/ Haggai/ Micha/ Nahum/ Obadja/ Jona/ Amos/ Hosea/ Joel/ Sefanja/ Habakuk

Drie jaar

Nee, want dit is niet hun land, hier kunnen ze niet hun God aanbidden zoals ze gewend zijn.

p.5: Daniël

Daniel: Mijn rechter is God
Chananja: De Here is genadig
Azarja: De Here heeft geholpen
Misaël: Wie is als God

1-d/ 2-a/ 3-c/ 4-b

p.6 Geef aan ons tien dagen groenten en water.

Ja, het is nooit leuk om anders te zijn en om op te vallen.

Gezond: fruit, groenten, graan
Ongezond: vette snacks, snoep en koekjes

p.7 Hij kon visioenen en dromen uitleggen.

Geef ons groenten te eten, water te drinken.

2

HETER KON HET NIET

Doelstelling(en)

- Staan voor wat je gelooft vraagt vertrouwen in God.
- Staan voor wat je gelooft roept soms ook het respect van anderen op.

Materiaal

Probeer zo levendig mogelijk te vertellen met gebruikmaking van :

- Bijbel in Vilt. p. 73 en een aantal afbeeldingen van afgodsbeelden (Internet of encyclopedie).
- Kaarten van het oude Midden Oosten, waarop de verschillende, in de les genoemde rijken, worden afgebeeld. Begin met de situatie te schilderen van de vorige les. Weggevoerd zijn uit het eigen land. Een gedwongen opleiding. Succes en overwinning voor de vier Judeeërs.
- Oud lapje, lucifers, bord of schotel
- Waxinelichtjes

Voorbereiding

- Hou de doelstellingen van het hoofdstuk voor ogen: staan voor wat je gelooft vergt vertrouwen in God. Probeer uit de ervaring van deze "geloofshelden" een aantal praktische lessen te trekken: a) zij durfden voor hun mening uit te komen b) zij gedroegen zich steeds correct c) zij daagden de koning niet van te voren uit d) zij jammerden niet maar gedroegen zich waardig.
- Laat de junioren zien dat de drie jongens Babylonische namen hebben gekregen. In die namen zitten afgodennamen verweven! Dus zijn zij op het eerste gezicht noodgedwongen afgodenaanbidders. Hun hebreeuwse namen wijzen alle drie op verlossing. Die verlossing komt er ook! De "hebreeuwse God" is sterker dan de Babylonische goden.
- Onderstreep het effect van het wonder op de koning. Hij neemt de jonge mannen in bescherming en eert hun God.
- Misschien is het goed om gedurende een deel van het gesprek een aantal waxinelichtjes aan te steken en op tafel te plaatsen. De junioren worden daardoor constant aan de kracht van vuur herinnerd!

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Steek de waxinelichtjes aan. Of liever nog, laat elke deelnemer er één of meer aansteken. Zeg er verder niets over. Als er naar gevraagd wordt zeg dan: “het hoort nu eenmaal bij het gesprek van vandaag.”

Het gesprek

- In de vreemde omgeving van Babylonië, waar niemand de God van Israël aanbidt, zijn de drie jongens trouw gebleven aan hun God.
- De droom van het beeld was de koning naar het hoofd gestegen: hij liet nu een volledig gouden beeld oprichten waar iedereen voor moest knielen. Iedereen in het land moest in feite voor Nebukadnessar zelf buigen. Er zal de nodige koninklijke muziek hebben geklonken: trommels en trompetten. Vorsten en dictators hebben daar meestal wel oren naar. Wijs op de onnatuurlijke verhoudingen van het beeld. Het is een zeer langgerekt figuur, alsof het hoofd van de koning in de hemel, bij de goden is. Hij wil boven de mensen uitstijgen.
- Het valt op dat het de wijzen zijn die eerder door Daniël zijn gered, die nu verraad plegen. Dankbaarheid maakt plaats voor jaloezie. Waarschijnlijk wilden ze er zelf beter van worden. Als de drie jongemannen omkomen, is er weer ruimte aan de top. Jaloezie moet herkenbaar zijn voor de meeste junioren. Herkennen ze zichzelf in de raadgevers van de koning?
- De koning valt van het ene uiterste in het andere; eerst verschrikkelijk boos en onbarmhartig, dan plotseling vergevingsgezind en vrijgevig! Het antwoord van de drie vrienden blijft onveranderd: onze God is zo machtig, dat Hij ons kan verlossen als hij dat wil. Zelfs al ligt verlossing niet in zijn plan opgesloten, dan nog zullen wij Zijn wil boven alles stellen. Wij buigen niet! Nebukadnessar besluit zijn gezichtsverlies te compenseren met harde maatregelen. De oven moet 7 maal heter worden opgestookt voordat de drie mannen er in zullen verdwijnen.
- De koning is niet overtuigd geraakt door het getuigenis van de drie. God zelf moet eraan te pas komen. Wijs erop dat er inderdaad mensen zijn die zich door niets en niemand laten overtuigen, totdat er iets in hun leven gebeurt waar ze met hun verstand niet bij kunnen. Dat kan de aanleiding zijn tot nieuw inzicht.

Om af te sluiten

Op dit punt aangeland kunt u een vuurproefje houden. Neem een oud lapje en steek hem boven een schotel in brand. Laat de junioren het resultaat zien en ruiken! U kunt zelf het best beoordelen of dit verstandig is in uw groep en gebouw. Waarschuw in ieder geval de junioren het niet te herhalen zonder bijzijn van ouderen. Of leg duidelijk uit hoe zonder gevaar iets aangestoken en uitgemaakt wordt.

Laat de junioren de volgende gezegdes in verband brengen met het verhaal van de drie jonge mannen in de oven. Begrijpen ze de strekking van de gezegdes?

*Schroeiplekken op je ziel krijgen
Iemand het vuur aan de schenen leggen
Voor hete vuren staan
Je vingers aan iets branden*

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

In hoofdstuk 2 van het boek Daniël heeft Nebukadnessar uitleg gekregen van een droom. In eerste instantie reageert de koning met een belijdenis dat de God van Daniël de machtigste God is. Nebukadnessars tweede reactie op de uitleg van de droom is anders van aard. Daniël 3:1 vermeldt dat de koning een 31 meter hoog beeld met een breedte van iets meer dan 3 meter liet bouwen. Het beeld was van goud en moest - omdat het in een vlakte werd geplaatst - een geweldige indruk hebben gemaakt.

Het kan haast niet anders dat Nebukadnessar dit als reactie op zijn droom heeft gedaan! In zijn droom was alleen het hoofd van het beeld van goud. Nu laat hij een geheel gouden beeld maken. In zijn droom symboliseerde het gouden hoofd het koningschap van Nebukadnessar. Daarna kwamen er mindere metalen en die symboliseerden andere rijken. Door het beeld in de vlakte geheel van goud te maken wil Nebukadnessar aantonen dat zijn rijk onvervangbaar is. Zijn koningschap, zijn dynastie zal eeuwig zijn! Het verhaal heeft trekken van Genesis 11, de zeer hoge toren van Babel! Het zou overdreven zijn ervan uit te gaan, dat de koning zijn bewindslieden met opzet wilde lastig vallen. Op een of andere wijze had hij behoefte in te gaan tegen de zo onheilspellende droom.

De vlakte van Dura lag in het gewest Babel, waarover Sadrak, Mesak en Abednego het bestuur voerden.

De wijdingsceremonie (3:3-12).

Zeven groepen van bestuurders werden opgeroepen om aanwezig te zijn bij de inwijding van het beeld (3:2). Hoe het beeld er uitzag is niet te achterhalen. Waarschijnlijk heeft het op een zeer hoog voetstuk gestaan, waardoor het van heinde en verre was te zien. Muziek klonk op uit zeven groepen instrumenten. (3:5,7,10,15).

Bij het geluid van de instrumenten moest iedereen zich ter aarde werpen en het gouden beeld aanbidden. De straf voor weigering bestond uit de vuuroven. Drie Judeese bestuurders van het gewest Babel: Sadrak, Mesak en Abednego bleven staan toen de rest van de menigte ter aarde viel. Het is opvallend dat in dit hoofdstuk er exclusief gebruik gemaakt wordt van hun Babylonische namen.

Redenen voor hun weigering zijn te vinden in Exodus 20:3-5,23; Deut. 7:25.

Verraad bleef niet uit. De Chaldeeën snelden naar de koning en brachten nauwkeurig verslag uit over hun gedrag. In de aanklacht werd de nationaliteit van de drie duidelijk vermeld. De aanklacht was tweeledig: zij vereerden de Babylonische goden niet en ze weigerden het gouden beeld te aanbidden.

Toch buigen? (3:13-20)

Zoals in bijna alle gevallen van godsdienstvervolging, stelde de onderdrukker een uitweg voor. De koning stelde hun de straf voor ogen en probeerde hen te intimideren door eraan toe te voegen: "En wie is de god, die u uit mijn hand zou kunnen bevrijden?" (3:15).

De drie bleven bij hun standpunt en gaven een overwogen antwoord. In de vertaling van de NBG: "Indien onze God, die wij vereren, in staat is ons te bevrijden, dan zal Hij ons uit de brandende vuuroven, en uit uw macht, o koning, bevrijden; maar zelfs indien niet - het zij u bekend, o koning, dat wij uw goden niet vereren en het gouden beeld dat gij hebt opgericht, niet aanbidden".

Op dit resolute antwoord ontstak de dictator in hevige woede. Hij gaf het bevel hen te verbranden.

De voltrekking van het vonnis (3:21-27).

Het vonnis werd zo uitgevoerd, dat menselijkerwijze er voor de drie mannen geen uitkomst meer was:

- a. zevenmaal heter gestookt dan anders (v.19)
- b. ze werden vastgebonden (v.20)
- c. het vuur doodde zelfs de beulen die hen in het vuur wierpen (v.21)

Nu de (on)verwachte wending in het verhaal: De mannen worden niet door het vuur verteerd en Nebukadnessar ontdekt dat er geen drie, maar vier mannen in het vuur staan. De vierde ziet er uit als een godenzoon (v.25). Later stelt Nebukadnessar dat het een engel was (v.28). De drie komen op bevel van de koning uit het vuur. Ze zijn ongedeerd. Iedereen ziet dat er een wonder is gebeurd (v.27).

De bekering van de koning (3:28-30)

Het sleutelwoord in de laatste drie verzen van het hoofdstuk is verlossen/bevrijden. De koning erkent dat hun God hen heeft bevrijd omdat zij zich op Hem verlaten hadden. Duidelijk vermeldt Nebukadnessar hierbij, dat Hij dit gedaan heeft *omdat zij het bevel van de koning hadden overtreden*.

De God van de drie wordt erkend als een belangrijk God. "Geloofd zij de God van Sadrak, Mesag en Abednego..." De Babyloniërs worden niet verplicht om de God van deze drie te aanbidden, maar wel om eerbiedig over Hem te spreken. De drie Judeese mannen krijgen de bijzondere gunst van de koning in het gewest Babel.

Het belang van het verhaal.

Dit verhaal is een bron van inspiratie voor alle moedige joden die trouw wilden blijven aan God en bereid waren elke straf, hoe wreed ook, te ondergaan. Ook in de kerk heeft het verhaal velen geïnspireerd om trouw te blijven aan hun belijdenis in tijden van vervolging.

ANTWOORDEN:

p.9 GROEN-TEN-E-TEN-EN-WA-TER-DRIN-KEN

SADRAK/MESAK/ABEDNEGO/BELSASSAR

Ze worden tien keer wijzer dan de anderen.

Lang= 30 meter, Breed= 3 meter

Instrumenten die niet gebruikt worden (zie NBG 51): harmonica, viool, klarinet, tamboerijn, trompet en hobo.

p.10 De drie vrienden van Daniël buigen niet.

1. ze negeren het bevel
2. ze vereren de goden niet
3. ze aanbidden het gouden beeld niet

Kloppen de drie beschuldigingen: ja

- Zij er zelf beter van willen worden?

Als God wil redt hij ons, wij knielen niet.

p.11 Hij zegt: stook de oven 7 maal sterker op en gooi ze in de oven.

Hun hoofdhaar is niet verschroeid.
Aan hun mantels zitten geen schroeiplekken.
Ze hebben zelfs geen brandwonden.
Er is zelfs geen brandlucht.

Daniël 3:17 (NBV): want als de God die wij vereren ons uit een brandende oven en uit uw handen kan redden, zal hij ons redden.

3

IK BEN DE BESTE!

Doelstelling(en)

De uitdrukking hoogmoed komt voor de val wordt hier geïllustreerd
De junioren begrijpen waarom de hoogmoed van de koning gevaarlijk is.
De junioren begrijpen waarom hoogmoed gevaarlijk is in hun eigen leven.

Materiaal

N.v.t.

Vorbereiding

- Neem je voor om de junioren zelf zoveel mogelijk aan het woord te laten. Domineer het gesprek niet.
- Bereid de vertelling goed voor. Junioren houden nog steeds van gevisualiseerde verhalen.
- Gebruik de Bijbel tijdens de bespreking.
- Moedig de junioren aan hun les te maken en de tekeningen in te kleuren.
- Vertel zo boeiend mogelijk aan de hand van de viltset.
- Bekijk het verhaal van Brenda en Lia (inleiding) en verzin een manier om de junioren hier op te laten reageren.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Vraag de junioren om op deze illustratie te reageren. Wat zien ze? Wat zou die wijzende vinger kunnen betekenen?

Voel je je lekker als iemand hard tegen je praat en met de vinger naar je wijst?

Wat wil de persoon met die vinger bereiken?

Voor de gespreksleid(st)er: het gaat meestal om een poging macht te krijgen over iemand. Degene die wijst denkt dat hij de ander kan imponeren of kleineren. Het gesprek gaat over de macht van een koning.

Het gesprek

- Praat over dromen als inleiding over de droom van de koning. In het werkboek is er aan de junioren gevraagd om twee tekeningen te maken die de droom van Nebukadnessar illustreren. Bekijk elkaars tekeningen en laat de junioren toelichting geven. Zorg dat uzelf ook de twee tekeningetjes hebt gemaakt. Controleer of alle gegevens van de bijbeltekst in de tekeningen verwerkt zijn. Prijs de junioren voor het goede resultaat.
- Vertel een en ander over het machtige Babylonische wereldrijk, waaraan vele volken onderworpen waren. Nebukadnessar was een bijzonder succesvol heerser. De grote boom in zijn droom symboliseert duidelijk zijn grootheid en macht. Er zijn echter weinig mensen die eenmaal aan de macht, ook een goed karakter weten te bewaren. In hoofdstuk 2 (vers 12,13) en 3 (vers 13 en 19) blijkt hoe wreed en onrechtvaardig deze

koning soms handelde. Een gesprekje met de junioren over machtsmisbruik is hier op zijn plaats.

- Nebukadnessar wordt drie keer gewaarschuwd. Allereerst door de heldere droom waarin een boom werd omgekapt. Vervolgens door Daniëls uitleg dat Nebukadnessar zichzelf in de boom moet herkennen. Tenslotte roept Daniël de koning op om zijn gedrag te veranderen. Lees 4:27 met de junioren. Leg er de nadruk op dat het nooit te laat is om je eigen gedrag ten goede te veranderen. Verklaar wat verstaan moet worden onder rechtvaardigheid in de Bijbel (= goedheid, liefde, eerlijkheid, integriteit, enz....) en erbarming (= omzien naar, zorgen voor, helpen, enz..). Gedragsverandering van de koning kan “misschien” een verandering van Gods vonnis (= het omhakken van de boom) opleveren. Is het belangrijk voor de junioren om rechtvaardig te leven? Wie heeft daar voordeel van? Waar is het goed voor? Bespreek dit met hen en laat hen zoveel mogelijk aan het woord. Leg de nadruk op het feit dat God de bron is van wijsheid en macht. Het beste is om een partner, een medewerker van God te zijn.
- Praat met de junioren over de straf die de koning onderging. Was die verdiend? was het een gepaste straf? Wat heeft hij van die ervaring geleerd?

Om af te sluiten

Zie bijlage 3A hieronder.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Geduld

God is heel geduldig met Nebukadnessar. Hij waarschuwt hem 3 keer. Allereerst door het voorbeeld van de vier jongemannen (1:20). Vervolgens door de droom waarin hijzelf het gouden hoofd van een groot beeld is (2:47). Tenslotte is hij getuige geweest van een wonder toen hij drie mannen ter dood had veroordeeld (3:29). In alle gevallen moest hij concluderen dat de God van Daniël een groot God was.

Daniël 4 schetst Nebukadnessar als een vorst aan de top van zijn macht. Vele volken erkenden hem als keizer en zijn rijk was uitgebreid. Zelfs de tot dan toe onneembare steden Tyrus en Sidon waren op de knieën gedwongen. Babel had hij uitgebouwd tot een prachtige hoofdstad. Wereldberoemd waren de hangende tuinen die hij daar had laten aanleggen. Hij was trots op wat hij had bereikt. Hoogmoed lag op de loer.

De profeten van Israël wisten waar hoogmoed toe kon leiden. Ze waren vaak genoeg van leer getrokken tegen hun eigen koningen. Ze vergeleken hoogmoedige vorsten met ceders van Libanon en met de torens en muren van versterkte steden.

Bomen worden op den duur gekapt en steden vallen meestal toch een keer in handen van een vijand. Hoogmoed leidt naar de val.

Toch wordt er niet meteen afgerekend met Nebukadnessar. Hij krijgt een vierde kans. Weer komt de waarschuwing in de vorm van een droom. Deze keer weet de koning nog heel goed wat hij heeft gedroomd. Toch is het weer dezelfde man die als enige in staat is de droom uit te leggen.

De boom waarvan hij heeft gedroomd is Nebukadnessar. De boom is zo groot dat je kan spreken van een “wereldboom” waaraan alle volken kracht en leven ontlenuen. Hij was te zien tot aan “het einde der aarde”. Al wat leefde, werd door hem gevoed.

Na de waarschuwing

Twaalf maanden na de uitleg komt de val. Geleerden hebben het vreemde gedrag van Nebukadnessar verbonden aan het woord lycantropie, een mentale ziekte waarbij de patiënt denkt een dier te zijn.

Hoewel de boom wordt omgehakt, blijft er een stronk staan. De koning sterft niet, maar verliest zijn macht. Uiteindelijk komt het toch weer goed. Genade blijkt altijd weer sterker dan straf. Vergeving leidt tot nieuwe kansen.

- Nebukadnessar werd vier maal gewaarschuwd (1:17-20; 2:45-49; 3:28-30; 4:5-18) zonder succes.
- Nebukadnessar werd gewaarschuwd door twee dromen (hoofdstuk 2 en 4).
- Hij ontwikkelde grote hoogmoed. (4:30)
- Daniël verklaarde de dromen en wees de koning de weg die hij volgen moest (4:27).
- Daniël zei, dat zijn rust verlengd kon worden (4:27). God openbaarde Zich aan Nebukadnessar na zeven jaar van mentale ziekte en gaf hem zijn verstand terug (4:34).
- Zijn raadsheren en machthebbers zochten hem weer op (4:38).
- Na zijn gebed was zijn verstand weer teruggekeerd (4:34,36).
- God hief Nebukadnessar op uit een onmenswaardig bestaan (4:34-37).
- De koning belijdt de grootheid en macht van Daniëls God.

Bijlage 3A

Welke boom lijkt het meest op Nebukadnessar? Kun je uitleggen waarop je keuze is gebaseerd?

ANTWOORDEN:

p.13:

1. Nebukadnessar maakte eens een enorm gouden beeld.
2. Iedereen moest buigen voor dat gouden beeld.
3. Sadrak en Mesak en Abednego luisterden niet.
4. Ze knielden niet voor het gouden beeld.
5. Ze moesten in een gloeiend hete oven.
6. De drie vrienden bleven God toch trouw.
7. God zelf redde hen uit het vuur.

De koning werd bang van de droom die hij had gehad.

Nee, hij vraagt of Daniël bij hem kan komen om hem te helpen.

p.14: bijvoorbeeld vak 1: een grote boom die tot in de hemel groeit, vak 2: een omgehakte boom.

De koning ziet dus een grote loof- en vruchtenboom. Hemel/ takken/ mensen/ dieren.

Nebukadnessar.

p.15: Koning Nebukadnessar is hoogmoedig en wreed en onrechtvaardig.

God bezit wijsheid en kracht.

God stelt koningen aan en zet ze af.

p.16: Nebukadnessar krijgt zijn verstand weer terug. Hij prijst God. Gods daden zijn juist en zijn paden recht.

Tekst: Ik breng hem hulde, hoogmoedige mensen kan hij vernederen.

4

IN HET HOL VAN DE LEEUW

Doelstelling(en)

De junioren identificeren zich met Daniël

De Junioren leren dat je een principiële keuze kunt maken

De junioren leren dat vertrouwen in God je sterk kan maken

Materiaal

Vorbereiding

- Junioren zouden zich af kunnen vragen waarom zij weinig of niets van engelen merken. Hoewel je kunt geloven dat engelen mensen bewaken en begeleiden is het niet verstandig om de engel in het verhaal te concreet voor te stellen. Dat Daniël hulp ervaren heeft is duidelijk. Leg nadruk op het feit dat God op deze wijze bij hem was en hem beschermt heeft tegen de leeuwen.
- Vertel zo levendig mogelijk (zonder al te veel te dramatiseren) en eventueel met gebruik van Bijbel in Vilt. p. 74 en andere illustraties.
- Benadruk dat iedereen wel eens onrechtvaardig wordt behandeld! Men kan kwaad worden, maar men kan zich ook bedwingen. Dat is wat Daniël doet. Hij wordt gemeen behandeld en toch schreeuwt hij het niet uit of komt hij niet in opstand. Hij blijft rustig doet zichzelf geen pijn en laat zelfs anderen in hun waarde.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Leg de junioren de onderstaande foto voor. Wat zien ze?
Hebben de ringen een betekenis?

Voor de gespreksleid(st)er: het zijn natuurlijk trouwringen. Ze symboliseren wederzijdse trouw en bezegelen een huwelijk.

Kunnen de junioren nog andere tekenen van trouw noemen, andere manieren om trouw uit te drukken?

Te denken valt aan een belofte, aan een eed, ...

Het gesprek van vandaag gaat grotendeels over trouw aan God.

Het gesprek

- Daniël zit op rozen. Hij doet niets verkeerd. Hij is trouw aan zijn koning, maar ook, en bovenal, trouw aan zijn God.
- Darius daarentegen komt er minder goed vanaf.
  - 1) Hij stelt er prijs op dat hij aanbeden wordt.
  - 2) Hij heeft het plan van zijn raadsliden niet door.
  - 3) Hij vraagt niet om advies aan Daniël, hoewel deze buitengewoon wijs is (6:4).
  - 4) Hij kan niet veel belangstelling hebben gehad voor het leven van zijn directe helper, want hij beseft niet eens dat Daniël in moeilijkheden zou komen.
  - 5) Het is niet verstandig een dergelijke, belangrijke beslissing meteen als absoluut onveranderbaar te bestempelen.

- Daniël bidt driemaal per dag. Niet ongewoon voor een gelovige Jood. Zijn tegenstanders noemen hem “één van de ballingen uit Juda”. Dat klinkt minachtend. Daniël blijft trouw aan zijn principes. Hij is trouw aan zijn koning maar ook aan zijn God. Een gesprekje over dit onderwerp is op zijn plaats. Ook junioren kunnen in dergelijke conflictsituaties komen. Probeer er enkele te bedenken en praat met hen over en vraag wat ze in dergelijke gevallen zouden doen.
- Mensen die er op uit zijn anderen te benadelen, zijn meestal niet eerlijk. Dat blijkt uit hun voorstelling van zaken. Wanneer Darius erachter komt dat hij in de val gelopen is, kan hij zich wel voor het hoofd slaan! Leg vooral nadruk op zijn sympathie voor Daniël. Moet de vraag niet gesteld worden of Darius nu toch niet zo moedig had moeten zijn om tegen zijn raadslieden in te gaan en de wet te veranderen. Is hij slap of slaafs? Zijn er andere redenen te bedenken?
- Daniël blij, Darius blij! Darius geeft alle eer aan de God van Daniël, omdat Hij een wonder had verricht. Dan laat hij iedereen de God van Daniël eren. Heeft het veelzin om mensen te verplichten God te eren?
- Daniël weet heel goed dat het niet toevallig was dat de leeuwen hem niet hebben verscheurd. Hij weet heel zeker dat God hem bewaard heeft. Daarom kan hij ook oprecht belijden dat God een engel heeft gestuurd. Vergelijk Hebr 1:14. Vraag is of wij ook bereid zijn om tegen de mensen te zeggen: God zorgt voor me. Ook op gevaarlijke en moeilijke momenten.

Om af te sluiten

Leg **bijlage 4A** op tafel. Wie van de drie afgebeelde mannen zou op Darius kunnen lijken? Kun je vertellen waarom?

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Daniël, een uitmuntend staatsman (6:1-4)

Onmiddellijk na de val van het rijk van Nebukadnessar, werd Darius, de oom van de Perzische koning Cyrus (of Kores), heerser over het Babylonische rijk. Hij organiseerde de regering van het land als volgt: direct onder hem stonden drie rijksbestuurders, waarvan Daniël er één was. Daaronder honderdtwintig stadhouders. En daar weer onder de lokale besturen. Het is verrassend, dat een man als Daniël, die al een zeer hoge functie onder Babyloniërs bekleedde, weer aan bod kwam. Je zou eerder verwachten, dat hij uit de weg zou worden geruimd. Misschien had de rol die hij hierin speelde, aan de vooravond van de val van de stad (zie Daniël 5), de Meden en Perzen de overtuiging gegeven, dat hij hun gunstig gezind was. Ook het feit, dat hij geen Babyloniër was, kan doorslaggevend zijn geweest.

Onbesproken gedrag (6:5).

Op de één of andere manier wekken mensen waar niets op aan te merken valt, vaak irritatie op bij anderen die het niet zo nauw nemen. Nu ook weer. Zijn collega's en ondergeschikten konden niets vinden om een smet op hem te kunnen werpen. Toch werd er een manier gevonden. De schrijver van het boek vertelt dat Daniël:

1. getrouw was,
2. dat men geen verzuim bij hem vond en
3. dat men niets verkeerd bij hem vond.

Daniël heeft hier veel weg van Jezus van Nazaret, bij wie men ook geen enkele grond voor een aanklacht kon vinden. De opperpriesters moesten valse getuigen inschakelen om hun doel te bereiken (Mat.26:59-66), terwijl ook Pilatus geen enkele reden voor de beschuldiging kon vinden (Luk.23:13-17). Daniël was daarom een type van de Messias.

Het complot werd snel opgezet (6:7-9): de koning werd aangeraden een besluit uit te vaardigen met de volgende inhoud: ieder die binnen dertig dagen een verzoek richt tot enige god of mens behalve tot de koning, zal in de leeuwenkuil worden geworpen. Er werd duidelijk aan toegevoegd, dat het een wet van Meden en Perzen zou zijn, en daarmee dus onveranderlijk. Het is niet duidelijk wat de koning ertoe aanzette in de valstrik te lopen door het vonnis van deze voorbeeldige dienaar te tekenen (v.10).

Onwankelbaar en vasthoudend (6:11-18).

Vers 11 vermeldt, dat Daniël, onmiddellijk na het vernemen van het besluit naar zijn kamer ging om te bidden. Deze reactie zijn we al eerder tegengekomen (zie 2:17,18), toen Daniël en zijn vrienden het gevaar liepen gedood te worden.

Het is duidelijk dat het voor Daniël geen uitzondering was om te bidden, want hij doet zoals hij gewoon was. Het zou voor Daniël heel wat gemakkelijker zijn geweest wanneer hij liggend in bed met het licht uit tot God had gebeden. Deze oude man schaamde zich niet voor zijn godsdienst en riskeerde zijn leven ervoor.

Juist omdat Daniël een standvastige man was, werd de list van zijn collega's een succes. Ze verschenen voor de koning, brachten de nieuwe wet in herinnering en vertelden toen wat Daniël had gedaan. Let op de woorden die ze gebruikten (v.14) "Daniël, één van de ballingen uit Juda". Daniël's joodse oorsprong werd duidelijk benadrukt. Alsof jood-zijn op zichzelf al een misdaad is. Het is een denkwijze die tot in onze tijd bestaat. Darius had zichzelf in een hoek gemanoeuvreerd: hij kon niet meer voor- of achteruit (6:13). En de wolven lieten hun prooi niet los. Darius was noodgedwongen de wet uit te voeren (v.16-18). Toch blijkt uit 6:16-21 dat Darius een zwak had voor zijn raadsman Daniël en dat hij moeite had hem te laten executeren. Kijk maar eens naar de manier waarop de schrijver je dat duidelijk maakt.

- a. uw God bevrijdde u (v.17)
- b. de koning *vastte* (v.19)
- c. wilde *geen afleiding* (v.19)

- d. hij kon de *slaap niet* vatten (v.20)
- e. hij ging 's ochtends *haastig* naar Daniël (v.20)
- f. hij riep met *droeve* stem (v.20)

Koning Darius heeft wat dat betreft opvolgers gehad in de persoon van Herodes, die onder protest, Johannes de Doper liet onthoofden (Mat.6:20,26) en in Pilatus die pas na lang aarzelen Jezus liet kruisigen (Joh.18:38).

Darius was duidelijk onder de indruk van Daniël. Dat blijkt uit de herhaling die we in v.17 en 21 vinden, waar de koning zei: "Uw God, die gij zo volhardend dient". Volhardend geloven wordt aangemerkt als een deugd en niet als fanatiek en bekrompen beschouwd!

God die bevrijdt en verlost (6:20-25).

Het onmogelijke werd werkelijkheid. Tegen alle verwachtingen in werd Daniël niet verscheurd. Heb. 11:33 heeft het over het toesnoeren van de muilen van de leeuwen. De God van Israël is een verlosser en een bevrijder.

Daniël wordt in dit Bijbelgedeelte getekend als iemand die:

- a. door God als onschuldig werd beschouwd (v.23)
- b. geen misdaad had begaan (v.23)
- c. op God had vertrouwd (v.24)

Je kunt het bovenstaande bijna samenvatten in een soort formule:

Aanbidden van God = God liefhebben + mens liefhebben = geen misdaad begaan

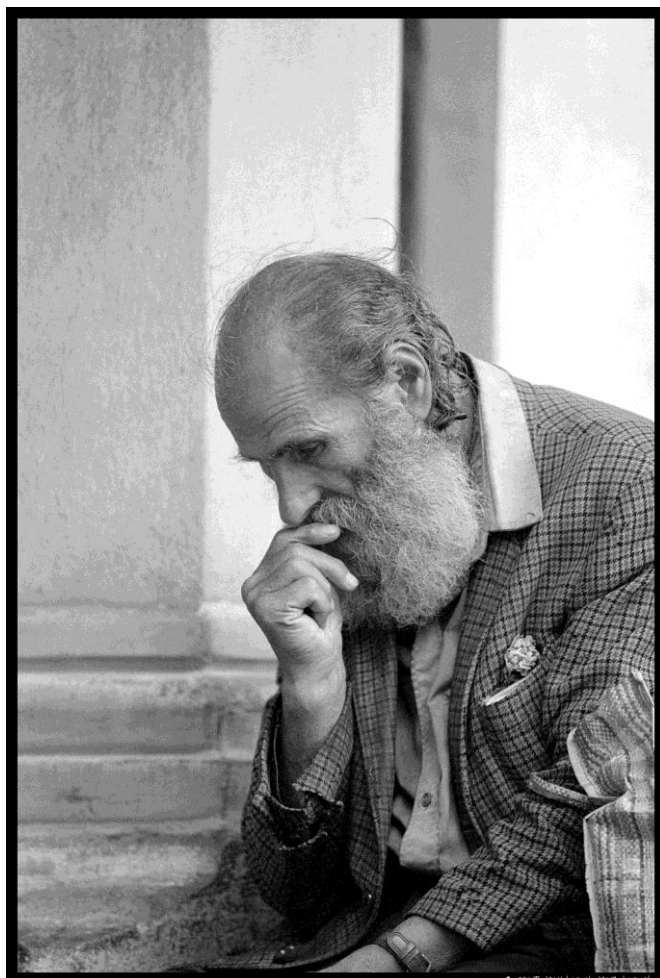
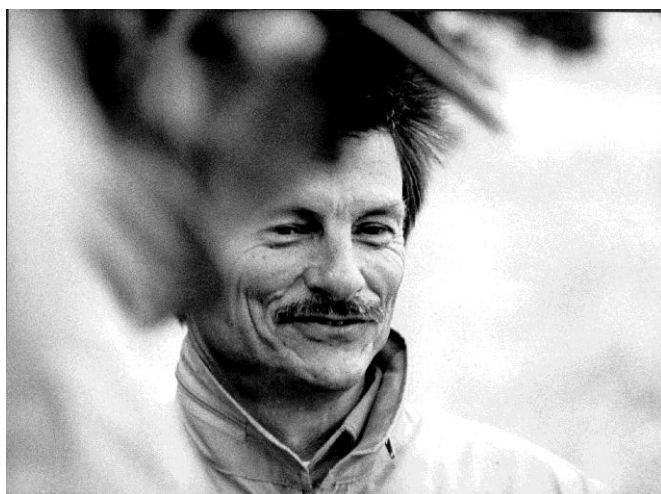
Geloof en werken vormden een eenheid in het leven van Daniël.

Darius zag wat God voor Daniël betekende en wat God voor Daniël had gedaan. Hij was daar zo vol van, dat hij zijn onderdanen opriep de God van Daniël te vrezen (6:26-29), omdat:

- a. hij de levende God is
- b. hij in eeuwigheid blijft
- c. zijn koningschap onverderfelijk is
- d. zijn heerschappij tot aan het einde duurt
- e. hij bevrijdt en redt en tekenen en wonderen in de hemel en op de aarde doet

Bijlage 4A

ANTWOORDEN:

p.18: Doorstrepen: Jeruzalem/ Rome/ kwetsbaar/ minachting/ vijvers/ velden/ zes/ acht / bescheiden/ bescheidenheid/ beloning.

62 jaar.

Koning Darius benoemt 3 rijksbestuurders en 120 stadhouders.
Daniël is één van de rijksbestuurders.

p.19: Een balling, een overtreder van de wetten van de koning.

Hij eet niets
Hij wil geen afleiding
Hij kan niet slapen

p.20: Hij bidt (nieuwe bijbelsteksten worden genoemd in de boekjes vanaf 2013).

NBG'51: letsel
NBV: ongedeerd

Opvolger van koning Darius: KORES
Volk: Persen

Tekst van de week:

Daniël 6:23 (NBV) Mijn God heeft zijn engel gezonden en de leeuwenmuilen gesloten. Ze hebben mij geen kwaad gedaan.

5

GOD VERGEET JE NIET

Doelstelling(en)

De junioren raken bekend met de historische achtergrond van Daniëls gebed (Daniël 9)
De junioren denken na over spijt, vergeving en verzoening: het begrip bekering.

Materiaal

Landkaart van het Midden Oosten
Illustraties en foto's
Viltmateriaal

Vorbereiding

- Gebruik uw Bijbel tijdens de lesbespreking. Laat ook de junioren erin lezen en eventueel onderlijnen.
- Gebruik een landkaart waarop Egypte, Israël en Babylonië staan afgebeeld.
- Maak veelzijdig gebruik van illustraties, foto's enz.
- Vertel het verhaal zo boeiend mogelijk en begin daarna pas met de bespreking. Gebruik viltmateriaal om de vertelling te ondersteunen.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Vraag aan de junioren: wat kun je doen om iets of iemand niet te vergeten?

Voor de gespreksleid(st)er:

- knoop in je zakdoek leggen
- opschrijven
- aan iemand vragen om je te helpen herinneren
- een herinneringsdag afspreken (om niet te vergeten dat .....)
- een monument oprichten (om niet te vergeten dat .....)
- .....
- .....

Dit gesprekje bereidt voor op de uitspraak : *“Ik heb je in mijn handpalmen gegrift”*

Het gesprek

- Vertel wat van de historische achtergrond. Leg de nadruk op het lange wachten, de onzekerheid en de twijfel. Toch was er de belofte van God dat Hij het volk niet vergeten zou: “Toch vergeet ik u niet. Ik heb u in mijn handpalmen gegrift”. Vraag naar de betekenis van die uitspraak.
- Praat met elkaar over beloften maken! Hoe weet je of iemand zijn beloften zal houden? (uit de Bijbel, uit eerdere persoonlijke ervaringen, uit ervaringen van anderen, enz...)
- De ballingschap zou 70 jaar duren. Haak hier in op het inleidende verhaaltje over Karin. Wat vinden de junioren daarvan? Had Karin gelijk om te bidden voor haar verlangen? Wat voor gevaar komt er om de hoek kijken als het allemaal wat lang duurt (twijfel, onzekerheid, onrust, ongelooft, enz...)?
- Bijbelstudie overtuigde Daniël ervan dat het nog maar twee jaar zou duren voordat zijn volk zou worden bevrijd. Vergeet niet te vermelden dat sommige beloften gekoppeld zijn aan voorwaarden. Daniël bidt tot God en vraagt vergeving voor al het kwaad dat het volk heeft gedaan. Waarom zou hij dat gedaan hebben? Wissel van gedachten hierover. Hij geeft daarmee aan spijt over het verleden te hebben en geeft uiting aan zijn verlangen dat het in de toekomst beter zou gaan.
- Je kunt zeggen dat bekering zichtbaar wordt in de volgende stappen:
  - a) spijt hebben
  - b) vergeving vragen
  - c) herstellen, indien mogelijk
  - d) voornemen de fout niet te herhalen.
- Als de junioren problemen hebben gehad (bijvoorbeeld met hun ouders) nemen ze dan ook deze vier stappen?
- Verduidelijk, indien nodig, de term “Gezalfde= Messias=Christus”. In feite waren Saul, David, Salomo, Kores en andere koningen van Gods volk dus “christussen” (vandaar ook goede en valse “christussen”) God maakt gebruik van een heidense koning als instrument om zijn volk weer terug te laten keren! Een christen werkt met God mee. Hij is Gods dienaar en vriend. Pas deze eigenschappen op Jezus toe.

Om af te sluiten

Lees voor aan de junioren:

Daarop kwam Petrus bij hem staan en vroeg: ‘Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe?’ Jezus antwoordde: ‘Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven.’

Vraag: wat vind je van deze uitspraak?

Misschien is het nuttig om onderscheid te maken tussen een eerste, spontane reactie en de reactie die komt na enig nadenken.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

‘Het belangrijkste vers in Daniël hoofdstuk 8 is vers 14: ‘Tweeduizend driehonderd avonden en morgens; dan zal het heiligdom in rechten hersteld worden.’ Het vormt het antwoord op de vraag: "Hoelang zal dit gezicht gelden - het dagelijkse offer en de ontzettende overtreding, het prijsgeven van het heiligdom en het vertrappen van de Heer?" (vers 13). Het antwoord is van belang omdat de Joden die in ballingschap in Babylon verkeerden, graag wilden weten wanneer ze naar Israël mochten terugkeren en hun tempel (heiligdom) opbouwen!

Daniël 9:1-3

Het is duidelijk, dat Daniël helemaal ondersteboven was, uitgeput en enige dagen ziek werd (8:27). De arme man hoopte, samen met vele andere Joden, dat er spoedig een einde aan de ballingschap zou komen en dat de dienst in het heiligdom weer zou kunnen plaatsvinden. Zonder een tempel kon men de grote feesten, zoals de Grote Verzoendag (lees Leviticus 16 maar) niet vieren. Ook bleef het dagelijkse offer dat voor de zonden van het volk werd gebracht, achterwege zolang er geen tempel was. Het was van belang dat het heiligdom (in rechte staat) hersteld en gereinigd zou worden.

Daniël probeert in de heilige schriftrollen te achterhalen hoeveel jaren Jeruzalem in puin zou blijven liggen (vers 2). Hij leest bij de profeet Jeremia, dat het ging om 70 jaar (vers 2).

- a. in 605 vertrokken de eerste ballingen naar Babel en 70 jaar later in 536 laat koning Cyrus (of Kores) de Judeeërs naar hun land terugkeren.
- b. in 586 vernietigde Nebukadnessar de tempel en vond de laatste deportatie naar Babel plaats. Precies 70 jaar later in 515, vindt de wederopbouw van de tempel plaats.

In beide gevallen gaat het om 70 jaar, zoals in Jeremia 25:11 en 29:10 wordt voorgezegd. Op het moment dat Daniël dit in Jeremia leest, is hij raadsheer van koning Darius. Hoofdstuk 9 vers 1 zegt, dat het in het eerste jaar van zijn regering gebeurt, dus in 539-538. De terugkeer heeft nog niet plaats gevonden.

Daniël 9:4-19

In het gebed van Daniël belijdt hij zijn eigen zonde en die van het volk. Het is een lange lijst. Er is niet geluisterd naar Gods stem (6,10,11), men is weerspanning geweest (9), er is gezondigd (5,8,15,16), goddeloos gehandeld (15), ontrouw gepleegd (7), afgeweken van Gods geboden (10,11), Gods geboden overtreden (11), ongerechtigheid bedreven (13, 16).

Op velerlei front had Israël gezondigd, en Daniël beschouwde de ballingschap als een verdiende straf. Het hele volk was erbij betrokken, zoals blijkt uit de verschillende groepen die Daniël vermeldt (vers 7 en 11). Hij accepteert de straf als gerechtvaardigd, maar smeekt tegelijkertijd om de beëindiging ervan. Hij wijst God erop dat de ballingschap van het volk en het verwoeste heiligdom in Jeruzalem, ertoe kunnen leiden dat andere volken de God van Israël smaden.

In vers 19 komt het gebed tot een hoogtepunt. Daar roept hij tot drie keer 'O Here' uit en koppelt dit aan de werkwoorden: horen, vergeven en opmerken. Daar smeekt hij vurig: "treed handelend op; toef niet ...". Met andere woorden: Draal niet, aarzel niet, laat het nu gebeuren en laat ons alstublieft geen 2300 jaren wachten.

Daniël 9:20-27

Net op het ogenblik dat Daniël om de heilige berg (= tempel) van God smeekt (vers 20), komt Gabriël naar hem toe en legt hem een en ander uit. Gabriël is een van de aartsengelen, een belangrijke boodschapper van God. Zijn naam betekent: sterke man Gods' of: 'held Gods'. De bedoeling van zijn komst is om Daniël duidelijk inzicht te geven (vers 22).

'Let dus op het woord (de boodschapper, de uitleg) en sla acht op het gezicht' (vers 23). Merk op dat er in hoofdstuk 9 geen sprake is van een gezicht. Dat is wel het geval in hoofdstuk 8, daar staat immers het visioen van de 2300 avonden en morgens. Maar in hoofdstuk 8 staat niets over het begin en het einde van die lange periode. Het gaat om een verre toekomst.

Juist omdat God zoveel van Daniël houdt, wil hij hem niet in het onzekere laten. Daniël heeft God steeds op de eerste plaats in zijn leven gesteld. Toen hij op zijn knieën als middelaar voor zijn volk bij God pleitte, toonde hij zich van het kaliber van Mozes. Het is daarom niet meer dan logisch, dat hij de eerste is, die door God op de hoogte wordt gebracht.

Daniël 9:24-27

'Bepalen' is niet zo gelukkig als vertaling. Het Hebreeuwse werkwoord kan ook worden vertaald met 'afsnijden' . Beide werkwoorden zijn nodig: "al afsnijdende zijn er 70 weken bepaald over ..." er zijn 490 profetische dagen, dus 490 jaren over de stad en het volk vastgesteld. (bepaald). Deze zijn afgesneden van de 2300 jaar die in Daniël 8 worden genoemd.

ANTWOORDEN:

p.22: Mijn God heeft... zijn engel gestuurd om de leeuwen in toom te houden ze hebben mij niets gedaan.

De drie vrienden van Daniël.
Daniël.

70 jaar.

Jeremia

God

Jeruzalem/ Babel

p.23: 68 jaar / 70 jaar/ 2 jaar.

De boeken.

Hij bidt tot God.

God is de enige die hem kan helpen en die een antwoord heeft.

Jeruzalem

Juda

De Here zei tot zijn gezalfde dat is Kores de koning van de Meden en Perzen: 'Ik heb u uitverkoren om mijn volk terug naar Israël te laten keren.'

Jezus

... zorgt Kores er voor dat ze terug kunnen gaan.

Hij laat ook de tempel bouwen in Jeruzalem.

Tekst van de week:

Ik heb je in mijn handpalm gegrift,
je muren staan mij steeds voor ogen.

6 GOD HELPT ALS HET MOEILIJK IS

Doelstelling(en)

Junioren beseffen dat God ook bij je is als je het moeilijk hebt.
Junioren weten dat er een groep Joden uit Babylon naar Jeruzalem terugkeerde
Junioren zien de parallel tussen deze terugkeer en de uittocht uit Egypte.

Materiaal

Voorbereiding

- Beschouw de puzzels als hulpjes om gesprekken te ontwikkelen en om het voorstellingsvermogen van de junioren te prikkelen.
- Laat hen zien dat u ook zelf de puzzels gemaakt hebt.
- Hou de doelen in gedachten tijdens de behandeling van de stof.
- Gebruik het inleidende verhaaltje en verbindt het met Psalm 23.
- Schenk ruim de tijd aan het verhaal over de terugkeer. Gebruik daarbij uw fantasie en platen of viltmateriaal.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Leg **bijlage 6A** op tafel en laat de junioren de opdracht uitvoeren.

De opdracht wijst vooruit naar een belangrijk thema in het gesprek.

Het gesprek

- Voer een gesprekje over verhuizen. Zijn er junioren die wel eens van de ene stad naar de andere zijn verhuisd? Kunnen ze zich indenken hoe het moet zijn geweest voor de ouderen die in 606, 597 of 586 uit Juda en Jeruzalem werden weggevoerd en nu in 536 weer terug konden? Wat is hun verwachting?
- Er was ook een groep die achterbleef. Ga even in op de mogelijke redenen:
  - a) te oud om mee te gaan
  - b) te inspannend om alles weer op te bouwen
  - c) ze hebben het goed in Babylon
  - d) te gevaarlijke reis
  - e) geen zin omdat ze in Babylon zijn geboren en nooit in Jeruzalem hebben gewoond.

Rond af met de gedachte dat het moed, durf, volharding en geloof vereiste om mee te gaan.

- Men kreeg van alles mee van de achterblijvers. Wat en Waarom? (Ezra 1:6)? op beide vragen luidt het antwoord: ze waren bestemd voor de wederopbouw van de tempel.
- Lees samen met de junioren Daniël 1:2 en Ezra 1:7,8. Deze 5400 voorwerpen waren bestemd om in de herbouwde tempel onder te brengen.
- Praat met elkaar over het organiseren van een reis met zoveel deelnemers. De getallen zijn niet bedoeld om een lesje in rekenen te geven, maar om de junioren een idee te geven van de grote aantallen mensen en dieren die meegingen. Ze kunnen ook zicht krijgen op de traagheid van de stoet, de problemen van ziekten, kamperen, voedsel enz... Gebruik de getallen dus om dergelijke beelden bij hen op te roepen. Wie zou er mee willen in zo'n bont gezelschap? De organisatoren zullen het niet gemakkelijk hebben gehad.
- Sesbazzar. Van deze persoon weten we bijzonder weinig. Toch heeft hij een geweldig karwei geklaard. Maak duidelijk dat het grootste succes bereikt kan worden als men zich ten volle inzet en daarbij de medewerking van God vraagt en krijgt. Probeer voorbeelden te vinden in het dagelijkse leven van de junioren. Vragen ze de hulp van vader, moeder of ouderen als er moeilijke sommen of opdrachten moeten worden gemaakt? Vragen ze ook aan God hulp in deze dingen?
- Merk op dat er overeenkomsten en verschillen zijn tussen de uittocht uit Egypte en de uittocht uit Babylonië. Laat de junioren er zelf op komen.
- Vergelijk God met een herder. Psalm 23 schetst dat heel duidelijk. Net zoals Mozes leiding van God nodig had om het volk te leiden, zo kon ook Sesbazzar op de hemelse herder rekenen. Is God nu ook nog een herder? Wil hij je begeleiden? Bespreek hier het inleidende verhaaltje.
- Wat hadden de mensen die deelnamen aan de lange reis het meest nodig? Kracht. De Here God geeft kracht aan hen die er om vragen en die Hem liefhebben. Het woordje "amen" betekent "het zij zo", m.a.w. ik ben het er mee eens.

Om af te sluiten

Zie bijlage 6B

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Toen de politieke winden in 539 voor onze jaartelling van richting veranderden, kregen de Joodse ballingen plotseling de mogelijkheid om naar hun vaderland Juda terug te keren. De meerderheid echter koos ervoor in Babylonië te blijven. Zij waren gewend geraakt aan de plaatselijke bevolking, hadden er hun huizen en oefende er hun beroep uit. Zij kozen voor zekerheid van bestaan. Het onbekende lokte niet. Bovendien waren er heel wat bij die in ballingschap waren geboren. Zij spraken de inheemse taal en wisten weinig of niets van het verre Juda. Vanuit hun positie binnen een wereldrijk leek Juda maar klein en onbeduidend. De indrukwekkende gebouwen van de paleizen en tempels met hun schitterende bas-reliëfs en beelden straalden een geweldige cultuur uit. Er waren er echter ook die vast besloten waren de beschaafde wereld in te ruilen voor een misschien achtergebleven gebied, maar een land waarvan ze wisten dat het hen door God was voorbeschikt. Daar lagen hun wortels .... en daarom vatten zij die tocht aan.

1. Gods instrumenten (1:1-11)

Wie Daniël 1 naast dit inleidende hoofdstuk van de boekrol Ezra-Nehemia legt, merkt heel interessante tegenstellingen op. In Daniël 1:1,2 vangt de ballingschap voor Gods volk in Juda aan door toedoen van de koning van Babel, Nebukadnessar, die de tempel in Jeruzalem vernietigt en al haar heilige voorwerpen naar Babel voert, waar hij ze in de tempel van zijn god (Mardoek, Babels hoofdgod) onderbrengt. In Ezra 1:1-11 beëindigt Kores -die ook wel koning van Babel is - maar hier met de positieve titel koning van Perzië wordt genoemd - de ballingschap voor Gods volk. Hij geeft toestemming om naar Jeruzalem terug te keren om er de tempel te herbouwen, waarvoor hij tevens alle heilige voorwerpen teruggeeft.

Wie deze dingen als een gewoon verloop van de geschiedenis opvat, waarin mensen de dienst uitmaken, heeft het mis. De Here gaf Jojakim in de macht van Nebukadnessar (Daniël 1:2) en de Here zat achter de actie van Kores: `wekte de HERE, ... de geest van Kores, de koning van Perzië op, ...' om het beveldschrift tot terugkeer uit te vaardigen (1:1). Het kwaad aangedaan door Nebukadnessar, wordt ongedaan gemaakt door Kores die door Jesaja 45:1 de gezalfde (of Messias) van de Here wordt genoemd. De bijbellezer moet beseffen dat God de grote regisseur is van het scenario van het heilsplan. "De schrijver wil laten zien, dat Cyrus een werktuig is in Gods hand, waardoor hij zijn volk genade bewijst. Vandaar ook de bewoordingen van het edict, waarin de koning spreekt, alsof hij een dienaar van Israëls God is (het stuk is niet in het Aramees, maar in het Hebreeuws gesteld, en is zeker een zeer vrije vertaling). Het lag overigens in de lijn van de Perzische politiek om de veroverde landen door religieuze verdraagzaamheid voor zich te winnen." H.W. Obbink, Commentaar op de Heilige

Schrift, Kampen, 1956. De omkering van het lot van Gods volk is totaal. Aan het eind van de tunnel blijkt er licht te zijn. Het lijkt wel een opstanding uit de doden!

Er zijn geleerden die de waarde van Kores' bevelschrift in twijfel trekken. Zij vinden het moeilijk te geloven dat hij zo'n belang zou hebben getoond in een onbelangrijke gevangen bevolkingsgroep. Archeologische vondsten tonen dit echter aan in Kores' eigen woorden: "Ik keerde terug naar deze heilige steden aan de andere zijde van de Tigris, de heiligdommen die al een hele lange tijd in ruinen lagen, de beelden die er gebruikelijk in leefden, en ik richtte voor hen blijvende heiligdommen op. Ik verzamelde ook al hun vroegere inwoners en stuurde hen terug naar hun woonplaatsen." Vertaling van de Cyrus Cylinder in, *The Biblical World*, p.178.

2. Na vloek komt zegen (1:1-11)

Daniël 1 ademt Gods vloek over Juda en Jeruzalem uit (1:1), die aan het eind ervan ongedaan wordt gemaakt (1:21). Inderdaad, de uitdrukking van '... het eerste jaar van koning Kores', klinkt als muziek in de oren. Via hem kwam Gods zegen terug. Als (heidense) messias (Jesaja 41:25; 44:28; 45:1,13) luidt hij na 70 jaar beproeving vanwege Juda's bondsontrouw, de periode van 'na regen komt zonneschijn' in. Daniël is het boek van de vloek en de ballingschap, Ezra-Nehemia de boekrol van de zegen en de heropbouw. Die vloek werd zichtbaar in de ruïnes van de tempel, de zegen werd zichtbaar in het herstel van de offerdienst en door de heropbouw van Jeruzalems tempel. Vergeving en verzoening vinden weer plaats.

Koning Kores laat de ballingen terugkeren om in Jeruzalem het 'huis voor de HERE, de God des hemels (1:2), de God van Israël (1:3), die in Jeruzalem woont (1:3,4)' te bouwen'. " ... al deze formules zijn neutraal genoeg om noch Judeërs (5:11), noch Perzen te kwetsen (6:9,10; 7:11,21,23). Over het algemeen zorgden de Perzische koningen ervoor, de godsdienstige overtuiging van hun nieuwe onderdanen te eerbiedigen: ..." J. De Fraine, *Esdras en Nehemias in De Boeken van het Oude Testament*, vol. V., Roermond, 1961, p.20,21. 'HERE' verwijst naar JHWH, de onuitsprekelijke naam van de God van de Uittocht. Hier verwezenlijkt JHWH een nieuwe uittocht van bevrijding voor zijn volk. De naam 'God' wordt gebruikt om de Schepper van hemel en aarde aan te duiden. Hij regeert het al en geeft 'alle koninkrijken der aarde' aan Kores. Het 'alle' is enerzijds een oosterse overdrijving, anderzijds kan worden gezegd dat de Perzische koning over heel veel volken regeerde. Bovendien hoort een dergelijke uitdrukking thuis in de toenmalige internationale politieke taal. Hij noemt zichzelf: "Ik ben Cyrus, Koning van de wereld, grote Koning, wetmatige Koning, Koning van Babylon, Koning van Sumer en Akkad. Koning van de vier randen (van de aarde)", *De Cyrus' Cylinder*., ANET, p.316.

Dat Kores al de kostbare tempelvoorwerpen terugschenkt en al wie van Gods volk niet mee teruggaan en zelfs de niet-Israëlieten opdraagt wijgeschenken en geld mee te geven, bewijst dat hij echt wil dat de tempel in Jeruzalem wordt herbouwd. Een nieuwe tijd breekt aan voor Gods volk.

3. Daniëls dubbele invloed? (Daniël 9:1-19)

Daniëls naam komt niet voor in Ezra en Nehemia. Legt men echter Daniël 1:21 naast Ezra 1:1 dan kan men daaruit afleiden, dat hij nog in leven is bij de verovering van de stad Babel door de Medo-Perzische troepen. Zo ziet hij dat de deur voor de beëindiging van de 70 jaar durende strafperiode op een kier staat. Hij bestudeert Jeremia's profetieën over die periode en doet een intens boetegebed. Geen eigenbelang, maar Gods eer draagt hij op het hart. Daniël was geen priester, maar deze rechtvaardige belijdt al de facetten van de zonden van al de lagen van zijn volk in de wij-vorm! Aan het eind roept hij: "O Here, vergeef! O Here, boor! O

Here, vergeef! 0 Here, merk op! Treed handelend op; toef niet om uwszelfswil, mijn God, ...". Met deze bemiddeling droeg hij mogelijk bij tot de beëindiging van de ballingschap door God.

Heeft Daniël zijn bevoorrechte positie in zijn relatie met Darius benut om invloed uit te oefenen op koning Kores? De Joodse geschiedschrijver Flavius Jozefus uit de eerste eeuw van onze jaartelling meent van wel. Volgens hem heeft Daniël de teksten in de boekrol Jesaja (41:25; 44:28; 45:13) die betrekking hebben op Kores aan de monarch laten lezen. Dit zou in de zomer van 537 onmiddellijk de uitvaardiging van het decreet tot terugkeer hebben veroorzaakt. Hoewel dit niet te bewijzen valt, lijkt dit een aantrekkelijke stelling. Zo zou Daniël niet alleen in woorden, maar ook in daden zijn steentje hebben bijgedragen aan die onverhoopte terugkeer en de heropbouw van de tempel.

14. Een onmiddellijke reactie (1:5-11)

God zelf 'wekte' de geest van Kores op om het edict tot de terugkeer naar Juda uit te vaardigen. En het was ook de HERE God die 'de geest van het volk opwekte' om erop te reageren. Het was waarschijnlijk in de lente van 536 voor onze jaartelling dat het vertrek vanuit Babylon plaatsvond. Dit gaf aan de leiders en aan het volk ongeveer een jaar de tijd om zich voor te bereiden op deze grote volksverhuizing naar Juda. Gedurende deze maanden kregen zij geschenken van goud, zilver en andere benodigdheden naast paarden, muilezels, ezels en kamelen voor het vervoer.

De betekenis van de Hebreeuwse woorden die naar sommige van deze voorwerpen verwijzen, is niet helemaal duidelijk en ook niet hoe men aan deze aantallen komt. Maar kijk eens hoe snel een situatie kan keren. Twee jaar vóór Kores Babylon inneemt, drinkt Belsassar van Babylon samen met zijn vorsten, vrouwen en bijvrouwen, wijn uit de heilige tempelvoorwerpen, die eens werden gebruikt in de erediensten van Jeruzalems tempel. Twee jaar later geeft Perzië deze heilige voorwerpen terug aan de tempel die haar regering zou helpen bouwen!

5. Een grote volksverhuizing (2:1-67)

Dergelijke details lijken nogal droge kost. In die tijd van Juda's geschiedenis waren dit echter wezenlijke zaken. God had aanvankelijk Israël losgemaakt van de volken der wereld met een heilig doel: een volk te zijn, de HERE uw God heilig' (Deuteronomium 7:6). Ezra moest dus op basis van de geslachtsregisters vaststellen wie bij 'het heilige zaad' (Ezra 9:2) hoorde en wie de natie weer zouden opbouwen.

De basisgroepen komen duidelijk in de tekst voor:

1. de leiding (Ezra 2:2 en Nehemia 7:7) die 'de mannen van het volk Israël' vertegenwoordigen
2. afstammelingen van een voorouder van voor de ballingschap (2:3-19)
3. afstammelingen van steden van voor de ballingschap (2:20-35)
4. priesters die afstammen van families van voor de ballingschap (2:36-39)
5. Leviëten die afstammen van families van voor de ballingschap (2:40-42)
6. tempelhorigen en nakomelingen van Salomo's knechten (2:43-58).

De voorouders van deze tempeldienaars waren blijkbaar gevangenen (zoals de Gibeonieten) of de overgeblevenen van de Kanaänieten die Mozes, Jozua, David en Salomo wijdden aan de tempel om sommige huishoudelijke taken onder de leiding van de priesters en de Leviëten uit te voeren.

Meer dan 600 mensen konden zich niet als Israëliëten identificeren. Werden zij tot Gods volk aangetrokken, zoals de gemengde groep mensen die zich bij Israël voegde tijdens de uittocht uit Egypte (Exodus 12:38)?

6. Joodse weldoeners (2:68-70)

Terwijl de grote hoeveelheid goud, zilver en priesterkleden vrije gaven vormden, waren er mogelijk ook gaven bij die Joden en vrienden van over heel Babylonië schonken. Kores' toestemming om de tempelherbouw te financieren schiep wellicht een sfeer van vrijgevigheid bij de Joodse volksgenoten. Sommige Joodse ballingen hadden Jeremia's aanbeveling ter harte genomen om zich in het land van gevangenschap te vestigen (29:4-7). Bij opgravingen in Nippur in het gebied van Ezechiels woonplaats heeft men archieven gevonden van een grote bank, 'Murashu Zonen'. Op haar lijsten staan honderden joodse namen. Sommige Israëlieten blijken in ballingschap rijke burgers te zijn geworden. Dat verklaart misschien de grote vrijwillige gaven voor de nieuwe tempel in Jeruzalem.

Bijlage 6A

Je gaat een lange reis maken door de woestijn. Hier zijn 8 dingen die je mee zou kunnen nemen. Wat neem je zeker mee en wat zou je achter kunnen laten als het moest? Geef aan wat de orde van belangrijkheid is.

Bijlage 6B

Wat is hier gebeurd en wie heeft er hulp nodig? Bedenk een verhaal.

ANTWOORDEN:

p. 26: 1. Goed 2. Fout 3. Fout 4. Goed 5. Fout 6. Fout 7. Fout 8. Goed

De juiste antwoorden moeten zijn:

2. Jeremia 3. 70 jaar 5. Kores 6. Wel 7. Jezus.

Kleren, boeken, meubels, eten.

Voorwerpen van goud en zilver, goederen, vee en kostbare geschenken.

Hun burenen.

p.27: De tempelvoorwerpen.

Nebukadnessar

Het betrof dertig gouden schalen, duizend zilveren schalen, negentwintig messen, 10 dertig gouden bekers, vierhonderdtien zilveren bekers van verschillende soort en duizend andere voorwerpen, 11 bij elkaar vijfduizend vierhonderd voorwerpen van zilver of goud.

Totaal dus: 5400 voorwerpen.

p. 27: Ariach: 13.570

Nulia: IIII. - ....I – III.- 0 = 9480 (i.p.v. 7480 in de oude boekjes voor 2013)

Betsha: 6490

p. 28: Sesbassar (in het lesboekje wordt zijn naam geschreven met dubbel z).

Jesaja 48: 17 'Dit zegt de HEER, je bevrijder, de Heilige van Israël:

Ik ben de HEER, jullie God,
die jullie onderricht in je eigen belang,
die jullie leidt op de weg die je gaat.'

Oplossing: honger, dorst, woestijn, hitte en moeilijke wegen.

Amen.

7

WEES GOD DANKBAAR

Doelstelling(en)

De junioren spiegelen zich aan het verhaal.

De junioren leren dat je ook dankbaar kunt zijn in moeilijke omstandigheden.

Materiaal

Een grondplan van de tempel van Salomo (zie bijlage 7A) waarop de plek van het altaar kan worden aangewezen.

Illustratie van de tempel van Salomo.

Vorbereiding

- Het begrip 'genade' staat centraal. Probeer het boven het theoretische uit te tillen zodat het een praktisch karakter krijgt. In het westen zijn we gewend om bijna niets te kort te komen, om in overvloed te leven en nog steeds meer te willen. Dankbaarheid zou ons niet misstaan.
- Vergeet de verjaardagen niet! Het is niet nodig om een cadeau aan de jarige te geven, maar het is wel een gelegenheid om God te danken voor het leven dat hij ons geeft.
- Laat afbeeldingen zien van de tempel van Salomo en van gebouwen in puin om de tegenstelling goed tot uiting te doen komen.
- Laat alle Junioren aan het woord. Stimuleer de wat verlegen en stille types. Vertel zo levendig en boeiend mogelijk over de aankomst en de nieuwe start van het volk. Gebruik uw fantasie en het viltmateriaal. Sla de vertelling niet over; de Junioren genieten ervan.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Schrijf het woord MOTIVATIE op het bord en daaronder het woord MOTOR, zodat de eerste drie letters van beide woorden precies onder elkaar staan.

Vraag aan de junioren:

Hebben deze twee woorden iets met elkaar te maken?

Wat dan?

Voor de gespreksleid(st)er: Motivatie is als een motor die ons in gang zet.

Een vervolg zou kunnen zijn:

Hoe ging het met de 'motor' vanochtend, toen het tijd was om naar de kerk te gaan?

Makkelijke start?

Hoestend en proestend op gang gekomen?

Liep nogal traag zodat de hele familie te laat kwam?

Laat de junioren aan het woord zodat ze zich bewust worden van de eigen motivatie.

Het gesprek

- Teken een altaar op een groot stuk papier. Geef kleine papiertjes aan elke Junior. Vraag hen op te schrijven voor welke dingen in hun leven ze dankbaar zijn. Plak de papiertjes - na ze te hebben voorgelezen zonder te zeggen wie ze heeft geschreven - op de stenen van het altaar.
- *redenen om dankbaar te zijn. Lees samen Ezra 3:1-6 en Jesaja 62:4,5*
  1. God heeft hen tijdens die zeventig jaar in ballingschap beschermd.
  2. hij heeft de Perzische koning Kores aangezet om hun vertrek en zelfs hun aankomst te vergemakkelijken (3:7).
  3. hij heeft alles voor hen voorbereid.
  4. hij heeft hen naar hun land teruggevoerd.
  5. hij heeft hen tijdens de terugreis beschermd.
  6. enz
- Hoe reageer je op teleurstellingen? Wat is de beste remedie? Een kort gesprek over dit onderwerp kan helpen om zicht te krijgen op Jesaja 62:4,5. Laat deze teksten door de Junioren uitleggen. Help wanneer dat nodig mocht zijn. Verwijs naar het huwelijk. Als het volk 'ja' zegt en inderdaad de mouwen opstroopt, dan wordt het "huwelijk" een feit en God kan er zijn zegen aan geven. Als het volk de moed laat zinken en eventueel weer terug naar Babel gaat, dan blijft Juda verlaten. Dan kan ook God er geen woonplaats (huis) krijgen. Wil je een land opbouwen dan moet je hard werken en zorgen dat je onderdak hebt en te eten krijgt.
- Het volk had teleurgesteld kunnen zijn bij het zien van de puinhopen in Jeruzalem. Ze hadden ook kwaad op God kunnen worden, omdat hij hen helemaal uit Babylonië naar een verwoeste stad en tempel had gebracht. Ze reageren anders.
  - wat is hun innigste wens vanaf het moment van hun vestiging in Juda?

de tempel heropbouwen.

- waarmee beginnen ze?

- waar wordt het altaar geplaatst? (laat hierbij het plan van de tempel zien)

- waarvoor dient het altaar?

- waaruit bestaan volledige offers? (Exodus 29:38, 39; Numeri 28:3, 4, 11 tot 29:39).

- Het altaar is de plaats waar de Israëlieten hun offers gaan brengen:
om zich met God te verzoenen. Al de fouten, overtredingen, misstappen en stommiteiten moeten worden vergeten. Ze vragen daarover vergeving aan God.
om hun erkenning/dankbaarheid en hun liefde aan God te uiten.
Ze organiseren het loofhuttenfeest. Dat is het feest dat herinnert aan de bevrijding uit Egypte en de bescherming die God gaf aan zijn volk toen ze veertig jaar in de woestijn verbleven. De overeenkomsten zijn duidelijk: God heeft hen bevrijd van de Babyloniërs en heeft hen tijdens hun lange reis beschermd.
- Uit het bouwen van een altaar en daarna het oprichten van een tempel blijkt dat de mensen positieve voornemens hadden ten aanzien van hun relatie met God. Die voornemens lijken ook uitgevoerd te zijn. Na de terugkeer uit Babylon is er onder het volk nauwelijks nog sprake van afgodendienst, toverij, tempels voor andere goden, enz. Het volk van Juda had zijn lesje in Babylonië goed geleerd. De Judeeërs wilden echt weer vrienden met God zijn.
- Wat betekent het om 'vriend te zijn met God'.
- Rond het nieuwe altaar ligt de rest van de tempel in puin. Het ziet er bedroevend uit. De herbouw begint: er worden stenen gehouwen, balken gezaagd, er komt hout uit Tyrus en Sidon (zoals Salomo dat vroeger had gedaan). En dat alles doen ze met de toestemming van de Perzische koning Kores.

- wie leidt de werken?

*Zerubbabel en Jesua, die door de priesters en de Levieten worden geholpen.

De fundamenten worden gelegd. Voor het eerst in jaren kun je weer hopen dat het goed komt met Jeruzalem. Er heerst grote dankbaarheid onder het volk. Het herstel van de fundamenten van de tempel wordt gevierd. Iedereen wordt bij elkaar geroepen en samen met de priesters die op trompetten blazen en de Levieten die cimbalen laten klinken, danken ze God (3:10). Ze zingen dat er nooit een einde aan Gods liefde voor zijn volk zal komen.

- Kijk nog eens naar de papiertjes die op het altaar zijn geplakt (zie begin van de rubriek *gesprek*). Zijn er nog dingen die we zijn vergeten?

Om af te sluiten

Blader samen door een liedbundel van de kerk en zoek naar zinnen waarin God wordt bedankt voor wat hij doet en heeft gedaan. Laat de zinnen hardop voorlezen.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Terug in het Beloofde Land, gaat het de Joden niet voor de wind. Eerst moeten zij een woonplaats bemachtigen, daarna zich als volk organiseren. De leiders zijn van oordeel dat God daarbij op de eerste plaats moet komen. Al te lang zijn ze verstoken geweest van de mogelijkheid tot offeren. Ze zoeken een manier om hun dankbaarheid te uiten en een plek om tot bezinning te komen als het verkeerd gaat tussen God en mens. Ze zoeken de nabijheid van God. Een altaar en een tempel belichamen dat. De plaatselijke bevolking is niet blij met de terugkeer van de ballingen en probeert de herbouw van Jeruzalem te dwarsbomen.

1. Als één man bij de HERE zijn (3:1-6)

Toen de eerste groep ballingen Juda bereikte, verspreidden zij zich over hun voorvaderlijke steden en dorpen (2:70). Zij kregen uiteraard met weerstand te maken toen zij hun rechten deden gelden op het land en de huizen die hun vaders zo'n 50 tot 60 jaar eerder hadden moeten achterlaten. De woede van de plaatselijke bevolking blijkt uit de opmerking: `... vrees voor de volken der landen was over hen gekomen, ...' (3:3).

Aan het begin van de zevende en belangrijkste maand van de bijbelse kalender, verzamelde het volk zich als één man in Jeruzalem. Hun lotsverbondenheid tijdens de terugreis had zijn kracht behouden. Op initiatief van Jesua en geholpen door Zerubbabel werd er een altaar gebouwd. Op dit brandofferaltaar kon men dagelijks offers brengen (Leviticus 6:9-13) ter vergeving van zonden. Dat er voortdurend (elke dag) werd geofferd volgens Mozes' voorschriften (zie de nadruk op beide in 3:4,5), bewijst het diepe verlangen van het volk om met God verbonden te blijven en de wet van Mozes serieus te nemen.

Zij vierden ook het Loofhuttenfeest dat de kwetsbaarheid van Israel in de woestijn na de Uittocht herdacht. De teruggekeerden voelden zich nog onveilig. De verhalen uit het verleden werkten bemoedigend en schiepen saamhorigheid.

Aan de slag met de herbouw (3:7-9)

Jesua en Zerubbabel troffen ook voorbereidingen voor de bouw van een volledige tempel. Zij benaderden hiervoor bouwers onder hun eigen volk en kwamen met hen overeen dat er in natura zou worden betaald.

De cederbomen uit Libanon waren van goede kwaliteit. Het hout was bestendig tegen rotting en had geen wieren. De Feniciërs rooiden deze bomen in de bergen en brachten de stammen langs de hellingen naar beneden tot aan de Middellandse Zee. Daar werden ze verzameld in vloten en begon de tweehonderd kilometer lange zeereis naar Joppe, het huidige Tel-Aviv. Vandaar

restte er nog een zestigtal kilometers naar Jeruzalem (zie 2 Kronieken 2:16).

Zwoegen, juichen en wenen (3:10-13)

Bij de eerste steenlegging van de tempel klonken de beginregels van de Psalmen 106 en 107. Het volk werd aangespoord om te danken en zingen. De genade en de goedheid van de HERE (JHWH) blijkt uit het feit dat Hij zijn volk bevrijdt uit handen van de vijanden (107:2).

De herbouw begint in dezelfde maand als de bouw van Salomo's tempel (3:6). Er wordt gebruik gemaakt van het hout van de Tyriërs en Sidoniërs: net als bij Salomo (3:7). De eredienst verloopt volgens de richtlijnen van David (3:10). Er is een hang naar het verleden en een sterke drang om de richtlijnen van Mozes en anderen uit het verleden nauwkeurig te volgen.

4. Samaritaanse tegenstand (4:1-5)

De Assyriërs hadden in het verleden (rond 720 voor onze jaartelling) ook een tijd de macht gehad in Israël en Juda. Zij voerden een deportatiepolitiek waarbij verschillende nationaliteiten samen in één gebied terecht kwamen. Dat was ook gebeurd in de gebieden ten noorden van Juda (2 Koningen 17:24- 29,33 ; Ezra 4:2,10). Door die vermenging van volken ontstond er een godsdienst die wel terug te voeren was op Mozes, maar op belangrijke punten afweek van wat men in Juda als orthodox beschouwde. Deze Samaritanen hadden een eigen heiligdom in de stad Samaria.

"Tijdens de ballingschap waren er van uit de omringende landen allerlei vreemdelingen Juda binnengedrongen. Deze lieden uit Ammon, Moab, Edom (Ezechiël 35:11) en Samaria (2 Kronieken 13:4-11), wilden de teruggekeerde Judeeërs niets van het door hen ingepalmde gebied afstaan. Hevig ontstemd over de terugkeer, poogden zij de reorganisatie van de nieuwe Joodse gemeenschap (ook de religieuze) uit alle macht tegen te werken." J. De Fraine, Esdras en Nehemias, in De Boeken van het Oude Testament, vol.V., 1961, p.37.

De terugkeer van de Joodse gemeenschap uit Babylon resulteerde in feite in een nieuwe provincie in een gebied dat zo'n 50 jaar was verlaten. De teruggekeerden kwamen dus onder het toezicht van de dichtstbijzijnde plaatselijke regering. Deze zetelde in Samaria. Het aanbod van deze plaatselijke overheid om te helpen bij de tempelherbouw werd waarschijnlijk mede ingegeven door de wens om de politieke controle over het gebied te handhaven.

5. Geen inmenging gewenst (4:1-5)

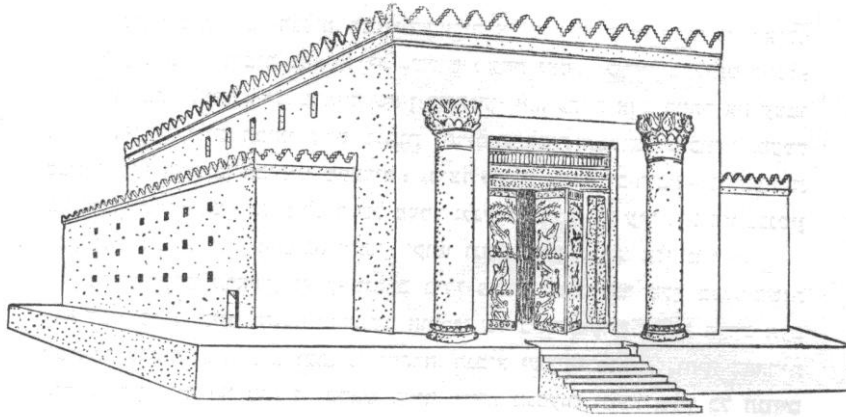
De Samaritanen deden een verzoek om mee te bouwen aan de tempel, want zo zeiden ze, "wij zoeken *uw* God evengoed als gij." (4:2). Uit de formulering blijkt dat zij toch niet helemaal vertrouwd zijn met de God voor wie nu een tempel wordt gebouwd. De Joodse leiders spreken immers over '*onze* God' en de 'HERE, de *God van Israël*'. Zij kennen hem wel, omdat hij grote dingen in hun leven heeft gedaan. De leiders van de teruggekeerde ballingen zijn beducht voor verkeerde, naar hun smaak, heidense invloed. Daarom weigeren zij de aangeboden hulp en laten op diplomatieke toon weten dat alleen zij die opdracht van de koning van Perzië hebben ontvangen.

De Samaritanen (hier, de bevolking van het land genoemd) hebben er geen vrede mee en worden vijandig. De twee bevolkingsgroepen komen tegenover elkaar te staan. De Samaritanen ontmoedigen en bedreigen de bouwers. Tijdens de regeringen van Kores en Darius worden er steeds pogingen ondernomen om de herbouw te ondermijnen. Daarbij wordt het omkopen van belangrijke rijksbeambten niet geschuwd. Flavius Jozefus is zelfs van mening dat de beleidslieden van de omliggende gebieden werden ingehuurd om klachten naar Cambyses, de opvolger van Kores te sturen (Joodse Oudheden XI.ii).

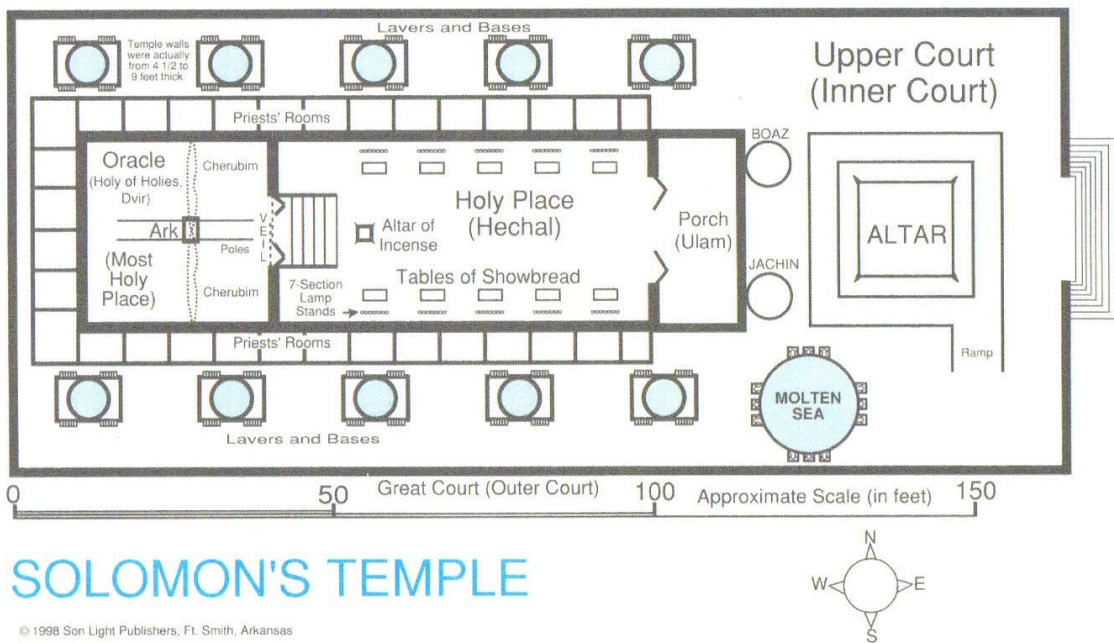
Bijlage 7A

75

בית־המקדש

בית־המקדש הראשון—שיחזור
בכניסה אל בית־המקדש ניצבים שני עמודים—יכין ובוֹעז.

ANTWOORDEN:

p. 31: 42.00 mensen, voorwerpen. Kores, tempelvoorwerpen, Nebukadnessar, Jeruzalem.
Slaven, slavinnen, zangers, paarden, ezels etc.
Sesbazzar, priesters, leider, leider, God.

Werden- ze – erg – somber – en – droevig – want – de – stad – lag – in – puin.

p. 32: verlatene – mijn verlangen.
Kado – land.

De mensen geven geld voor de bouw van de tempel.

... altaar van de Here God van Israël.

p.33: Het goed maken met de Here God.

Het huis van de Here God van Israël opnieuw op te bouwen.

8

WIE KOMT EERST?

Doelstelling(en)

De junioren spiegelen zich aan het verhaal

De junioren begrijpen dat een leven waar in God aanwezig is, een gezegend leven is.

Materiaal

Kopie van bijlage 8A: het chronologische overzicht

Vorbereiding

Bedenk dat wat we zelf niet doen, dit wel van de Junioren kunnen vragen.

Antwoord daarom zelf op de vragen van het Werkboekje, kleur de tekeningen in, leer zelf de leertekst en besteed aandacht aan de toepassing.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Zet een mand op tafel met grote en kleine snoepjes. Zorg ervoor dat er sommige groter zijn dan andere. In ieder geval zouden er minder snoepjes in moeten liggen dan er Junioren zijn. Vertel hen dat u hen graag wat lekkers aanbiedt en laat hen een snoepje nemen. Wat gebeurt er? Nemen ze bij voorkeur de grootste snoepjes? Denken de Junioren die er al één hebben aan wie er nog geen hebben? Bespreek deze proef. Uiteraard heeft u in uw tas nog meer snoepjes om ervoor te zorgen dat iedereen er toch één krijgt.

Het gesprek

- *Ezra 1 en 2.* Wanneer de ballingen in Jeruzalem aankomen, willen ze de tempel herbouwen. Ze hebben daarvoor geschenken en giften van hun Babylonische burens meegebracht. Ook de heilige voorwerpen die Nebukadnessar had gestolen bij de vernietiging van Jeruzalem, hebben ze meegenomen. Al snel hebben ze het altaar opgebouwd en brengen ze weer offers. Ze organiseren ook het loofhuttenfeest. Daarna leggen ze de fundamente van de tempel en feesten ze nog een keer als teken van vreugde en uit erkentelijkheid aan God. Daarna verstrijkt de tijd.
- *Lees samen Haggai 1:1-7* Vijftien jaren gaan voorbij. Het gras heeft het tempelplein overwoekerd. De nieuwe fundamente zijn onder braamstruiken verdwenen. Niemand spreekt meer over de heropbouw van de tempel.
- In deze situatie duikt de profeet Haggai op. Laat zijn plaats op het chronologische overzicht zien (bijlage 8A) We weten niets over zijn persoon. Alleen zijn boodschap kennen we. Hij neemt contact op met de twee belangrijkste leiders, Zerubbabel (een afstammeling van David, de kleinzoon van koning Jojakin) die door de Perzische koning tot gouverneur van Juda is benoemd; en Jesua, de hogepriester.
  - waarom richt hij zich tot hen?
  - * zij zijn de leiders, en dus de verantwoordelijken van het volk. Zerubbabel voor de staatszaken en Jesua voor de godsdienst van het volk. Zij moeten de boodschap van Haggai aan het volk bekendmaken.
  - is het een boodschap van verwijten of van aanmoedigen?
  - wat wordt het volk verweten?
- Het enthousiasme van het begin en de wens om God op de eerste plaats te zetten door een tempel voor hem te bouwen, is weggezaakt. De jaren zijn verstreken en er is niets gebeurd. De tegenwerking van de Samaritanen en de zorg voor hun eigen leven doen het voornemen om een tempel te bouwen vergeten. Haggai stelt vast dat de teruggekeerden zelf in goede huizen wonen terwijl Gods tempel nog in puin ligt.

Vragen aan de junioren:

- wat vinden jullie daarvan?
- wat denken jullie van de houding van de mensen van Juda?
- in hoeverre heeft God een reden om hen tot de orde te roepen?

- **Lees samen Haggai 1:6-11.** De mensen van Juda wonen in goede huizen, toch zijn ze niet blij.
  - wat is er aan de hand? (1:6, 9, 10, 11)
- De Judeeërs werken veel en doen enorm veel moeite om hun land op te bouwen, maar Gods zegen wordt gemist. In de Bijbel wordt zegen van God vaak voorgesteld als regen die de aarde besproeit en voeding geeft. Droogte is dan een teken van gebrek aan zegen. Probeer de Junioren gevoelig te maken voor de gedachte dat God graag bij de mensen is. Hij lijkt op een goede koning, bij wie het goed vertoeven is, omdat hij zijn goede dingen deelt met wie van hem houden.
- God, die van zijn volk houdt, wil de Judeeërs niet in deze toestand laten. Hij nodigt hen uit om na te denken (1:7), om aan het werk te gaan. Dat zal God gelukkig maken, maar ook de Judeeërs zelf.
- **Lees samen Haggai 1:12-14.** Vertel wat over de functie van een profeet. Hij spreekt namens God. Hij treedt op ten gunste van het volk. Haggai probeert het volk aan te zetten tot een verandering van hun prioriteiten. Hij wil de Judeeërs ervan overtuigen dat God op de eerste plaats moet komen. Dit doet hij zeer concreet, door hen op te roepen tot de herbouw van de tempel. Bovendien wijst hij hen daarvoor de weg aan.

Deze boodschap wordt door de bewoners van het land gehoord. Zerubbabel en Jesua en iedereen die uit de ballingschap is teruggekomen nemen de woorden van God serieus. De leden van het volk erkennen bovendien het gezag van de Heer. Haggai doet hen namens God een prachtige belofte: "Hij zal jullie niet in de steek laten". (1:13)

- Toepassing. Alles verandert als we de woorden van God ter harte nemen en deze in praktijk brengen. Alles verandert als we God op de eerste plaats zetten in onze activiteiten.
  - hoeveel is het waard om een deel van onze dag aan God te besteden?
  - hoe kunnen we aan God de eerste plaats geven.

door de eerste plaats aan anderen te geven (wat je aan één van zijn kleinsten doet, dat doe je voor mij). Neem het verhaal van de inleiding er weer bij.

door alles te waarderen wat God voor ons doet (herhaling van de vorige les).

door alles te doen (zelfs de vervelende dingen) alsof het voor hem was en tot zijn eer (1 Korintiërs 10:31).

door ogenblikken te reserveren om in het bijzonder aan hem te denken, om hem te ontmoeten, naar hem te luisteren, met hem te spreken.

- Daag de Junioren uit de proef op de som te nemen. Nodig hen uit om veertien dagen lang God in hun dagelijks leven op de eerste plaats te zetten. Na die periode dienen ze dan te vertellen of ze een verschil hebben opgemerkt. Doet u het zelf ook ... en vertel dan ook uw ervaringen.

Om af te sluiten

Gebruik het wiel van bijlage 8B. Kleur het in. Het wiel stelt de 24 uren van de dag voor.

Kleur de tijd die we op school (of op het werk) besteden in een bepaalde kleur: de tijd waarin we slapen in een andere kleur, daarna de tijd van het eten, spelen, tv kijken, enz

Bespreek het resultaat en stel vast dat er niet veel tijd overblijft om te bidden en het Woord van God te bestuderen. U kunt over het verhaal van de inleiding spreken. Natuurlijk kan men op school, in de auto ... bidden. Toch is het belangrijk om ogenblikken opzij te zetten om alleen met God door te brengen.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Over de profeet Haggai weten we weinig. Hij trad op in een periode waarin het teruggekeerde volk uit Babylonië een moeilijke periode doormaakte. Het was vijftien jaar geleden dat de vol optimisme waren teruggekeerd. Er werd hard gewerkt om hun kleine provincie weer op te bouwen. Het was een hard bestaan. De Judeeërs moesten van onder af aan beginnen en beetje bij beetje vorm geven aan een nieuwe maatschappij. Je zou verwachten dat alles goed zou gaan omdat God er zijn zegen aan had verbonden. Het tegendeel was waar. De velden brachten niet op wat men er van verwachtte. Het weer zat tegen. De lonen waren laag. Er zat geen schot in.

De vraag naar het waarom begon te klinken (1:6). Was het een kwestie van apathie en onverschilligheid? Hun inspanningen getuigden van het tegendeel. Was het een zaak van gebrek aan moed, uithoudingsvermogen of visie? Waarschijnlijk niet, want dit waren geen bange mensen. Ze waren moedig genoeg geweest om hun bestaan in Babylonië achter te laten.

Haggai wijt het aan het stellen van verkeerde prioriteiten (1:9). Door middel van retorische vragen en heldere opdrachten, roept de profeet de leiding van het volk op tot bezinning (1:5).

De profeet wijst op het gebrek aan voorspoed. Zijn verklaring is helder: er rust een vloek op het land omdat het volk zijn godsdienst verzaakt (1:9-11). Hij vestigt de aandacht op het verschil tussen de wel doortimmerde huizen waarin men woont en de ruïne van de nog steeds niet herbouwde tempel.

Door middel van aansporingen en oproepen, krijgt de profeet de leiders zover dat ze beginnen met de herbouw van het heiligdom (1:12). De profeet benadrukt dat Gods aanwezigheid tot zegen zal zijn. Toen de prioriteiten weer duidelijk waren begon ook het maatschappelijk herstel.

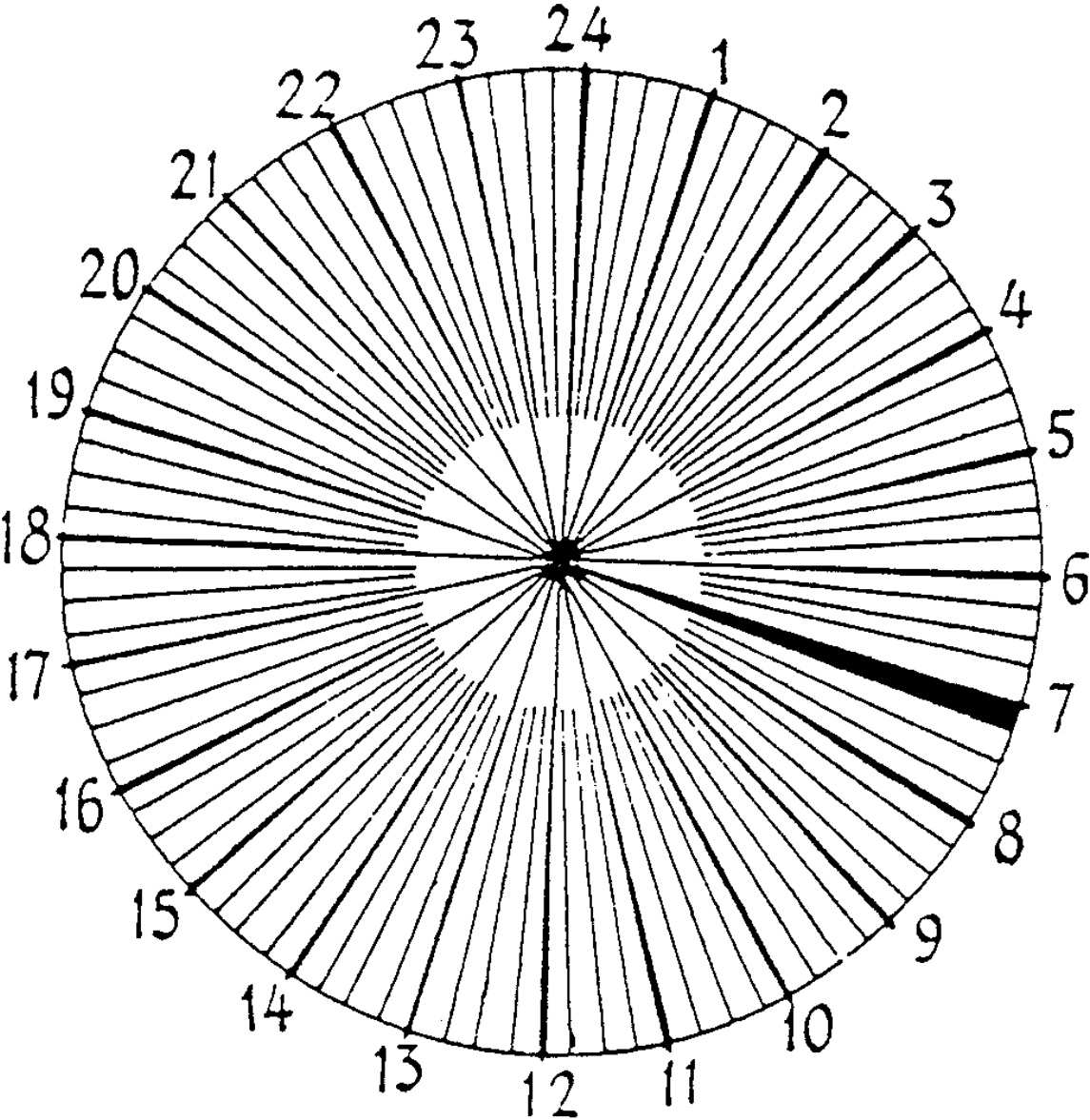
Bijlage 8A

853	12 koningen (incl. Achav) houden de Assyriërs tegen bij de slag van Karkar
796	Assyrie overwint Damascus
740	Roeping van de profeet Jesaja. Israël wordt onderdrukt door Assyriërs. Koning Pekach (Israël) en Rezin (Syrie) samen tegen Assur. Koning Achaz (Juda) weigert mee te doen. Daarna keren zij zich tegen Achaz. Achaz zoekt steun bij TiglatPilezer (tegen advies van Jesaja, zie 2 Kon. 16:7)

734	Tiglath Pilezer verwoest de westelijke rand van Israel tot aan Egypte. Hij neemt heel zuid-Galilea in tot de vlakt van Jizreel. Pekach wordt vermoord door ene Hosea, die vazalkoning wordt van Assyrië (belasting betalen 2 Kon. 17:3)
730	10 Stammenrijk in tweeën gedeeld: noord-oost is provincie van Assur. Zuiden betaalt belasting aan Assyrie. Megiddo herbouwd tot bestuurlijk centrum van het noorden.
725	Hosea vraagt nu Egypte te helpen tegen Assur. Er komt een nieuwe aanval. Assyrie (Salmanasser) belegerd Samaria en neemt Hosea gevangen. Na 3 jaar wordt Samaria ingenomen (2 Kon. 17:5-6)
722	Samaria ingenomen. Deportatie naar Assyrië (gemixt) Andere vreemde volken worden in Noordrijk geplant. Mengden zich met de overgebleven joden en vormen de Samaritanen.
720	Volgende veldtocht door Sargon II. Hij veroverde het westen tot aan Rafiah. Daar lag het Egyptische leger en kwam hij niet verder.
705	Hizkia koning van Juda. Sargon II sterft. Daarom wil Hizkia in opstand komen. De Kusieten (Ethiopië) en Egypte beloven hem steun. Filistea geeft beperkte steun. Eerst versterkt Hizkia zijn steden en legt hij onder andere de Siloamtunnel aan. Daarna komen ze in opstand tegen Assyrie
701	Sanherib valt de regio binnen en trekt door naar het zuiden. Plundert 46 steden in West Juda (waaronder Lachis). Assyrie rukt op tot Jeruzalem. Het leger wordt door de Engel van de Eeuwige gedecimeerd (185000 doden) en Sanherib trekt terug. Toch moet Hizkia een grote belasting som betalen.
626-612	Babel verslaat Assyrie! Babyloniërs worden ook wel Chaldeeën genoemd (nakomelingen van Chesed, zoon van Nachor, broer van Abraham).
625	Nabopolassar (Chaldeeër) wordt koning van Babel. Hij veroverd straks Nineve. Zijn zoon is Nebukadnezar II.
622	De godvrezende koning Josia (8 jaar toen hij koning werd) vindt op 26 jarige leeftijd de Thora terug in de tempel! (2 Kron. 22:3)
612	Nineve (de hoofdstad van Assyrie) valt. Babel wordt de nieuwe bedreiging. Egypte bang voor Babel en helpt Assyrie. Samen trekken ze op naar Karchemis.
605	Egypte (Faraon Necho) en Assyrie verslagen bij Karchemis. Jojakim van Juda betaalt in het vervolg belasting aan Nebukadnezar van Babel.
605	Nebukadnezar verslaat Egypte bij Karkemis. Syrië en Israel komen onder Babylonische overheersing
601	Babel vecht opnieuw met Egypte om de macht. Egypte stoort Juda op om in opstand te komen. Het gevolg is dat koning Jojakim geen belasting meer betaalt.
598	Daarom valt Nebukadnezar Juda binnen. Jojakim sterft (over de muur gegooid?)
597	1e deportatie Koning Jojachin geeft zich over. Hij wordt naar Babel gebracht. Ook mannen als Ezechiël en Daniël worden meegevoerd Ezechiël: zoon van priester Buzi (tien jaar voor de val van Jeruzalem weggevoerd) Velen zaten bij de rivier Kebar (o.a. Ezechiël) ze leefden in Tel-Aviv aan de rivier. De omstandigheden waren redelijk goed. Mochten bij elkaar blijven en boerengemeenschap opbouwen.
	Zedekia wordt vazalkoning. Jeremia adviseert niet in opstand te komen (27:1-15)
595-593	Het gist in Jeruzalem. Een valse profeet Hananja (Jer. 28) wakkert de opstand aan. In 593 laait het verzet weer op. Edom, Moav, Ammon, Tyrus en Sidon komen naar Jeruzalem (Jer. 27:3) om een revolutie op touw te zetten. Volgens Hananja zou binnen 2 jaar alles weer goed zijn. Jeremia gaat hier tegenin. Daarom zien ze hem als verrader. Zedekia luistert dan naar Jeremia, dan weer naar anderen.
589	Zedekia komt toch in opstand. Babel komt met een leger. Het volk hoopt op Egypte, maar Jeremia zegt dat ze daar niets van hoeven te verwachten en dat ze zich moeten overgeven. Als landverrader wordt hij dan in de put gegooid. (37:13-38:4).
587	Jeruzalem wordt belegerd (10 Tevet 3336) door Nebukadnezar, 30 maanden lang.

586	<p>(9e Tammuz werden de muren doorbroken. 9e Av de Heilige Tempel verwoest.) Zedekia vlucht stiekem uit Jeruzalem, maar wordt gepakt. Zedekia's zonen vermoord voor zijn ogen; daarna worden ogen uitgestoken en naar Babel gevoerd. Jeruzalem wordt totaal verwoest en daarbij worden nog meer mensen weggevoerd naar Babel.</p> <p>2e deportatie Na de verwoesting van Jeruzalem (586) wordt de profeet op bevel van Nebukadnessar vrijgelaten. Na een korte tijd wordt hij door de overgebleven Joden ontvoerd naar Egypte, waarheen ze vluchten uit vrees voor Nebukadnessars wraak na de moord op diens stadhouder in Juda.</p>
582/581	<p>3e deportatie naar Babel (Jer. 52:30) Nebukadnessar wordt waanzinnig (Dan. 4:23-33)</p>
580	Volgens de overleveringen is Jeremia door zijn volksgenoten in Egypte gestenigd, toen hij heb bestrafte vanwege hun afgoderij.
Balling schap	Er zijn drie wegvoeringen geweest. De bovenlaag van de bevolking en de intellectuelen zaten aan de rivier Kebar in Tel Aviv (terug op de plaats waar Avraham vandaan kwam). Ze ontwikkelden een zelfstandig leven. Ezechiël treed ook in deze tijd op. Ze komen op sabbat samen en reciteren het Shma Israel. Er wordt gebeden, voorgelezen uit de Tora en de profeten en de zegen wordt uitgesproken. In deze tijd wordt ook de Tenach samengesteld.
612-539	Het Babylonische rijk duurde slechts kort. Na de dood van Nebukadnessar ging het snel bergafwaarts. Nabonidus liet het regeren vooral over aan zijn zoon Belsazar. De Mediers onder leiding van Cyrus (Kores) vielen Babel binnen. Nabonidus liet daarvoor alle afgodsbeelden naar Babel komen, om te zorgen dat de goden hem zouden helpen, maar in oktober 539 viel de stad, net zoals Daniel had voorgezegd.
539	De Perzische koning Cyrus neemt Babel in. Belsazar wordt vermoord. Begin Medisch-Perzische rijk.
530	Terugkeer ballingen onder leiding van Zerubbabel. Dit waren de meest vurigen, enthousiast. De 2e en 3e terugkeer vindt een eeuw later plaats onder leiding van Ezra/Nechemia.
520	Haggai en Zacharia berispen de mensen dat ze zich geen zorgen moeten maken om huisvesting, voedsel en vijanden. Het gaat erom dat de Tempel herbouwd wordt!
516	Tempel voltooid. In maart 515 de tempel ingewijd.
458	Ezra komt naar Jeruzalem om de Torah te herstellen.
445	Nechemia wordt gouverneur

Bijlage 8B

ANTWOORDEN:

p.35:

1. Uit Babel kwam .....veranderen als ik de gegevens
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

1. Boodschappen doen
2. Kleren wassen
3. Eten
4. Schoonmaken van hun huis
5. Spelen
6. Praten
7. Slapen

p.36: met de familie: tent van je ouders
met de padvindere: keukentent

weldoortimmerde huizen? Zeer goed gebouwde huizen

Ze zorgen eerst voor hun eigen huizen i.p.v. te denken aan hem.

p.37: Ikke ikke en de rest kan stikke

1. zaaien
2. niet verzadigd (niet vol)
3. drinken
4. nooit warm
5. geld

Omdat mijn tempel nog een *ruine is, terwijl jullie alles over hebben* voor je eigen huis.

p.38: Ja, er zijn mensen die willen beginnen met de bouw van de tempel.

Hij zal jullie niet in de steek laten.

Doelstelling(en)

De junioren spiegelen zich aan het verhaal
De junioren begrijpen dat Bijbelstudie betekent dat je het geleerde in praktijk brengt.

Materiaal

- Landkaart waarop het traject Babylon – Jeruzalem kan worden aangewezen.
- Zorg voor een fotokopie van Ezra 7, waarop u in het rood het woord WET telkens als het voorkomt omkaderd heeft.
- Tentoonstelling van: Bijbels, woordenboeken, atlassen, concordantie, posters enz.

Vorbereiding

Zorg er voor dat u de benodigde materialen op tijd klaar hebt. Vraag zonodig de hulp van uw predikant. Hij of zij heeft waarschijnlijk de boeken die u wilt laten zien in de boekenkast staan.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Loop langs de tentoongestelde boeken (zie rubriek *materiaal*) en vraag de junioren wat ze uit elk boek kunnen leren. Laat zien hoe een concordantie werkt door hen een eenvoudige opdracht te geven. Bijvoorbeeld:

“Zoek het woord vrede in de concordantie en tel het aantal keren dat het in het evangelie naar Lucas wordt gebruikt”.

Het gesprek

- **Een man van kennis en praktijk.** "Ezra was vast besloten zich in de wet van de Heer te verdiepen en haar in praktijk te brengen" (Ezra 7:10). Begin met het bespreken van deze tekst. Laat de Junioren uitleggen wat elk van de uitdrukkingen of woorden ervan betekenen: `zich voornemen', `zich er op toe te leggen'. `De wet' is de Nederlandse vertaling van tora, *onderricht, onderwijzing*. Het gaat hier om de vijf boeken van Mozes. In deze vijf boeken staan niet slechts wetten (= richtlijnen tot geluk), maar ze staan ook vol verhalen over de aartsvaders en het volk Israël. De verhalen zijn bedoeld om van te leren. Wie de verhalen leest wordt geacht het geleerde in 'In praktijk te brengen'. Lees nu met de Junioren de rest van Ezra 7:10. Het was blijkbaar niet alleen zijn bedoeling om zijn eigen kennis te vergroten, maar hij wilde ook zijn volk onderwijzen.
- **Een specialist in de tora.** Hang de fotokopie van Ezra 7 op. In dit hoofdstuk wordt Ezra één keer `deskundig in de wet van de Heer' genoemd (7:6) en drie keer `deskundige in de wet van God in de hemel' (7:11, 12, 21). Onderstreep deze gegevens met een levendige kleur. In Ezra's tijd is de wet, of (beter) Tora samengesteld uit de eerste vijf bijbelboeken zoals wij die nu kennen. Laat de junioren de namen van de boeken noemen of opzoeken. Men denkt dat ze door Mozes zijn geschreven. Er staan wetten in (tien woorden of geboden, regels voor hygiëne, levensregels, religieuze rituelen, enz...), maar het overgrote deel (wel vijfzesde) bestaat uit verhalen en ervaringen van het volk Israël. Belangrijk zijn de verhalen van de schepping, van de geboorte van het volk van God, van de bevrijding van de slavernij in Egypte, de veertig jaar in de woestijn, enz.
- Ezra is dus een `theoloog' van die tijd. Hij is een priester (afstammeling van Aäron - 7:1) die in ballingschap leeft. Bovendien is hij een belangrijke functionaris aan het hof van de koning van de Perzen.
- Maak de overeenkomsten tussen Ezra en Mozes duidelijk:
  - ze vragen beide toestemming aan een wereldleider om hun volk weg te mogen leiden,
  - God was met hen,
  - ze hadden een grote kennis van Gods wil,
  - ze waren integere mensen die zich volledig voor hun volk inzetten,
  - ze leidden hun volk naar het beloofde land,
  - ze pasten Gods richtlijnen toe in zeer praktische zin.

Houd een gesprekje met de Junioren over de steun en hulp die men van God krijgt als men zijn wil tracht te volbrengen.

- **Uitvoerder van de tora (de wet).**
  - welk effect heeft de kennis van de tora (of wet) op het leven van Ezra en op heel zijn omgeving?
    - Het is eerst en vooral een bekend feit onder het volk: "Ezra de deskundige van de wet". Zijn reputatie als theoloog is gekend door allen.
    - Zelfs de Perzische koning heeft er weet van.
    - De heropbouw van de tempel lijkt hem (misschien uit angst, zie 7:23), na aan het hart te liggen.
    - Hij heeft een bijzondere relatie met zijn God (7:6, 9, 28). Vergelijk Daniël.

- Hij verwerft prestige bij de koning zodat deze hem alles geeft waar hij om vraagt (7:6).
- koning Artachsasta vertrouwt Ezra de opdracht toe om de tora naar Jeruzalem te brengen en erover te waken dat deze zal worden toegepast (7:14). Dit bewijst dat de koning er het belang en het nut van heeft begrepen. Hij vergelijkt de tora zelfs met de wet van de Perzen (7:26).
- Ezra heeft het vertrouwen van de koning die hem grote bedragen zilver en goud in beheer geeft. Hij zal zich zelfs tot de schatbewaarders van de Perzische provincies mogen richten wanneer hij daar behoefte aan heeft (7:15, 16, 20, 21).
- Artachsasta zal hem ook helpen om de reis tot in de kleinste details voor te bereiden.
- Deze reis wordt de gelegenheid voor andere mensen in Juda (zie lijst hoofdstuk 8:1-14) om uit ballingschap naar hun land terug te keren. Ezra organiseert aan de oever van het kanaal Ahawa een periode van vasten (leg uit) en bidt om zijn ondernemingen aan God toe te vertrouwen (8:21-23).

Houd een gesprekje over vasten en bidden.

- wanneer dient men te vasten?

- wat is de bedoeling ervan?

- wat heeft het met bidden te maken?

- in hoeverre moet je het ook menen of is het voldoende dat je het doet?

- Praat met de Junioren over ervaringen van mensen die de bescherming van God hebben ervaren in hun leven, omdat zij in hem geloofden en hem aanbaden. Vergelijk die ervaringen met wat Ezra en vele anderen meemaken wanneer ze vier maanden lang, met vrouwen, kinderen, ouderen en zwakkeren en zonder de bescherming van soldaten door verlaten en onherbergzame streken van het Perzische rijk trekken.
- Leg de nadruk op de uitdrukking: 'de hand van God was met ...' en verbind dit met het feit dat Ezra een 'man van de Bijbel' of 'bijbelman' was. - in hoeverre zouden Adventgelovigen dat ook kunnen zijn? En Junioren?
Ezra rekent op goddelijke bescherming. Hij beschouwt God als de leider van de reis. Hij kent :
  1. het verhaal van Mozes en de veertig jaar in de woestijn
  2. Waar God tal van wonderen voor zijn volk heeft gedaan
  3. Hij twijfelt er geen moment aan dat God dat ook voor hem zal doen.

God geeft hem bescherming tijdens de reis (7:9, 28) Hij beschermt ook het volk (8:18, 31). Ezra dankt God (8:27, 28) en brengt offers aan God bij zijn aankomst in Jeruzalem (8:35). Hij is dankbaar. In Jeruzalem aangekomen, gaat hij verder met het bestuderen van de Tora. Hij brengt haar in praktijk en onderwijst haar (8:25).

- De studie van de tora (= Bijbel) en doen wat je daaruit hebt geleerd, hebben van Ezra een groot man gemaakt. Hij is een geestelijk leider die een deel van zijn volk uit de ballingschap heeft gehaald.
- Wij hebben het geluk om een Bijbel met wel 66 boeken te hebben in plaats van maar vijf. We mogen dankbaar zijn dat we hem in vrijheid kunnen lezen en elke sabbat samen kunnen spreken over wat we tijdens de week hebben geleerd.
- Lezen en studeren we in de Bijbel om geleerd te worden? Doen we dat om historische, aardrijkskundige en literaire kennis op te doen? Ja, maar dat heeft allemaal geen nut als we ons niet laten inspireren om te leven zoals God het van ons vraagt. "Ezra was

vastbesloten zich in de wet van de Heer te VERDIEPEN en HAAR IN PRAKTIJK TE BRENGEN.

Als ik in de Bijbel lees: 'lieg niet' maar ik blijf liegen, heb ik niet begrepen wat de Bijbel me wil vertellen. Als ik aan God vraag om me te helpen niet te liegen en misschien ook vraag of hij me wil helpen mijn ouders te respecteren dan zal ik beetje bij beetje veranderen en zal ik gelukkiger worden.

Om af te sluiten

N.v.t.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Er waren zo'n 80 jaar verstreken sinds de immigratie naar Juda en Jeruzalem onder de leiding van Zerubbabel en Jesua. Nu doet de priester en schriftgeleerde Ezra een oproep onder de Joden om een tweede verhuizing naar het Joodse land te verwezenlijken. Vanwege zijn vertrouwenspositie aan het hof van de Perzische koning Artaxerxes I, die in de Bijbel Artachsasta wordt genoemd, kreeg hij niet alleen toestemming, maar zelfs de nodige financiële steun.

Ezra had zich toegelegd op de studie van de tora, de vijf boeken van Mozes. Hij raakte er van overtuigd dat zijn volk een speciale band had met het land dat God hen ooit had gegeven. Abraham was ooit uit "Babel" weggetrokken naar het Beloofde Land. Mozes had het volk vanuit Egypte er naartoe gebracht. Ezra wilde een tweede, een derde uittocht leiden. Ezra had aan Gods Woord de ruimte gegeven zodat het in zijn hart kon worden ingeplant en erin groeien.

Terug naar de Heilige Schrift (7:1-6, 10)

Het Hebreeuwse woord 'tora' wordt in het Nederlands meestal vertaald door het woord 'wet'. In de boeken van Ezra en Nehemia komt het woord 'tora' wel 24 keer voor. Letterlijk betekent het echter *onderwijzing, onderricht en leer*. En dat is precies wat deze geopenbaarde wil van God doet bij haar lezers. God onderwijst zijn volk. Dikwijls verwijst het woord 'tora' specifiek naar de vijf boeken van Mozes (Genesis tot en met Deuteronomium soms ook Pentateuch genoemd). In algemene zin omvat het ook alle andere oudtestamentische boeken die Ezra ter beschikking had. Hij verlangde ernaar om Gods wil te kennen, te begrijpen en toe te passen (7:10). Bovendien wilde hij ook weten waarom Israel in ballingschap was weggevoerd (9:7). Door dagelijkse en geduldige studie van de heilige schriften, in het bijzonder van de tora, werd Ezra bekwaam. getraind en vaardig in de kennis van de boeken van Mozes (7:6).

Ezra's deel, Gods deel (7:6-11 en 27-28)

Ezra bestudeerde de Heilige Schrift zorgvuldig. Hij zocht de wil van God. De man maakte grote indruk op tijdgenoten en zij die later kwamen. Er wordt van hem gezegd:

- a. Hij was bekwaam in de wet van Mozes, welke de HERE, de God van Israël gegeven had' (6),
- b. Hij wilde de wet des HEREN onderzoeken en haar volbrengen, en Israël de inzettingen en verordeningen onderwijzen (10)
- c. Hij was geleerd in de woorden van de geboden en de voorschriften des HEREN voor Israël.

Drie keer wordt er gezegd dat 'de hand van de HERE zijn God, over hem was' (7:6,9, en 28).

Wie zo zijn best doet om intiem met Gods wil en wijsheid te worden verweven, kan niet anders dan zegeningen ervaren.

Ezra is bescheiden. Alles wat er gebeurt wordt aan God toegeschreven (7:6, 28,29),

Het gezag van Artachsasta (7:11-26)

De Perzische koningen hadden ambtenaren uit alle groepen van de door hen onderworpen naties. Deze ambtenaren functioneerden als raadslieden met betrekking tot hun respectievelijke volken (Nehemia 11:24). Studies tonen aan dat Ezra's titel 'geleerde in de wet van de God des hemels' (Ezra 7:12), aangeeft dat hij een commissaris was in Joodse aangelegenheden. Een dergelijke aanstelling gaf hem grote invloed aan het hof en bracht hem in contact met koning Artachsasta.

Net zoals Daniël invloed uitoefende op Kores, zo deed Ezra een beroep op koning Artachsasta.

De tweede uittocht uit Babel (8:1-30)

Het was ongeveer 150 jaar na de eerste deportatie naar Babylon en 80 jaar nadat Zerubbabel de eerste groep immigranten naar huis bracht, toen Ezra een oproep deed tot de belangrijkste mannen en de familiehoofden om terug te keren naar Juda. Gingen deze leiders akkoord om Babylon te verlaten dan zou dat de overige clanleden sterk beïnvloeden. De Levitische families waren uiteraard terughoudend om hun goede huizen en winstgevend beroepen in Babylon te verlaten. Voor hen, in tegenstelling tot de andere stammen, lagen er geen erfgronden te wachten in Juda. Zij zouden straks afhankelijk worden van de tienden van het volk (Numeri 18:20,21). Voor hen betekende terugkeren, dat zij hun economische zekerheid en welvaart inruilden voor het ogenschijnlijk onzekere tiendensysteem. Hun inkomsten zouden afhankelijk worden van de welvaart van de migranten. De Levieten waren echter onmisbaar in Ezra's plan om het volk te onderrichten in de richtlijnen en de wetten van Gods tora.

Ezra leidde het volk in vasten en gebed 8:21-23). Tegenover de Babylonische koning sprak Ezra zo lovend over de ware God, dat er besloten werd dat Ezra en de zijnen geen militaire bescherming nodig hadden voor onderweg. Net zoals Mozes vertrouwde Ezra op Gods hulp en bracht zijn volk naar het Beloofde Land.

Eindelijk thuis in 457 (7:7-9 en 8:31-36)

In Ezra en Nehemia wordt hoogstwaarschijnlijk hetzelfde systeem van datering gebruikt omdat zij aanvankelijk op een zelfde boekrol stonden geschreven. Uit Nehemia 1:1; 2:1 en uit

archeologische vondsten van een Joodse garnizoensplaats uit de 5^e eeuw voor onze jaartelling, leidt men af dat de Joden in Ezra's tijd een herfst-tot-herfst jaarkalender gebruikten. Ezra's volksverhuizing begon en eindigde dus in 457. Volgens die kalender was dit het zevende jaar van Artachsasta' s regering (7:8). Omdat de uitvoering van besluiten altijd enige tijd vergen kan het decreet dat Juda als natie herstelde, niet eerder dan in de herfst van 457 zijn uitgevaardigd.

Je kunt zeggen dat Ezra's *'terug-tot-de-Bijbel-beweging'*, heeft geleid tot een *'weg-uit-Babel-beweging'*. Het is essentieel voor Gods volk te beseffen dat het niet blijvend dient te vertoeven, waar het niet hoort. Uit de monden van de Perzische koningen Kores, Darius en Artaxerxes klinkt als het ware het refrein "... de God van Israël, die in Jeruzalem woont." Daar hoort het Joodse volk dus ook te wonen.

ANTWOORDEN:

p.40: Haggai
5 jaar
God

Hij laat jullie niet in de steek

Boeken van Mozes

p.41:
1. Priester, leviet of Israëliet mag naar Jeruzalem gaan.
2. Goud en zilver brengen.
3. De wetten van God vertellen aan de mensen.

De Levieten.

AHAVA (AHAWA).

p.42:
1.vasten 2.verootmoedigen 3.smeken 4. Reis
1. vasten, om God te laten zien dat zij het gebed menen.

p.43: Onze God beschermt wie hem vereren.

Doelstelling(en)

Junioren identificeren zich met Nehemia
Junioren begrijpen dat doorzettingsvermogen belangrijk is.
Junioren weten dat gebed kan helpen om in moeilijke tijden door te gaan.

Materiaal

- Bijlage 10A eventueel kopiëren.
- Platen van de stad Jeruzalem uit de tijden van Nehemia.
- Platen van Jeruzalem nu: vertel dat de oude poorten stammen uit de middeleeuwen en niet uit de tijd van Nehemia.

Vorbereiding

- Gebruik platen van de stad Jeruzalem. Toon de omvang van de stad en vertel wat over de hoogten en dikten van de oude muur. Vertel ook wat over de poorten. Informatie is te vinden in encyclopedieën en Bijbelse Historische Woordenboeken.
- De hoofdstukken 1 tot en met 6 van het boek Nehemia bieden goede vertelstof. Maak gebruik van kinder- of jeugdbijbels en vertel zo boeiend mogelijk. Illustreer met viltmateriaal als u daarover kunt beschikken.
- Bereid uzelf goed voor door Nehemia 1-6 grondig te lezen.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Toon bijlage 10A. Kunnen de junioren vertellen waarom steden vroeger werden ommuurd?
Waarom gebeurt dat nu niet meer?

Het gesprek

- Leg nadruk op Nehemia's verstandige aanpak. Hij is een goede leider die de mensen die hem eerst wantrouwen weet te bewegen tot de uitspraak, "wij zullen ons gereedmaken tot de herbouw". De redenen waarom de leiders geloof hadden in Nehemia's goede bedoelingen waren:
  - zijn kennis van zaken
  - zijn verstandige en diplomatieke aanpak
  - het feit dat hij een opdracht had van de koning
  - God was met hem.
- Houd een gesprekje over doorzettingsvermogen, volharding en moed. Probeer duidelijk te maken waarom het belangrijk is dat men door moet zetten, wanneer men heilig overtuigd is van een zaak. Verwijs daarbij naar sporthelden, dansers die fysiek tot het uiterste moeten gaan. Laat zien dat hard studeren om later een belangrijke zaak te dienen ook goed is.
- Bespreek Nehemia's noodmaatregelen:
  - bidden tot God
  - het uitzetten van wachters
  - het opstellen van het leger
  - het oproepen tot vertrouwen in God.

Hieruit blijkt dat God als eerste betrokken wordt in hun problemen. Aan de andere kant dient de mens ook zijn deel te doen. Nehemia liet het volk hand in hand met God de problemen te lijf gaan. Het is niet voldoende alleen te bidden of alleen te werken.

- Bespreek de reacties van Nehemia op de verschillende listen:
  - hij ging niet in op de uitnodigingen van zijn tegenstanders om besprekingen te voeren.
  - hij geloofde de valse profeet niet, die beweerde dat hij in gevaar was. Hij zou zich dan moeten verbergen in de tempel. Als hij dat zou doen dan zou hij tegen God zondigen en daardoor in opspraak onder het volk komen. Hij begreep dat zo'n raad niet uit God kon komen.

Deze voorzichtigheid van Nehemia is een goed voorbeeld voor de junioren. Stel geen vertrouwen in mensen die niet het beste met je voor hebben. Luister niet naar godsdienstige raad als je merkt dat deze indruist tegen Gods woord.

- Vat samen waarom Nehemia succes had en verbindt dit met het inleidende verhaaltje. Arne liet zich niet ontmoedigen door:
  - opmerkingen dat het toch niet zou lukken.
  - dat er geen werk in het dorp zelf was.
  - de verre fietstocht naar de stad.
  - de sterke wind op de dijk.
  - het feit dat alle winkels in het centrum geen werk hadden.
  - door een ontmoedigende opmerking van de chef.
  - door de chaos in het magazijntje.

Een echte Nehemia, toch?

Om af te sluiten

Hebben de junioren zelf verhalen over doorzettingsvermogen? Wat is het moeilijkste, gevaarlijkste, vermoeiendste dat ze ooit hebben gedaan?

Een verhaal uit uw eigen ervaring? Vergelijk het met Nehemia.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Korte toelichting Nehemia 1-6

Nehemia is een hoog geplaatste ambtenaar aan het Perzische hof. Uit hoofdstuk 1 blijkt dat hij erg begaan is met zijn land, met zijn volk en met Jeruzalem. Hij laat zich op de hoogte houden van wat zich daar afspeelt. De berichten zijn ongunstig. De Judeeërs leven op gespannen voet met vooral de Samaritaanse bevolking. Deze groep wordt door de Judeeërs als ketters beschouwd op godsdienstig en moreel gebied. Daarom houden ze hen op afstand. Ze laten hen niet toe deel te nemen aan de tempelbouw, ze worden geweerd uit leidinggevende posities, en gemengde huwelijken zijn verboden. Dit wordt hen niet in dank afgenomen. De Samaritanen en andere stammen proberen de Judeeërs het leven zuur te maken door hen als verraders te beschuldigen bij de rijksoverheid en door met enige regelmaat de muren af te breken die de Judeeërs met moeite hebben opgebouwd. Nehemia vraagt aan de koning van Perzië of hij naar Jeruzalem mag gaan om orde op zaken te stellen. De koning stemt toe en stelt hem aan als stadhouder (1:1-11).

Zijn komst wordt niet op prijs gesteld door de leiders in Jeruzalem. Zeer voorzichtig en in het geheim stelt hij zich daarom op de hoogte van de toestand waarin de stad zich bevindt. Met veel tact overreedt hij de inwoners het werk weer op te nemen (2:1-20).

Keer op keer wordt hij tegengewerkt door tegenstanders, maar hij geeft zich niet gewonnen. Met veel organisatietalent verdeelt hij het werk onder de mannen van Jeruzalem zonder onderscheid te maken in rang (3:1-32).

Zijn tegenstanders proberen, als ze merken dat de herbouw werkelijk vlot, met geweld een einde te maken aan de bouwactiviteiten. Ook nu valt zijn organisatietalent op. Terwijl hij de werkzaamheden door laat gaan zorgt hij tegelijkertijd voor een efficiënte verdediging. Daarbij spaart hij noch zijn manschappen noch zichzelf (4:1-23).

Na verloop van tijd komt er tegenstand van de eigen achterban. Men zegt dat de gezinnen te lijden hebben onder het feit dat de mannen hun tijd in de herbouw van de muren moeten steken. Vooral de armen hebben daar last van. Nehemia stelt daarop een onderzoek in naar de redenen voor hun armoede. Als blijkt dat deze voortkomt uit opgelopen schulden tegenover eigen volksgenoten, roept hij een grote vergadering bijeen, waarop hij met grote overredingskracht de schuldeisers weet te bewegen tot kwijtschelding en de eigendommen en

bezittingen die als onderpand in beslag zijn genomen, terug te geven aan de eigenaars. Hij houdt hen daarbij de richtlijnen van Mozes voor en slaagt (5:1-13).

Nehemia is een voorbeeldig leider die het goede met zijn volk voorheeft. Hoewel hij het recht had als stadhouder belastingen te heffen voor eigen onderhoud, doet hij dat geen enkele keer. Hij blijkt uiterst gastvrij en vrijgevig (5:14-19).

Ondanks tegenstand en list komt de muur van Jeruzalem gereed. Nehemia laat zich niet in de luren leggen door zijn tegenstanders en hij doorziet de leugens van een (valse) profeet. Het is overduidelijk, God staat aan Nehemia's zijde en zegent hem in al wat hij doet (6:1-19).

TOELICHTING

Het ging niet goed in de kleine tempelstaat Juda en haar stad Jeruzalem. De berichten waren verontrustend. De plaatselijke Perzische ambtenaren hielden Juda en Jeruzalem klein. Zij stonden niet toe dat de stadsmuren en de poorten werden herbouwd. Open, kwetsbaar en erg afhankelijk lag Jeruzalem op de bergen van Juda. Benden, rovers en vijandelijke legers hadden aan haar een gemakkelijke prooi. In de stad leek niemand de mentale durf en kracht op te brengen om het ver gelegen Perzische hof te verzoeken om de stad te mogen versterken en de stadsbevolking daarvoor te mobiliseren. Het initiatief kwam juist van een man die in de onmiddellijke nabijheid van de koning verkeerde. Zijn solidariteit met de stadsgenoten van zijn voorouders, bracht hem tot intens bidden waarna er bij hem een visie ontstond om de stad te versterken. De vraag was hoe hij het als schenker van de koning aan kon leggen om zijn droom te realiseren?

1. Gebroken muren, verbrande poorten (1:1-3)

Het begin van het boek Nehemia neemt de lezer mee naar de burcht Susan, de winterverblijfplaats van het Perzische wereldrijk (1:1). Het lag zo'n 160 kilometer ten noorden van de Perzische golf (noot 2). Nehemia was er als schenker van de koning Artachsasta (1:11). Hij ontvangt er een slecht bericht van Hanani die zowel een ver familielid, als Nehemia's echte broer kan zijn geweest (zie ook 7:2). Het Hebreeuwse begrip 'broer' kan immers beide betekenen.

In het zesde jaar van Darius I (Ezra 6:15, 515 voor onze jaartelling) kwam onder Zerubbabel de tempel in Jeruzalem klaar. Bijna 60 jaar later kwam Ezra er in de late zomer van 457 aan met een besluit van de Perzische koning Artachsasta

I. Deze had hem aangesteld om het leven van het volk te organiseren volgens Mozes' wetten (Ezra 7:14, 24-26). Twaalf jaar later - waarschijnlijk in december 445 - kreeg Nehemia het slechte nieuws over Jeruzalem te horen. Ezra en zijn helpers hadden zeker enige tijd aan de muren en de poorten van Jeruzalem gewerkt (Ezra 4:7,12,13 en 16).

2. Nehemia bidt en een visie ontstaat (1:4-11)

Artachsasta veranderde plotseling zijn mening ten aanzien van Ezra en hij toonde ineens zijn goede wil ten gunste van de Samaritanen ten koste van Ezra en Juda (Ezra 4:21-23). Dit was te wijten aan de veranderde politieke situatie in het Perzische rijk. Het rommelde in de reusachtige provincie waartoe Juda behoorde. De Perzische koning zocht eerder de steun van de politieke en administratieve regeringsinstanties dan van de Judeese bevolking die onder hen was gesteld.

Nehemia was ondersteboven door de slechte berichten over de situatie in Jeruzalem. Hoewel hij zich duizenden kilometers verwijderd wist van zijn volks- en geloofsgenoten in Jeruzalem, legde hij hun zaak onmiddellijk aan God voor, van wie hij geloofde dat hij machtiger was dan alle aardse machten tezamen. Nehemia vastte en kleepte zich in rouwgewaden en hij sprak een indrukwekkend gebed uit, waarin hij zich richtte tot:

- a. de HERE = de God van de Bevrijding van Israël uit Egypte
- b. de God des hemels = de God van de Schepping van hemel en aarde
- c. de grote en geduchte God die het verbond en de goedertierenheid gestand doet = de God van de Openbaring en het Sinaïverbond met Israël.

Het woord goedertierenheid' gebruikt onze omgangstaal niet meer. Het vertaalt een Hebreeuws woord (chesed), dat erg rijk is aan betekenissen: liefde, goedheid, betrokkenheid, goede gunst, solidariteit, ... Het laatste woord past hier het best. Nehemia beroept zich op Gods solidariteit ten aanzien van zijn in problemen verkerende verbondsvolk. Hij is immers solidair met wie hem (a) liefheeft en (b) zijn geboden onderhoudt (5), waarbij (a) en (b) elkaars synoniemen zijn. Dus wie hem liefheeft, onderhoudt zijn geboden!

Nehemia noemt de Israëlieten, 'uw knechten' (3x). Zo doet hij uitkomen, dat de Israëlieten hem nu dienen door zijn geboden te houden. Zij hebben dan wel gezondigd, net zoals hij dat als Gods knecht, in het verleden, ook heeft gedaan. Voor die zonde hebben zij geboet met hun verstrooiing onder de volkeren (7-8). Dat zij nu terug zijn op Gods uitverkoren plaats (= Jeruzalem), betekent volgens hem, dat zij zich hebben bekeerd en dat God hen heeft vergeven (9). Daarom dringt hij erbij de Here op aan, dat hij zijn woord (= belofte) aan Mozes niet vergeet (7). In zijn slotzinnen spreekt hij met nadruk over zichzelf als Gods knecht (3 x) om de verhoring van zijn gebed kracht bij te zetten.

In de maanden erna groeit een visie in hem. Misschien gebruikte God hem wel om zijn eigen gebed te verhoren en te verwerkelijken? Later zei hij dat God het antwoord op zijn gebed in zijn hart had gelegd (2:12).

3. Een diplomatiek verzoek (2:1-6)

Nehemia hoorde slecht nieuws over Jeruzalem in de negende maand van het Joodse kalenderjaar. Deze maand Chisleu begon met de nieuwe maan van november of december. Hij sprak met koning Artachsasta echter niet over zijn bezorgdheid tot aan de eerste maand Nisan, dat met de nieuwe maan van maart of april begon. Vier maanden lang bad Nehemia, maakte hij plannen en wachtte hij op een gunstige gelegenheid.

Nehemia 2:4 brengt de lezer bij een kritiek punt in het verhaal. De spanning stijgt als Artachsasta aan Nehemia vraagt: "Wat is dan uw verzoek?" Men zou onmiddellijk een antwoord verwachten, maar de tekst laat de lezer wachten omdat Nehemia eerst pauzeert om een snel gebed te doen. Eindelijk antwoordt hij met een tactisch verzoek om naar Jeruzalem te mogen gaan om haar te kunnen herbouwen (5). Vers 6 beschrijft het antwoord van de koning, dat aantoont dat zijn visioen werkelijkheid wordt.

4. Met vooruitzicht plannen (2:7-10)

Toen Nehemia met zijn legertje ruiters en legeroversten in Jeruzalem arriveerde, kwam dit de Perzische stadhouder Sanballat en de belangrijke functionaris Tobia ter ore. De twee waren razend. Nehemia had hen als het ware een deel van hun bestuursgebied ontnomen. "Beiden zijn waar-schijnlijk bang dat de positie van Jeruzalem door Nehemia zal worden versterkt ten koste van het aanzien van hun eigen hoofdsteden." H.W. Obbink, Nehemia, in Commentaar op de Heilige Schrift, Kampen 1956, p.364. Deze hooggeplaatsten gebruikten hun positie om Nehemia tegen te werken. Het getuigt van moed om aan deze belangrijke figuren het hoofd te bieden! Nehemia deed dit niet met gemak maar wel met succes. Dat deze bijbelteksten een man vol actie tonen, doet sommigen denken dat Nehemia weinig nadacht (2:7-9). Niets is minder waar.

5. Bereidwillige samenwerking (2:11-18)

Eenmaal in Jeruzalem werkte Nehemia snel door. Op de derde nacht na zijn aankomst, onderzocht hij zeer grondig en in het diepste geheim met een paar uitgezochte personen de verwoeste stadsdelen (11-16). Hierdoor was hij van de gehele vervallen toestand op de hoogte en kon hij betere plannen maken over hoe hij zo snel mogelijk de nodige herstellingen kon uitvoeren. Hoewel de stadsleiders en beambten niet wisten wat hij had uitgevoerd, merkten zij al snel dat hij wist waarover hij sprak. Hij deed het voorstel om de poorten en de muren van de stad te herstellen. Dat was echter niet voldoende om allen enthousiast aan het werk te krijgen. Hoewel een nieuwkomer, identificeerde Nehemia zich ten volle met de mensen van Jeruzalem. Hij sprak in de wij-vorm: "De rampspoed waarin wij verkeren" (17) om hun gevoeligheid op te wekken. Zo vertelde hij ook hoe God de deur had geopend voor een nieuwe mogelijkheid en dat de koning zelf hem had opgedragen de muren en de poorten te herbouwen. Toen zij dit geloofsgetuigenis hoorden, kwamen de Judeeërs in actie.

De muurbouwers (3:1-32)

Nehemia begon aan een niet geringe taak. Gedurende tientallen jaren had Jeruzalem er open en bloot bijgelegen. Rovers, benden en vijandelijke legers hadden gemakkelijk toegang tot de tempel, waar de gelovige bevolking regelmatig hun offers kwam brengen. De plaatselijke Perzische ambtenaren hadden controle over al wie er in de stad vertoefde en konden naar believen hun (on)terechte belastinggelden innen. Zij waren niet van plan een zo'n makkelijke greep op Jeruzalem uit handen te geven. Nehemia moet een man zijn geweest met een duidelijke visie en een enorm doorzettingsvermogen. Hij had er zijn zinnen opgezet om de stad van wallen en poorten te voorzien. Niets of niemand zou hem daarvan weerhouden. Wie dat toch deed, kon er op rekenen van een koude

kermis terug te komen.

Daar een gedeelte van het oude Jeruzalem onder de huidige stad ligt, is het onmogelijk om de juiste plaats van de muren uit Nehemia's tijd vast te stellen. De lengte wordt geschat op zo'n 3.200 tot 4.800 meter. De bijbeltekst geeft geen informatie over de hoogte van de muren. In 3:6-8 krijgt de lezer een idee van het teamwerk bij de herbouw van de muren. Het hele hoofdstuk gaat in die zin verder.

Hoofdstuk 3 bevat een intrigerende lijst van namen en plaatsen die laten zien dat er een verregaand georganiseerde krachtsinspanning is geleverd door mensen uit alle rangen en standen van de samenleving in Juda. Kooplieden (31,32), vaklui (8), families (12), tempeldienaren (26) en anderen werkten als een man om de taak te volbrengen. Mensen met verschillende talenten werden in groepen ondergebracht en elke groep kreeg een specifieke taak. Teamwerk zorgde ervoor dat het bouwproject met succes werd afgerond.

6. Omgaan met minachting en spot (4:1-6)

Archeologische vondsten hebben de positie en de invloed van Sanballat, Tobia en Geshem duidelijk gemaakt. Sanballat was de gouverneur van Samaria. Tobia was een Ammonitische officier van adellijke familie en waarschijnlijk van half-Joodse afkomst. Geshem was de koning van Kedar in Arabie. Hij controleerde toen ook de gebieden van Moab, Edom en de gebieden in de richting van Egypte. Hoewel Juda bij het Perzische rijk hoorde, was het in het noorden, oosten en zuiden door vijandige volken omringd. Zelfs al konden deze laatste de machtiging van koning Artachsasta aan Nehemia niet openlijk schenden, konden zij wel een guerrillastrijd uitlokken.

Het spotten van Sanballats met Gods volk in de aanwezigheid van zijn troepen zou een kleine leider al bang hebben gemaakt. In werkelijkheid was deze woede alleen maar een dekmantel. Sanballat had geen officiële macht om de goedkeuring van de koning en de opdracht aan Nehemia te veranderen. Hij kon slechts hopen dat zijn gespot de vastberadenheid van Nehemia zou ondermijnen. Zulke beledigingen en minachtingen konden Nehemia's gevoelens alleen maar prikkelen. Toch reageerde de nationalist niet op dezelfde manier. Alweer vond hij moed door met God te spreken in gebed. De werkzaamheden vorderden en de muur reikte tot op halve hoogte, Sanballats spot ten spijt en dit vooral omdat het volk zich met hart en ziel inzette (6).

8. De dreiging van een invasie (4:7-23)

De sfeer werd beklemmender toen de nakomelingen van de Filistijnse natie (de Asdodieten) zich bij de alliantie voegden. De Joden waren omcirkeld door vijanden: Samaritanen ten noorden; Ammonieten ten oosten; Arabieren ten zuiden en Filistijnen ten westen. Toen zij plannen maakten voor een samenzwering, leek het erop dat het doek over de herbouw van de stad zou gaan vallen.

Nehemia paste moedig het principe van 'ora et labora' ofwel 'bidt en werkt' toe. De goddelijke bijstand werd indringend gevraagd (4,5 en 9) terwijl men zelf de mouwen opstroppte. De dreigende tegenstand bleek echter niet alleen van buiten de stadswallen te komen. Onder de bouwers zank de moed in de schoenen en ze zeiden klagend dat ze het niet meer aan konden (9). Wel tien verschillende keren hoorde Nehemia geruchten van deze hangende aanval (12). Het stond er voor Jeruzalem slecht voor, maar Nehemia wou van geen wijken weten. Tijdelijk stopte hij het bouwprogramma en bewapende het volk, terwijl hij hen verspreidde in familiegroepen bij de zwakste punten van de stadsmuren (13). Ook bemoedigde hij hen om hun vertrouwen in de onoverwinnelijke (grote en geduchte) God te stellen en te vechten voor hun gezinnen (14). Hun nationaal voortbestaan stond op het spel.

Nehemia's vastbesloten actie nam het verrassingsmoment weg van de alliantie van de vijanden, zodat zij hun plan om binnen te vallen niet doorvoerden (15). Nehemia schreef aan God toe dat het plan van de tegenstanders werd verijdeld. Waren het niet de Joden die bij de tegenstanders woonden, die in hun solidariteit met de belegerde Nehemia hun plan wel tienmaal aan het licht brachten, (12) zodat hij samen met de inwoners van Jeruzalem de stadswallen gewapend kon verdedigen? Hier gold de leuze van de geuzen: 'helpt uzelf, zo helpe u God'. Als de mens zich voor de volle 100% voor God inzet dan krijgt hij 100% steun van de Here God.

Ook toen Nehemia zijn mensen in ploegen gewapend liet werken en de wacht hielden, en weer anderen met werktuig en wapen voort liet zwoegen, vertrok hij van hetzelfde principe: God springt voor de gelovige in de bres als die gelovige zelf op de bres staat. Aan de leiding en tot het volk deelde hij zijn strategische strijdmaatregelen mee en voegde eraan toe dat 'Onze God zal voor ons strijden' (20). Zelf zetten zij zich in voor de strijd dat zij niet eens uit de kleren kwamen (23) om op een onverhoedse aanval berekend te zijn. Op een dergelijke manier wisten de Israëliërs de onafhankelijkheid van hun land op het eind van de veertiger jaren te verwerkelijken. Het landbouwwerktuig in de handen en het geladen geweer op de rug!

9. Economische misstanden (5:1-5)

De samenleving in de kleine tempelstaat Juda vertoonde gaten. De kloof tussen de welgestelden en de minderbedeelden werd alsmaar groter. Nehemia moest koste wat het kost vermijden dat zijn Judeese bevolking uit elkaar viel om economische en sociale redenen. De situatie was buitengewoon ernstig omdat het de Joden tegen elkaar opzette in een tijd dat de vijanden probeerden hun vastberadenheid de bodem in te slaan om de hoofdstad te herbouwen. Binnen het kader van de wet oefenden de rijken een gewetenloze godsdienst zonder medelijden uit door geld te lenen aan hun behoeftige stadsgenoten, terwijl ze de rente op hun leningen zeker stelden met hun landerijen en bezittingen als onderpand. Ze namen zelfs de kinderen van hun schuldenaren als slaven. Terwijl God hen verbood hun broeders af te persen!

10. Een ingrijpend voorstel (5:6-11)

Nehemia overdacht zijn mogelijkheden, terwijl hij zijn gevoelens onder controle bracht. Sommige bijbelgeleerden hebben opgemerkt dat het Hebreeuwse woord dat wordt vertaald met woekerrente of interest (5:7,10) speciaal bij Nehemia voorkomt. Hoewel het ermee verwant is, is het toch niet het gewone woord dat ergens anders voor woekerrente wordt gebruikt. Zij suggereren dat de klacht van het volk niet over de hoge renteschalen ging, maar over het lenen van geld met als onderpand hun landerijen en huizen met verbeurdverklaring van deze bezittingen als de omstandigheden hen verhinderden om betalingen te doen.

De patriot bracht de edellieden met een kolossaal argument tot stilte. Nehemia zei duidelijk, "Wij hebben voorzover we de mogelijkheid hadden de vrijheid van onze broeders, die slaven waren bij de heidenen losgekocht; maar jullie echter verkopen hen in slavernij!" (8). Uiteindelijk, identificeerde hij zichzelf met deze kapitaalkrachtigen (10). Hoewel hij en zijn mensen mogelijk geen rente vroegen, ervoer hij nu heel duidelijk de grootte van de wanhoop die vele sociaal zwakken ondergingen. De uitdrukking "het honderdste deel" (11) wordt door sommige bijbeluitleggers begrepen als een verwijzing naar de rente die werd gevorderd op de leningen, misschien zelfs twaalf procent per jaar. Anderen denken dat het slaat op het inkomen dat de schuldeisers ontvingen van het bezit dat zij als onderpand hielden.

11. Een nobele reactie (5:12,13)

Als Gods Geest het hart ontroert, maakt het de zelfgerichtheid los en dringt het aan op het verdelen van bezittingen met wie minder bedeed zijn. Het zal ook bewerkstelligen dat het gedane kwaad ten goede gekeerd wordt. De handelwijze van Zacheus (Lucas 19:8) staat gelijk aan die van de regeerders en edellieden in Nehemia's dagen. Zij beloofden immers in het openbaar dat zij, zonder verdere belasting, de landerijen en huizen van hun broeders terug zouden geven die zij als onderpand hadden genomen.

Het was een crisis die de hele natie kapot kon maken en het volk tot spot van hun vijanden zou maken. Als Nehemia had gewacht tot de problemen vanzelf zouden verdwijnen, was er misschien een burgeroorlog uitgebroken. Zijn onmiddellijke bereidheid om de misstanden recht te trekken en liefdadigheid en broederliefde te bevorderen, maakte dat het tij keerde.

12. Een voorbeeldig leider (5:14-19)

Er is een kern van waarheid in het oude gezegde: 'Macht maakt corrupt, en absolute macht maakt absoluut corrupt'. Maar weinigen kunnen op de juiste manier omgaan met gezag, macht en privileges die bij een hoge positie horen. De Joodse edellieden en regeerders lieten zich verleiden tot inhalige praktijken die hun positie mogelijk maakte. Nehemia's leiderschap staat daarmee in een opmerkelijk contrast. "Met de voorgaande stadhouders' zijn geen perzische magistraten in Juda bedoeld, maar wel gezaghebbers in Samaria (vgl. Mithridates van Esd. 4:7) of elders. De stadhouders legden zware lasten op (lett.: maakten zwaar)".

Nehemia daarentegen steunde en leidde zijn volk als een herder. Hij wilde geen voordeel voor zichzelf hebben. Hij gaf steeds maar geld uit met een gewillig hart voor hun welzijn. Zijn leiderschap was een voorbeeld; zelfopofferend, krachtig en succesrijk.

13. Beschuldigingen op hoog niveau (6:1-19)

Nehemia 6 brengt drie opeenvolgende pogingen van sabotage en verraad in beeld, die gericht zijn op het leven van Nehemia. Omdat zijn vijanden beseften dat hij de drijvende kracht was achter de campagne om de muren van Jeruzalem te herbouwen, probeerden zij hem en zijn werk te vernietigen.

Eerste poging (1-4). Het dal van Ono lag ongeveer zo'n 40 kilometer ten noorden van Jeruzalem. Misschien deden Sanballat en Gesem het voorkomen dat het fijne klimaat van deze stad deze patriot zou aantrekken om eens op adem te komen van het niet-aflatende werk terwijl hij met zijn 'medegouverneurs' (!) vergaderde. Misschien kon een conferentie over gezamenlijke behoeften van hun respectievelijke districten de vijandigheid wat

oplossen. De uitnodiging scheen' vriendelijk. Nehemia las echter tussen de regels door en antwoordde op een niet minder sluwe manier (3). De 'conferentie' zou hem enige waardevolle werkdagen kosten. Daar Ono in de grensstreek lag van de Adodieten en de Samaritanen besepte de nationalist Nehemia dat deze mensen die hem kwaad wilden doen door hem misschien wel te kidnappen of zelfs te vermoorden. Sanballats aandringen bevestigde deze bedoeling.

Tweede poging (5-9): Gasmu bevestigde een gerucht onder de buurvolken dat Nehemia Jeruzalems muren herbouwde om haar koning te worden. Sanballat merkte op dat Artachsasta wel spoedig van dit gerucht zou horen. Niemand was zich beter bewust van 's konings grillige stemmingen dan zijn schenker Nehemia. Mocht hij inderdaad zo'n bericht ontvangen dan zou Juda onder koninklijke wraak vallen.

Derde poging (6:10-14): Semaja wilde dat Nehemia onder een vals voorwendsel de tempel zou binnendringen. Daar hij geen priester was, zou dit heiligschennis betekenen, waarop de doodstraf stond.

Alle pogingen om Nehemia en zijn volk met vrees te overladen (9, 13, 14 en 19), draaide er op uit dat zijn tegenstanders bevreesd werden (16), toen bleek dat de muren en poorten al na 52 dagen klaar waren. Zij zagen in dat God aan de kant van Nehemia en het Joodse volk had gestaan. Dit gebeurde een half jaar nadat hij de koning had gevraagd om de stad van zijn voorvaders te mogen herstellen (2:3).

Bijlage 10A

ANTWOORDEN:

p.45: Ezra, Schrift Geleerde, Hart, Wet des Heren, Perzië, Ezra, Jeruzalem, Judese, Jeruzalem zouden, Ezra, Bijbel Geleerde, AHAWA, Liefde, Bidden, Vasten, Here God, Koning, Ezra, Koning, Ezra, Bijbel, God.

Hij trekt er 's nachts op uit op onderzoek in de stad.

Goed, laten we met het herstel beginnen.

p.46:

1 – b

2 – c

3 - a

God beschermt mij, hij zal mij helpen.

4:3 = bidden tot God.

4:7 = op de plekken waar de muren het laagst waren stelde Nehemia mensen op met speren, zwaarden en bogen.

4:8 = hij spreekt de mensen moed in.

p.47: ... het werk en... hadden ze een wapen vast.

... een zwaard hangen op hun heup.

Gewerkt – gewaakt – aan 't werk.

Kwaad

Ik ben te druk en kan daarom niet komen om met jullie te praten.

4 keer.

p.48: Wat u zegt is niet waar, u hebt dit zelf verzonnen.

Nehemia wordt in de val gelokt, maar hij trapt er niet in.

Ik stel daarom voor de stadsmuur te herstellen.

Doelstelling(en)

- Junioren identificeren zich met Nehemia
- Junioren begrijpen de regels van Nehemia in context
- Junioren vragen zich af welke regels belangrijk zijn in hun leven

Materiaal

N.v.t.

Vorbereiding

- Verdeel uw tijd goed en stel prioriteiten naar gelang de belangstelling. Niet alle punten kunnen uitvoerig aan bod komen.
- De stof leent zich gemakkelijk voor moraliseren (doe dit en doe dat). Wees daarvoor beducht. Laat de junioren zélf conclusies trekken en voorbeelden geven. Laat hen zelf zoveel mogelijk aan het woord.
- De hoofdstukken 7-12 van het boek Nehemia bevatten voldoende stof om een mooie vertelling op te zetten. Maar ook hoofdstuk 13 biedt voldoende inhoud om het de junioren aantrekkelijk en boeiend te vertellen.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Vraag de groep naar vijf regels die zij belangrijk vinden in de opvoeding. Wat moeten ouders kinderen beslist leren? Vraag vervolgens wat er zou gebeuren als moeder de vijf regels zou handhaven en vader niet.

Dit gesprek kan dienen als inleiding op het verhaal van de hervorming van Nehemia.

Het gesprek

- Lees samen Nehemia 12:27-43 Na 52 dagen van strijd zijn Nehemia en zijn medewerkers erg blij de herbouw van de muren van Jeruzalem. Hun vreugde en dankbaarheid is niet moeilijk te begrijpen! Daarom besluiten ze te feesten om God te prijzen met cimbalen, harpen en lieren. De Levieten reinigen zich en nodigen het volk uit om hetzelfde te doen. Ook de muren en de poorten worden gereinigd. Nehemia vormt twee grote koren die op de muren zullen lopen, de een naar rechts en de ander naar links. De eerste loopt onder leiding van Ezra, de 'deskundige van de wet' (12:37). Daarachter loopt de helft van de leiders van Juda, priesters die trompet spelen en weer andere muzikanten die andere instrumenten bespelen uit de tijd van David. Het tweede koor wordt gevolgd door de andere helft van de leiders van Juda. Vervolgens stoppen de twee koren en hun stoeten voor de tempel. Hier worden offers gebracht.
- Leg de nadruk op 12:43. Wat een uitbarsting van vreugde en erkenning !
- Lees samen Nehemia 13:4-8 Al snel verandert de situatie. Nehemia keert terug naar de stad Susan om zijn dienst als schenker bij de koning weer op te nemen. Gedurende de tijd, dat hij weg is, laat het volk het afweten. Eljasib, een herrieschopper, wordt benoemd tot hoofd van de vertrekken in de tempel, die dienen tot het opslaan van de offers, de wierook en de heilige voorwerpen van de tempel. Ook de tienden bestemd voor de Levieten liggen daar. Hij geeft Tobia, een van zijn verwanten, toestemming om een van de vertrekken te bewonen.
- wie was Tobia ook weer?

Waarom Tobia ongewenst was in de tempel, is duidelijk. Hij is ten eerste een Ammoniet, dat wil zeggen een niet-jood, voor wie de toegang tot het tempelgebouw absoluut verboden is. Het gaat hier dus om een schending van de tempel. Ook moest het tempelgerei elders ondergebracht worden. Ten tweede behoort hij tot een van de felste tegenstanders van Nehemia en de herbouw van de stadsmuren. Nu hij in de tempel woont, heeft hij de kans om veel kwaad aan te richten en dat doet hij dan ook.

- **Lees samen Nehemia 13:9-31** Nehemia komt terug naar Jeruzalem. Hij stelt al de ellende vast die Eljasib en Tobia hebben aangericht.
- wat doet hij?
- wat zijn Nehemia's maatregelen?

a werpt alle huisraad van Tobia uit het vertrek;

b hij laat alle vertrekken reinigen;

c hij brengt de tempelvoorwerpen erin terug.

Maak een vergelijking met een gezin dat plotseling een ver familielid opneemt. Het familielid gaat zich met de opvoeding van de kinderen bemoeien en spreekt vader en moeder voortdurend tegen. De kinderen weten niet meer naar wie ze moeten luisteren! Het wordt een janboel.

- Nehemia merkt dat de Levieten en de zangers uit de tempel zijn vertrokken. Weten jullie waarom?

(antwoord: de wetten betreffende de tienden en de offers worden niet meer gerespecteerd, niemand komt ze nog brengen, zodat er geen inkomsten meer zijn)

(leg het principe uit van tienden).

De Levieten zijn dus hun velden gaan bewerken en de tempel van God wordt aan haar lot overgelaten!

Spreekwoord: Als de kat van huis is, dansen de muizen!

Welke maatregelen neemt Nehemia?

- a hij onderhoudt de leiding over deze zaak;
- b hij brengt de Levieten naar hun akkers;
- c hij doet heel Juda tienden betalen.

Dit is een uitgelezen moment om met de Junioren over het tiendensysteem te praten. Doe het in eenvoudige bewoordingen en zonder moraliseren. Praat over 'jong geleerd, oud gedaan' en over het feit dat men zijn dankbaarheid en liefde ten aanzien van God reeds op zeer jonge leeftijd kan tonen.

- wat zou de kerk moeten beginnen als haar leden geen tienden meer zouden betalen.

* Gods werk zou ernstig worden geremd en we zouden geen predikanten meer hebben.

Nehemia zet de Levieten en de zangers weer aan het werk en herinnert de joden aan wat God van hen vraagt. De tienden en de offers worden dus weer naar de tempel gebracht.

- Het volk is ook vergeten dat de sabbat een heilige dag is waarop men zijn bezigheden terzijde laat om God te vereren. Sommigen persen hun druiven uit, terwijl anderen allerlei goederen op de rug van ezels naar Jeruzalem vervoeren. Weer anderen kopen vis bij de vissers uit Tyrus Ze hebben het allemaal veel te druk om aan God te denken! Bespreek Nehemia's maatregelen en waarom hij deze nam. Een gesprek over de redenen voor sabbatviering moet absoluut plaatsvinden.

- Waarom is het belangrijk om sabbat te vieren?

- a lichamelijke rust noodzakelijk;
- b geestelijke voeding onmisbaar;
- c tijd voor God nemen;
- d erkenning van afhankelijk zijn van God: die dag hoef je niet te werken;
- e symbool van het feit dat het uiteindelijk God is die voor je zorgt. (Moeilijk voor jonge Junioren, zeker als het verbonden wordt met sabbat als test).

Er kunnen wel activiteiten plaatsvinden op sabbat, maar in Nehemia's situatie wordt de nadruk gelegd op het kopen/verkopen, dat uiteraard te koppelen valt aan werken. De bijbelse voorschriften zijn duidelijk:

a de sabbat als viering van de schepping, waarbij geen werk is toegestaan, omdat God ook niet werkte op de zevende dag (Exodus 20:8-11);

b de sabbat als viering van de bevrijding (verlossing uit Egypte, waarbij geen werk is toegestaan, omdat het een teken van niet het geknecht zijn is (Deuteronomium 5:13-15);

c de sabbat als viering van de openbaring, waarop in de geloofsgemeenschap uit de heilige Schrift wordt gelezen en gestudeerd. (Lucas 4:14-20)

In al deze gevallen is het een feestdag. En op een feestdag werkt men toch niet!

Nehemia herinnert hen dus sterk aan het bevel (13:17, 18). Hij laat de poorten van de stad sluiten bij zonsondergang (vrijdagavond) tot aan de volgende zonsondergang

(zaterdagavond). Hij zet wachters in om het verkeer te verhinderen (leertekst). Nehemia vraagt aan de Levieten om er over te waken dat men het heilige karakter van de sabbat zou respecteren.

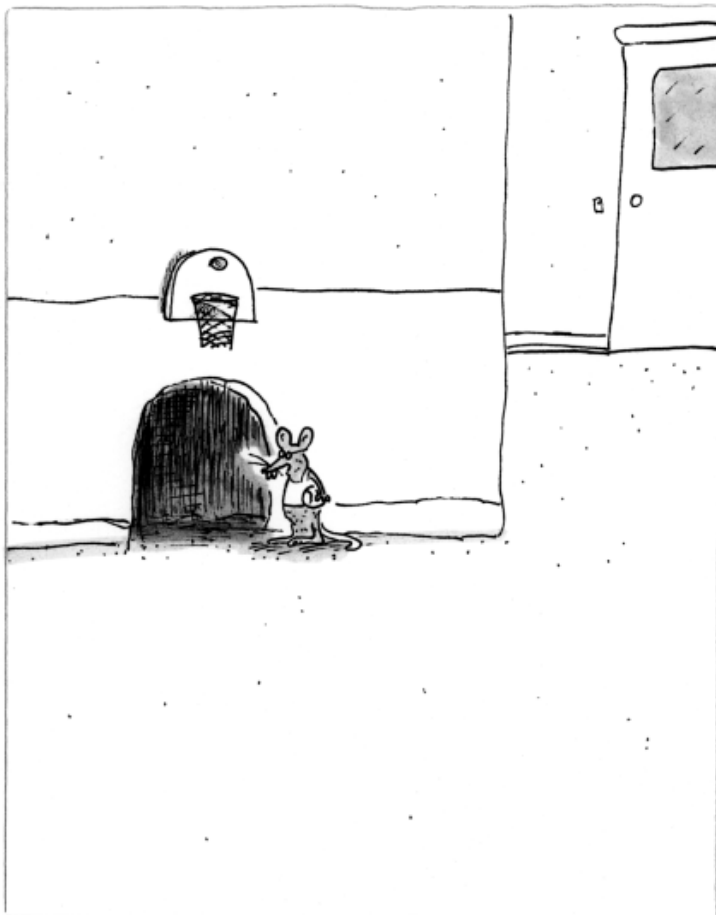
- Tenslotte beseft Nehemia dat er meer en meer joden met vreemdelingen trouwen, heidenen en afgodvereerders. Hij kent de geschiedenis van Salomo maar al te goed. Hij weet wat de gevolgen daarvan zijn geweest. Hij wil niet dat zijn volk hetzelfde ervaart. Hij maakt hen verwijten en bezweert hen: "Waag het niet uw dochters uit te huwelijken aan hun zonen, of uit hun dochters een vrouw voor u of voor uw zonen te kiezen." (13:25).

Om af te sluiten

Laat de junioren de tekening zien en vraag hen naar het verband met het verhaal van Nehemia.

DOCTOR FUN presents 1987

df1987-279

Copyright © 2001 David Farley, d-farley@ibiblio.org <http://ibiblio.org/Dave/drfun.html>

"Yo! Everybody - cat's away!"

Tenslotte

Geen kat te bekennen!

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

De stadsmuren en poorten zijn klaar. Er zijn huizen gebouwd. De stad is weer bevolkt. De bevolking is samengestroomd om de najaarsfeesten te vieren.: Nieuwjaarsdag, de Grote Verzoendag en het Loofhutenfeest.

Reorganisatie van stad en samenleving 1- (7:1-72)

Nehemia gaf de verantwoordelijkheid voor de beveiliging van de stad in handen van, in zijn ogen, betrouwbare mannen (7:2). Het feit dat er Joodse mannen waren die hun niet-joodse vrouwen hadden moeten wegsturen maakte de stad kwetsbaar. Wraakneming was niet ondenkbaar. Het geweld kon van zowel binnen als van buiten komen (6:17-19). Gewoonlijk werden de poorten bij zonsopgang geopend en bij zonsondergang gesloten. Maar in deze onzekere toestand werd het laat openen; vroeg sluiten. De stad diende voortdurend bewaakt te worden.

Feesten na de herbouw (8:1-12)

Onmiddellijk nadat de herbouw van de muren van Jeruzalem was voltooid, kwam de bevolking samen om het nieuwe jaar te vieren. In minder dan een week zou de Grote Verzoendag zich aandienen met kort daarop het Loofhutenfeest. De Nieuwjaarsdag werd met het Blazen der Bazuinen aangekondigd. Hun geluid riep de gelovigen op voor de naderende Grote Verzoendag. Een belangrijk onderdeel van deze eerste viering in de herbouwde stad was het voorlezen van de vijf boeken van Mozes (1). Dertien mannen, waarschijnlijk priesters, assisteerden Ezra bij het voorlezen.

Een tijd voor studie en vreugde (8:13-18)

Op de dag na Nieuwjaarsdag kwamen alleen de familiehoofden samen om naar de voorlezing uit en de uitlegging van de Bijbel te luisteren (13). Na de dienst van de vorige dag waren de meeste mensen naar huis teruggekeerd. Nehemia vermeldt de viering van de Grote Verzoendag niet, maar op de vastgestelde tijd - de tiende dag van de zevende maand - vond op Gods bevel de plechtige dienst van de Grote Verzoendag plaats. Toen ze hun bijbelstudie vervolgden, beseften de familiehoofden dat ze het Loofhutenfeest uit het oog hadden verloren. De Joden van de eerste volksverhuizing hadden het 90 jaar eerder wel gevierd (Ezra 3:11), maar misschien niet zo uitgebreid en volledig.

Bekering, belijdenis en lofzang (9:1-6)

Twee dagen na het Loofhutenfeest scheidden de joden zich van hun heidense vrienden af. Ze kleedden zich met zakken en verschenen voor de houten verhoging van Ezra. Hier wilden zij hun zonden belijden en zich bekeren. Deze samenkomst gaf hen de gelegenheid om alleen met God te zijn. Hun heidense vrienden zouden dit niet hebben begrepen en hun tegenwoordigheid zou hen hebben afgeleid van hun zelfonderzoek. Mogelijk sloot de eerste groep Leviëten met een gebed de dienst af van op het platform, terwijl men geknield bleef. Daarna riep de tweede groep op om te gaan staan en de Heer te prijzen met gezangen.

Herinnering (9:7-35)

De meeste bijbeluitleggers beschouwen dit tekstgedeelte als een gebed van Ezra. Men kan

ook denken aan de leiders van het volk.

Deel 1: De verzen 7-25 beschrijven hoe God Israël begeleidde.

Deel 2: De verzen 26-35 geven een historisch overzicht van de zaken die verkeerd gingen in de geschiedenis van het volk en zijn God (26,30). Nehemia 9:32 vermeldt dat God Assyrië toeliet om over de natie te regeren.

De geschiedenis is een spiegel voor de huidige generatie. Men moet zich voornemen de negatieve geschiedenis niet te herhalen.

Een liefdevolle God (9:6-21)

Het gebed begint met Gods 'scheppend' handelen (6), waarmee hij de mens het leven op aarde schenkt. Daarna volgt zijn 'bevrijdend' roepen en handelen (7-12). Hij roept Abram uit 'Babylonie (7-8) en Israël uit Egypte. Dan brengt God hen naar het Beloofde Land (9-12). Tenslotte wordt zijn "spreken" op de Sinai vermeld. Daar geeft hij zijn geboden. Die geboden draagt het volk op zijn hand en op het hoofd (Deuteronomium 6:5-9

Vergelijk dit gebed met Openbaring 14:6-11: Schepping-Bevrijding-Openbaring.

De verbondsrelatie vernieuwd (9:36 - 10:29)

Het volk was zo vastbesloten om God te dienen dat zij een document ondertekenden waarin hun besluit werd vastgelegd. Achtenveertig vooraanstaande burgers hechtten hun naam en zegel aan het document. Eenentwintig hoofden van priesterlijke families (2-8) en zeventien hoofden van Levitische families (9-13) ondertekenden het verbond. De overige namen behoorden tot de hoofden van de belangrijke families.

Opmerkelijk is de vermelding dat vrouwen en kinderen bij de belofte betrokken werden (28).

Wat werd er beloofd?

- 1 te huwen met volksgenoten en niet met vreemde partners;
- 2 geen handel te drijven op sabbat;
- 3 het land braak te laten liggen in het zevende of sabbatsjaar;
- 4 de schulden kwijt te schelden in het sabbatsjaar;
- 5 bij te dragen voor het tempelonderhoud;
- 6 bij te dragen voor de tempelbenodigdheden;
- 7 tienden te geven voor het levensonderhoud van het tempelpersoneel.

De belofte om de uitgaven van de tempel te betalen is een gezond teken van groeiende geestelijke volwassenheid. De priesters werden opnieuw door de tienden ondersteund. Trouw aan God houdt in dat men 'alle tienden naar de voorraadkamer brengt' (Maleachi 3:10).

Reorganisatie van stad en samenleving 2 - (11:136)

De uit Babylon teruggekeerden wilden niet tussen de puinhopen van Jeruzalem wonen. De herstelde verdedigingswallen gaven de hoofdstad weer toekomst. En toch waren niet allen erg enthousiast om er te wonen. De oversten van het volk (11:1), velen van de stammen van Juda en Benjamin (4), talrijke priester- en Levietenfamilies (10,15) evenals de poortwachters met hun families (19), gingen er vrijwillig wonen. Over de rest van het volk wierp men het lot, zodat een tiende deel stadsbewoners werden. Bij de selectie gebruikte Nehemia klaarblijkelijk het oude register dat Zerubbabel had opgemaakt (Ezra 2:1-70).

Voorzieningen voor de eredienst (12:1-26, 44-47 en 13:1-3)

Nadat de mensen hadden beloofd de tempel en zijn werkers te onderhouden, ontwierp Nehemia een systeem dat de steun zou kanaliseren. Het is mogelijk dat hij priesterlijsten (12:1-7,12-21) gebruikte waarmee hij de verdeling van de tienden kon bepalen (10:38).

Onder Nehemia's bestuur werd regelmatig uit Mozes' tora gelezen (13:1). Steeds weer stuitten de toehoorders op de bepaling die de omgang met niet-joden verbiedt. Het gaat om Ammonieten en Moabieten die moeten worden uitgesloten van Gods 'gemeente'.

De inwijding van de stadsmuur (12:27-43)

Deze tekst sluit aan bij het einde van hoofdstuk 6: de kroon op Nehemia's werk is het feest, waarmee de muren worden gewijd (27-30) en dat dan ook als een godsdienstig feest wordt gevierd. Een plechtige omgang over de muren geeft niet alleen gelegenheid tot bezichtiging van het voltooide werk, maar moet tevens als het ware een beschermende ring rond de stad trekken, ..." H.W. Obbink, Nehemia in Commentaar op de Heilige Schrift, Kampen 1956, p.369".

Nehemia's tweede termijn (13:1-26)

Nehemia regeerde twaalf jaar in de provincie Juda (5:14; 13:6). In het 32ste jaar van Artachsasta (433/432 voor onze jaartelling) keerde hij een tijd naar het koninklijke hof in Susa terug. Tijdens zijn afwezigheid werden de beloften die het volk had gedaan niet volledig nagekomen. Toen Nehemia terugkeerde, vond hij ontrouw op vier belangrijke levensterreinen *priesterlijk wangedrag* (4-9)

- Tijdens zijn afwezigheid was de, de Ammoniet Tobia, een huis toegewezen in het woonkwartier van de tempel. Nehemia stelde meteen orde op zaken.
- Tienden werden niet meer volledig betaald. Zonder de tienden zou de hele tempeldienst, die zo essentieel was voor het Joodse volk, in gevaar komen.
- Nehemia merkt dat de bevolking van het land op de sabbat werkt: oogsten, wijnpersen, opladen, vervoeren en verkopen. Ook de Tyrische kooplieden drijven handel op die dag. De landvoogd is hierover verontwaardigd en roept de edellieden op het matje. Hun gebrek aan optreden, noemt hij slecht (kwaad) doen'. Nehemia gebruikt zijn gezag met succes en maakt zelf een einde aan deze ontheiliging van de sabbat en brengt de heiliging ervoor in de plaats (zie ook Jeremia 17:21-27; Ezechiël 22:8, 26; 23:38).
- Gemengde huwelijken worden nog steeds voltrokken. Nehemia treedt er hard tegen op. Ten onrechte? Hij wijst op koning Salomo (26) als slecht voorbeeld! Wat de auteur van 1 Koningen 11:3 eufemistisch het sluiten van het hart noemde, noemt Nehemia botweg en openlijk 'zonde'.

ANTWOORDEN:

p.50: 1. Sanballat, 2. Semaja, 3. Here, 4. Jeruzalem, 5. Gesem, 6. Tobia, 7. Artaxerxes (in boekjes voor 2013 staat dit vak niet goed, 1 vakje naar links beginnen). Antwoord: Nehemia.

De priester Eljasib – Tobias – Tobias – vijand.

1. Hij gooit alle spullen van Tobias er uit.
2. Het geeft opdracht om alles schoon te maken.
3. Het wierook, graan en tempelgerei worden weer teruggebracht.

p.51: Als de kat van huis is dansen de muizen op tafel.

De levieten en zangers kregen niet het geld dat ze zouden moeten krijgen, ze gingen daarom weer voor zichzelf werken.

1. bestuur, 2. Levieten weer terug naar de tempel, 3. Brengen hun tienden van graan, wijn en olie naar de tempel.

Tienden: hiervan worden o.a. de predikanten betaald.

p.52: Vis wordt verkocht, druiven worden geperst, van alles wordt er verkocht op sabbat.

Nehemia laat de poorten voor de sabbat sluiten en na de sabbat mogen ze weer open.

- 1.... Tienden te geven.
- 2....
- 3...sabbat te houden
- 4...te herbouwen

p.53: Tienden, tempel, sabbat

Asdad (Asdod), Ammon en Moab.

Ze zullen de God van Israël niet goed kunnen begrijpen.

Doelstelling(en)

Junioren begrijpen dat we soms de boosheid van anderen riskeren, als we ons voor God correct gedragen.

Materiaal

- Een landkaart die de uitgestrektheid van het rijk van Ahasveros laat zien.
- Tijdschrift met nieuws over de koninklijke familie van Engeland, Nederland of België met sensatietitels en foto's.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

Laat het tijdschrift zien waarin nieuws staat over de koninklijke familie van Engeland, Nederland of België met grote sensatietitels en foto's erbij. Leg aan de Junioren uit dat alles wat de koninklijke familie betreft de lezers in alle landen interesseert en dat de kranten er zoveel mogelijk gebruik van maken om een grotere oplage te kunnen drukken (en ermee te kunnen verdienen).

Verhalen over prinsen en prinsessen waren en zijn nog steeds populair. Ester is niet voor niets wereldberoemd!

Het gesprek

- *Lees samen Ester 1:1-8.* Koning Ahasveros, wil zijn rijkdommen tentoonstellen voor de hooggeplaatsten, de ministers, de ambtenaren, de gouverneurs en de leiders van het rijk. Hij organiseert feesten die zes maanden zullen duren! Ook het volk mag meegenieten en daarom komt er een tweede feest dat een week duurt. Het volk mag zelfs in de tuinen van het paleis komen. Vers 6 geeft de precieze en interessante details over het decor waarin dit feest zich afspeelt. Men komt te weten dat de wijn overvloedig loopt en dat hij wordt gedronken uit gouden schalen. Men komt niets te kort. Wasti, de koningin, heeft ook een groot feest georganiseerd voor de vrouwen van het paleis.
- *Lees samen Ester 1:10-12.* Koning Ahasveros heeft laten zien hoe rijk hij is. Hij wil echter ook de bijzondere schoonheid van zijn vrouw aan de koningin laten zien (1:11).

Zij maakt deel uit van zijn bezit, zijn rijkdommen en zijn trots! Hij beveelt haar, via zijn kamerheren, om naar zijn feest te komen. Over het bevel van de koning in Perzië wordt niet gediscussieerd! Het moet steeds onmiddellijk worden uitgevoerd. Maar ... Wasti weigert. Wij weten niet waarom ze niet wil komen. Misschien wil ze haar eigen feest niet onderbreken? Of wil ze niet tegemoet komen aan zijn dronken opschepperij? Weigert ze als bezit behandeld te worden? Wasti is een moedige vrouw. Weigeren om te komen als de koning van Perzië het beveelt kan je de kop kosten.

- Lees samen Ester 1:12-22. Koning Ahasveros verdraagt niet dat hij niet wordt gehoorzaamd. Het wordt een staatszaak. Hij raadpleegt zijn specialisten, zijn raadgevers, zijn juristen, zijn vertrouwensmannen. Vrouwen moeten nu eenmaal gehoorzamen! Ze zijn het er allemaal over eens: als 'de koningin het bevel van de koning heeft durven weigeren' kan dat het gedrag van alle vrouwen van het hele rijk beïnvloeden ...! Ze stellen voor om een wet uit te vaardigen: Wasti mag geen koningin meer zijn'.
- Lees samen Ester 2:1-20. Wanneer de woede van de koning voorbij is, wil hij een andere koningin vinden. Hoe zal hij dat doen? Zijn raadgevers zijn er weer bij om hem van advies te dienen. Hij zal de mooiste meisjes van het land uitzoeken en naar het paleis laten brengen. Gedurende een jaar zullen ze behandeld worden met alle schoonheidsproducten waarover de harem beschikt. Zes maanden wordt hun huid behandeld met mirreolie en zes maanden met balsemolie en andere schoonheidsmiddelen. Daarna moeten ze geduldig wachten tot de koning hen roept en zijn keuze maakt. Onder de bijzonder mooie meisjes bevindt zich ook Hadassa of Ester (= ster). Een echte 'star' ! Zij is een weeskind en door haar neef Mordekai geadopteerd. Hij heeft haar als zijn eigen dochter opgevoed. Beiden zijn afstammelingen van de Joden die door koning Nebukadnessar na de val van Jeruzalem werden gedeporteerd. Niemand aan het Perzische hof echter weet dat Ester een jodin is. De Bijbel beschrijft Ester als een uitzonderlijke persoonlijkheid. Ze is 'een mooi meisje met een goed figuur' (2:7). Ze valt erg in de smaak bij de verantwoordelijke van de harem, Hegai, die laat 'haar schoonheidsmiddelen en voorgeschreven voedsel bezorgen' (2:9). Hij stelt haar de beste kamermeisjes ter beschikking en de mooiste vertrekken. Bovendien wint zij 'de genegenheid van een ieder' die haar ziet" (2:15). Vanaf het eerste ogenblik dat hij haar ziet wordt koning Ahasveros op haar verliefd. Hij stelt haar zonder te aarzelen aan als koningin van Perzië. Hij is zo blij met zijn keuze dat hij een feest organiseert, vrijstelling van allerlei belastingen geeft en 'met koninklijke gulheid' geschenken uitdeelt
- Lees samen Ester 2:21-23 Mordekai, de neef van Ester, werkt als ambtenaar in het paleis. Op een dag beramen twee kamerheren, die de koninklijke vertrekken bewaken, een aanslag op koning Ahasveros. Mordekai komt dit te weten en hij brengt Ester hiervan op de hoogte. Op haar beurt waarschuwt ze de koning. De twee ambtenaren worden opgehangen en de gebeurtenis wordt in het jaarboek van Perzië opgetekend.
- Lees samen Ester 3:1-5. Al enige tijd is er een nieuwe minister aan het hof. Hij heet Haman. Hij is zo'n belangrijk personage dat de koning aan al zijn functionarissen bevel heeft gegeven voor hem te knielen en zich voor hem ter aarde te werpen. Vergeet niet dat er over een bevel van de Perzische koning niet wordt gediscussieerd. Dus gehoorzaamt iedereen.
Nee, niet iedereen! Een enkele ambtenaar durft te weigeren om voor Haman te buigen en dat is Mordekai. Zijn collega's proberen hem er dagelijks toe aan te sporen. Het helpt allemaal niets: Mordekai blijft recht opstaan, terwijl Haman aan hem voorbij gaat.

Waarom? Omdat hij een jood is en dat de wet van zijn God hem zegt dat men slechts voor God en God alleen mag knielen. Die wet is voor hem veel belangrijker dan alle Perzische wetten bijeen. Mordekai blijft trouw aan zijn God en riskeert zijn leven. Knielen voor iemand betekent eerbied en ontzag voor hem hebben, hem als meerdere en gezaghebbende te beschouwen. Echte vrome (gelovige) joden sterven liever, dan voor iemand of iets anders te knielen dan voor God. Dit was vroeger zo, en dat is het nu nog. Massa' s joden zijn daarom in de loop van de geschiedenis vervolgd, gemarteld of verbrand.

Mordekai wil niet buigen voor Haman omdat hij dat alleen voor God wil doen. Het is wel triest dat blijkbaar maar een man de moed durft op te brengen om voor God op te komen.

- Lees samen Ester 3:5-15. Hamans trots is gekwetst. Hij wordt woedend. Wanneer hij erachter komt dat Mordekai een jood is, zint hij op wraak op ...heel het joodse volk. Hij wil hen allemaal uitroeien en dat nog wel zo snel mogelijk. Om de maand van executie te bepalen, gooit hij een dobbelsteen. Het wordt de twaalfde maand. Poerim. De zaak spitst zich toe! Mordekai legt aan de dienaren uit waarom hij niet wil knielen: hij is een jood. Dit speelt Haman in de kaart. Zo kan hij zijn kwaadheid ten aanzien van Mordekai omzetten in gevoelens van antisemitisme! Het hele volk wordt verantwoordelijk gehouden voor wat één man heeft misdaan; althans in Haman's ogen. Het plan van Haman bestaat uit:

a alle joden te doden (kinderen, vrouwen, jong en oud)

b alle bezittingen buit te maken

c dit alles op een en dezelfde dag

d een vastgestelde prijs als beloning voor het uitvoeren van de straf

Nu moet hij de koning ervan op de hoogte brengen, zodat deze een geschreven bevel opstelt om naar alle provincies van het Perzische rijk uit te zenden. Haman is bereid om de ambtenaren 300 ton zilver te geven om dit bevel uit te voeren!

De brieven worden dus naar alle provincies gestuurd en kondigen aan dat de joden de keel zal worden afgesneden en zonder genade zullen worden afgeslacht (3:13). Het gaat om een totale uitroeiing. Zij zal de 12de en 13de van de maand plaatsvinden, want een Perzische wet wordt nooit geannuleerd ... Haman en de koning gaan er blij op proosten (3:15).

- Lees samen Ester 4. Mordekai verscheurt zijn kleren en trekt rouwkleren aan en legt as op zijn hoofd. De joden in alle provincies zijn ondersteboven door het nieuws. Ze rouwen, bidden, vasten en rouwen. De situatie ziet er wanhopig uit. Koningin Ester wordt op de hoogte gebracht. Niemand in het paleis is ervan op de hoogte dat zij een jodin is. Zij kan dus niet rouwen en vasten. Mordekai vraagt haar om naar de koning te gaan om voor het joodse volk te pleiten. Hoe kan zij dat doen! Zij heeft het recht niet om zo maar bij de koning te komen, want Ahasveros heeft haar immers niet geroepen! Zij zal haar leven op het spel zetten als ze dat doet! Zij is bang en dat is begrijpelijk, want zij weet dat een Perzische wet niet kan worden veranderd. Haman heeft alles grondig voorbereid om zijn project uit te voeren. Wanneer de koning te weten komt dat zij een jodin is, kan het niet anders dan dat deze haar beslist zal afwijzen. Het zal Ester heel veel moed kosten. Dankzij de raadgevingen van Mordekai beseft ze beetje bij beetje hoe ernstig de situatie is en begint ze te begrijpen dat God de enige is die het drama kan afwenden. En dat nog wel terwijl God niet eens in dit boek wordt vermeld. Daarom vraagt ze aan alle joden om gedurende drie dagen te rouwen en te bidden. Zij vertrouwt er op dat God haar de kracht zal geven om op te treden. Als het moet, is ze bereid om te sterven.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Het boek Ester met zijn tien hoofdstukken is belangrijke literatuur voor het jodendom. Evenals het boek Ruth is het een van de rollen geworden die bij de bijbelse feesten worden gelezen en gevierd. Het wordt voorgelezen op het Poerimfeest, ter herinnering aan het feit dat het volk ooit van uitroeijing is gered door Ester. Gedurende de hele geschiedenis is het joodse volk regelmatig in haar bestaan bedreigd. In de meeste gevallen liep het slecht af. Constant onder de druk van vernietiging leven heeft zijn sporen nagelaten. Het is begrijpelijk dat joden het verhaal van Ester met plezier lezen of vertellen. Het verhaal laat duidelijk blijken dat het plan van de jodenhaters werd gedwarsboomd. Het boek draagt de naam van de hoofdpersoon en is uiteraard niet door Ester zelf geschreven. Het is een eenvoudige en boeiende vertelling. Veel uitleg is daarom niet nodig. Men doet er goed aan het verhaal in zijn geheel door te lezen, zodat men zicht krijgt op de verschillende intriges die zich erin voordoen. Hier volgt de grote lijn van het boek en worden enkele aspecten eruit gelicht.

- Koningin Wasti verstoten
- Ester tot koningin verheven
- Een samenzwering door Mordekai ontdekt
- Hamans aanslag tegen de joden
- Poging van Mordekai om de joden te redden
- Ester bij de koning
- De paal voor Mordekai opgericht
- Mordekai wordt gered
- Hamans aanslag door Ester aan de koning meegedeeld
- Haman terechtgesteld
- Het bevel van de koning ten gunste van de joden
- De wraak der joden op hun vijanden
- Instelling van het Poerimfeest
- Het welzijn van zijn volk door Mordekai bevorderd.

Men doet er goed aan de pogingen van Ester en Mordekai om koningin te worden niet al te veel op te hemelen. Zo'n schoonheidswedstrijd aan het hof van een oud oosters koning moet niet veel fraais zijn geweest. De kandidaten zullen niet slechts op het mooie gezicht zijn beoordeeld. Daar zal heel wat meer aan te pas zijn gekomen. Men kan zich moeilijk indenken dat vrome joden zich daarvoor leenden. Ook het feit dat Ester van haar neef de opdracht had gekregen om haar afkomst niet te verraden, pleit niet voor een nobele houding. Nu kan het zijn dat de joodse gemeenschap al in zeer moeilijke omstandigheden verkeerde, waardoor een dergelijke daad begrijpelijk wordt. Een joodse koningin kon nog wel eens goed van pas komen in benarde omstandigheden. Het oordeel over Mordekai en Ester mag daarom niet te hard zijn.

Geef de wedstrijd dus niet al teveel aandacht. Romantiseer het niet.

Zoals bij velen bekend is, komt de naam van God , JHWH (=Heer), geheel niet in het boek Ester voor. Dit zal uiteraard elke bijbellezer bevreemden. Het boek Ester is daarom niet zonder slag of stoot in de heilige Schrift opgenomen.

In 4:4 komt het geloof in de bijzondere bescherming van God voor de joden wel duidelijk tot uiting. Verder wordt in Mordekai een personage geschapen dat trouw en vastbesloten aan de joodse identiteit vasthoudt en daarin zelfs de dood trotseert. Ester, de jodin, die in hoog aanzien kwam te staan, zet haar leven voor haar volk op het spel.

Samenvattend: de joden in moeilijkheden en vervolging vinden in dit boek de vervulling van hun verlangen naar erkenning en gerechtigheid. Bovendien onderstreept dit boekje de speciale positie van dit volk in de heilsgeschiedenis.

ANTWOORDEN:

p.55: De stad Susan

127 provincies.

...Ester geen ouders meer had. Hij was haar oom.

..omdat Ester een balling uit Israël was en niet een Perzisch meisje. Hij was bang dat de koning dat niet goed zou vinden.

p.56: Ster

2 – 4 – 1 – 6 – 3 – 5.

Niets.

p. 57: Hij will alle Joden straffen.

Blauwe cirkel: 12, rode cirkel: 13

Eten en drinken.

Om God te smeken hen te redden.

13 OP HET NIPPERTJE GERED

Doelstelling(en)

De junioren denken aan de hand van het verhaal na over de vraag: toeval of leiding?

Materiaal

Bord of groot vel papier.

Vorbereiding

Gebruik een encyclopedie van de Bijbel om extra achtergrond over het Poerimfeest te verkrijgen.

Maak eventueel gebruik van een kinderbijbel om uw eigen vertelling van het verhaal te ondersteunen.

Opening

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending

Om te beginnen

De vraag toeval of geen toeval speelt een grote rol in het boek Ester. Voor de gelovige is de redding van het volk geen toeval. Voor een buitenstaander die het geloof niet deelt, stapelt het ene toeval zich op het andere.

Om toeval te illustreren kunt u het volgende doen.

Neem een Mikado spel mee. Neem de stokjes zoals gebruikelijk in uw hand en vraag de junioren om te voorspellen hoe de stokjes zullen vallen. Kunnen ze weten hoeveel roodgekleurde stokjes naar rechts zullen vallen? Enz.

Laat een euro zien. Vraag de junioren: kop of munt? Kunnen ze voorspellen wat bovenkomt?

Laat de junioren om de beurt een dobbelsteen gooien en van tevoren zeggen op welk nummer de dobbelsteen zal vallen.

Vraag: wat is toeval? Is alles in het leven een gevolg van toeval? Als je ervan uitgaat dat God bestaat, laat hij dan alles aan toeval over?

Dit zijn moeilijke vragen voor junioren. Zeker als ze onder de tien zijn. Benadruk het feit dat de vraag: “*toeval of leiding van God?*” alleen beantwoord kan worden vanuit het geloof. Je kunt nooit *bewijzen* dat iets door God is geleid. Je kunt er wel in geloven.

In het boek Ester zijn er heel veel toevalligheden aan te wijzen. Of .....

Het gesprek

- Lees samen Ester 5:1-4. Nadat het volk drie dagen heeft gevast en gebeden, trekt Ester haar koninklijke gewaden aan. Ze gaat ongevraagd naar de koning toe. Zij heeft daar het recht niet toe, want de Perzische wet eist dat zelfs de koningin wacht tot de koning haar roept. Ester riskeert daarmee haar leven. Als ze de koning niet te spreken krijgt zal haar volk worden uitgeroeid. Haar angst blijkt voor niets geweest. De koning biedt haar zijn scepter aan als zij de troonzaal binnenkomt. Zij mag binnenkomen. Sterker nog, hij is zo blij haar te zien dat hij haar zijn halve koninkrijk aanbiedt.
- Lees samen Ester 5:5-7. Ester vraagt de koning of hij bij haar komt eten. De koning nodigt ook Haman uit en beiden gaan naar de maaltijd die Ester heeft laten voorbereiden. De koning begrijpt dat haar iets dwars zit. Ze mag hebben wat ze maar wenst, tot de helft van zijn rijk. Maar Ester stelt haar vraag nog niet. Zij wil echt het vertrouwen van de koning winnen. Daarom nodigt zij haar gasten uit voor een tweede maaltijd op de volgende dag. Haman voelt zich goed! Wat een eer om door de koningin te worden uitgenodigd en dat nog wel samen met de koning! De uitnodiging geldt zelfs nog eens voor morgen! Opgewekt verlaat hij het paleis.
- Bij de uitgang van het paleis treft hij Mordekai aan. Zoals gewoonlijk weigert hij voor Haman te buigen. Haman's vreugde verandert in woede. Thuis gekomen deelt hij zijn triomf en zijn chagrijn (5:11 en 12) Hij krijgt het advies gebruik te maken van zijn macht en zich radicaal van Mordekai te ontdoen. Haman laat een paal oprichten van 25 meter hoog. Hij ziet Mordekai al bungelen!
- Lees samen Ester 6:1-3. De koning kan die nacht de slaap niet vatten. Hij vraagt om een voorlezer en deze opent de jaarkroniek bij het hoofdstuk waarin Mordekai wordt vermeld. De koning hoort dat de man die zijn leven heeft gered nooit is beloond. Dat moet worden rechtgezet. Op dat moment komt Haman binnen.
- Lees samen Ester 6:4-14. Wie zou de koning beter om advies kunnen vragen dan zijn eerste minister? Haman, verblind door trots, denkt dat hij degene is die de beloning zal krijgen. Daarom kiest hij de grootst mogelijke eer: de kleren en de kroon van de koning aantrekken (dat betekent evenwaardig zijn aan de koning), op zijn paard zitten en de stad binnenrijden met een dienaar die hem verheerlijkt! Wat een prachtige wending in het verhaal voltrekt zich nu. Voor hij het weet loopt Haman door de straten van de stad als het loopknechtje. Dit is het begin van zijn ondergang.
- Lees samen Ester 7:6-10. Koning Ahasveros blijkt Esters woede aan te voelen en laat haar uitspreken. Het complot wordt duidelijk. Koning, koningin en een heel volk zouden de dupe zijn geworden van de machtshonger van Haman. Er is geen verdere ondervraging nodig. De paal die Haman heeft laten oprichten voor Mordekai wordt het instrument van zijn eigen dood. De woede van de koning is geblust. Nu doet zich een probleem voor. Hij kan de uitgevaardigde wet niet ongedaan maken. Hij geeft echter toestemming voor een nieuwe wet. Mordekai, zijn nieuwe eerste minister mag deze uitvaardigen: de joodse gemeenschap mag zich verdedigen op de dag van de geplande aanval. Het loopt goed af.
- Poerim is het feest waarop joodse gemeenschappen dit verhaal doorvertellen. Poerim betekent: lot.

Om af te sluiten

Op een bord of een groot vel papier heeft u de volgende lijst geschreven:

- a. Ester was een mooie jonge vrouw
- b. Mordekai had de ambitie haar te helpen koningin te worden
- c. Uit alle kandidaten wordt juist Ester gekozen
- d. Mordekai ontdekt een samenzwering
- e. Men vergeet Mordekai te belonen
- f. Haman kan het niet verkroppen dat Mordekai niet buigt
- g. Ahasveros is niet boos dat Ester hem uit zichzelf vraagt
- h. Ahasveros kan die nacht niet slapen
- i. Hij laat uit het kroniekenboek voorlezen en treft net de passage over Mordekai
- j. Hij vraagt of hij een beloning heeft ontvangen
- k. Juist dan komt Haman binnen
- l. Ahasveros aanvaardt een tweede maaltijd
- m. Hij gelooft wat Ester hem vertelt.

Vertel de junioren: Mordekai zei tegen Ester: "Wie weet of jij niet voor een situatie als deze de koninklijke waardigheid verkregen hebt!" (Ester 4:14).

Mordekai denkt dat Gods hand te zien in de gebeurtenissen. Hij gelooft niet in toeval.

Vraag aan de junioren om te kijken naar de lange lijst van die u hebt opgeschreven. Vraag of ze bij ieder punt willen afwegen: toeval of leiding?

Laat tenslotte blijken dat het een kwestie is van geloof hoe je de lijst beoordeelt. Er valt niets te bewijzen. Mordekai geloofde in God leiding en daarom kon hij zijn uitspraak doen.

Tenslotte

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

Achtergrondinformatie voor de gespreksleid(st)er

Zie studie 12.

ANTWOORDEN:

p.61: A. Ahasveros
B. Haman
C. Ester
D. Mordekai
E. Susan

Ze moet haar volk redden.

Komt u bij mij eten?
Haman.

God om hulp vragen.

p.62: Kronieken/ Mordekai/ gered/doden/ beloning/ niets.

Trots en dom.

Zo behandelt de koning iemand die hij eer wil bewijzen.

Mordekai.

p.63: Ester en Mordekai.
Purimfeest, het feest van het lot.

Pinksteren, Paasfeest en Hemelvaart.

**Driemaandelijke uitgave van het Kerkgenootschap der
Zevende-dags Adventisten der Nederlandse Unie
Copyright: Afdeling Vorming & Toerusting
Amersfoortseweg 18, 3712 BC Huis ter Heide**